

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ตามแนวปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองสำหรับครูสังคมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์
  - 2) แนวคิดเกี่ยวกับระบบการจัดการเรียนการสอน
  - 3) ขั้นตอนการวิจัยเกี่ยวกับการจัดระบบและออกแบบระบบทางการเรียนการสอน
  - 4) แนวปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง
  - 5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

ประวัติศาสตร์จัดเป็นวิชาสำคัญวิชาหนึ่ง ที่เน้นการศึกษาเหตุการณ์ทุกอย่างที่ผ่านมาในอดีต รวมทั้งเหตุการณ์ปัจจุบันและที่กำลังจะเป็นอดีตด้วย วิชาประวัติศาสตร์จัดเป็นวิชาที่เก่าแก่ที่มีความสำคัญและมีพัฒนาการของศาสตร์สืบต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านาน เพราะอดีตที่ถูกนำมาเรียนรู้ในฐานะที่เป็นวิชาประวัติศาสตร์เป็นบทเรียนที่มีคุณค่าและสำคัญต่อการสร้างสังคมมาก

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์

1.1.1 ความหมายของประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ (history) มาจากคำในภาษากรีกว่า “Historia” ซึ่งความหมายว่า การไต่สวนหรือค้นคว้า ประวัติศาสตร์ คือการศึกษาประวัติความเป็นมาของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จากการที่ได้บันทึกเก็บไว้หรือประสบการณ์จากผู้มีอาวุโส ความหมายของคำนี้เกิดจากการสมาสคำศัพท์ภาษาบาลี “ประวัติ” ซึ่งหมายถึง เรื่องราวความเป็นไป และคำศัพท์ภาษาสันสกฤต “ศาสตร์” ซึ่งแปลว่า ความรู้ สำหรับศัพท์ “ประวัติศาสตร์” ในภาษาไทยถูกบัญญัติขึ้นโดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อเทียบเคียงกับคำว่า “History” และเพื่อให้มีความหมายครอบคลุมมากกว่าคำว่า “พงศาวดาร” (Chronicle) ที่ใช้กันมาแต่เดิม

แต่เดิมคำที่มีความหมายเกี่ยวเนื่องกับเรื่องราวในอดีต จะใช้คำว่า ตำนานและพงศาวดาร โดย ตำนาน หมายถึง เรื่องแสดงกิจการอันมีมานานแล้วแต่ปางหลัง เรื่องราวมนาน ที่ถ่ายทอดกัน ปากต่อปาก โดยมากมักเป็นเรื่องเกี่ยวกับโบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือประวัติบ้านเมือง ส่วน พงศาวดาร หมายถึง เรื่องราวของเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขของประเทศ นั้น ประวัติศาสตร์จึงเป็นคำที่บัญญัติขึ้นใหม่เพื่อใช้เรียกชื่อวิชาที่เกี่ยวข้องกับอดีต ตรงตามความหมายของคำว่า “History” (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2544:283-284)

เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า “ประวัติศาสตร์” นั้นมีผู้ให้คำจำกัดความและความหมายไว้มากมาย เป็นต้นว่า

อริสโตเติล (Aristotle) ให้คำจำกัดความว่า “ประวัติศาสตร์ คือบันทึกซึ่งยุคหนึ่งสมัยหนึ่งเห็นคุณค่าว่าควรจะจดจำอีกยุคหนึ่งสมัยหนึ่งเอาไว้”

เจมส์ ฮาเวย์ โรบินสัน (อ้างใน วิลลิสตัน 2527:103) กล่าวว่า ประวัติศาสตร์เป็น “ทุกสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งเรารู้เกี่ยวกับทุกสิ่งที่มีมนุษย์ได้ทำ ได้คิด ได้หวัง หรือได้รู้สึก”

อาร์ จี คอลลิงวูด (R.G. Collingwood อ้างใน มาตยา อิงคนารค 2524:3) กล่าวว่า “ประวัติศาสตร์คือการค้นหา ค้นคว้า เมื่อได้ความจริงแล้วให้แสดงออกซึ่งความจริงนั้น”

เจ เอช เฮกเตอร์ (J.H. Herter อ้างใน สืบแสง พรหมบุญ 2523: 20) กล่าวว่า “ประวัติศาสตร์ คือ เรื่องราวของเหตุการณ์ในอดีตที่เกิดจากพฤติกรรมที่มีผู้เขียนอย่างมีระเบียบและมีเหตุผลให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด”

คอมเมเจอร์ (Commager, 1966:1) ได้ให้ความหมายของประวัติศาสตร์เป็นสองนัยด้วยกัน คือ อดีต (past) หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีตและประวัติศาสตร์คือบันทึก (record) ของอดีต คอมเมเจอร์อธิบายอีกว่า โดยนัยของความหมายสองประการนี้ อาจถือว่าเป็นสิ่งเดียวกัน เพราะเรื่องราวของอดีตนั้น ก็คือเรื่องราวที่ได้ถูกบันทึกไว้แล้วนั่นเอง

อี เอช คาร์ (Edward Hallett Carr 1967 อ้างใน ชาติชาย พณานนท์ 2527: 23) กล่าวว่า “ประวัติศาสตร์นั้น ก็คือ กระบวนการอันต่อเนื่องของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักประวัติศาสตร์กับข้อมูลของเขา ประวัติศาสตร์คือ บทสนทนาอันไม่มีที่สิ้นสุดระหว่างปัจจุบันกับอดีต”

โรเบิร์ต วี แคนเนลล์ (อ้างใน ธิดา สาระยา 2529 :1) ย้ำว่า “ประวัติศาสตร์คือ ความทรงจำว่าด้วยประสบการณ์ของมนุษย์ ซึ่งถ้าหากถูกลืมหรือละเลยก็เท่ากับว่าเราได้ยุติแนวทางอันบ่งชี้ว่าเราคือ มนุษย์ หากไม่มีประวัติศาสตร์เสียแล้วเราจะไม่รู้เลยว่าเราคือใคร เป็นมาอย่างไร เหมือนคนเคราะห์ร้ายตกอยู่ในภาวะมึนงง เสาะหาเอกลักษณ์ของเราอยู่ท่ามกลางความมืด”

สำหรับ วาร์ด (Ward, 1971:30) ได้ให้ความหมายของประวัติศาสตร์ในอีกแง่หนึ่งว่า “ประวัติศาสตร์โดยนัยแห่งความหมายของคำที่ทุกคนยอมรับก็คือการสืบสวนสอบสวน (inquiry) โดยสืบสวนสอบสวนเรื่องราวความเป็นมาในอดีตของมนุษยชาติ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของอภินิหาร นิยายปรัมปราที่เล่าสืบทอดกันมาหรือเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่ผ่านมาในอดีตทั้งนี้เพื่อการอธิบายเรื่องราวหรือปรากฏการณ์นั้น ๆ อย่างมีเหตุผล”

นอกจากนั้น นักการศึกษาไทยหลายท่าน ได้ให้ความหมายของ ประวัติศาสตร์ ในทัศนะต่าง ๆ เป็นต้นว่า

แกมสุข นุ่มนนท์ (2527:48) ได้อธิบายความหมายของประวัติศาสตร์ไว้ว่า “ประวัติศาสตร์ไม่มีคำจำกัดความตายตัว โดยทั่วไปประวัติศาสตร์ หมายถึง การสืบเสาะให้รู้ถึงความจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษยชาติที่เกิดขึ้นในช่วงใดช่วงหนึ่งของอดีต ฉะนั้น ประวัติศาสตร์จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคมมนุษย์ ความเปลี่ยนแปลงของสังคม ความคิดที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ในสังคมและสภาพเหตุการณ์ที่ส่งเสริมหรือขัดขวางวิวัฒนาการของสังคม”

นิธิ เอียวศรีวงศ์ และอาคม พัทธยะ (2525:12) ได้ให้ความหมายประวัติศาสตร์ โดยสรุปว่า ประวัติศาสตร์ คือการศึกษาเพื่ออธิบายอดีตของสังคมมนุษย์ในมิติของเวลา หรือประวัติศาสตร์คือการศึกษาเพื่อเข้าใจอดีตของสังคมมนุษย์ในมิติของเวลา

สมศักดิ์ ชูโต (2527: 19) ได้สรุปว่า “วิชาประวัติศาสตร์พยายามที่จะบันทึกและทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ต่างๆ ในโลกอันเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ทุกด้าน”

จากนิยามของประวัติศาสตร์ที่กล่าวมานั้น จะเห็นว่า ความหมายของประวัติศาสตร์อาจแยกเป็น 2 นัย กล่าวคือ ประวัติศาสตร์ หมายถึง เหตุการณ์หรือเรื่องราวของมนุษยชาติในอดีตและอีกความหมายหนึ่ง หมายถึง เหตุการณ์ในอดีตที่ได้มีการศึกษา วิเคราะห์ และได้มีการบันทึกไว้อย่างเป็นระบบระเบียบ ดังที่สืบแสง พรหมบุญ (2523:21-22) ได้ชี้ให้เห็นถึงความหมายของประวัติศาสตร์ตามนัยดังกล่าวข้างต้น ดังนี้

1) ประวัติศาสตร์ ในความหมายกว้างที่สุด หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมดในอดีตของมนุษย์ ซึ่งก็ไม่มีใครสามารถจะหาข้อเท็จจริง หรือทราบได้ทั้งหมด แต่สิ่งที่เกิดจากพฤติกรรมมนุษย์ทั้งหลายทั้งปวงนั้น เป็น “ประวัติศาสตร์” ของมนุษยชาติ ประวัติศาสตร์ในความหมายแรกนี้ไม่มีความสำคัญหรือมีประโยชน์อะไรนัก เพราะเราไม่มีทางจะทราบสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตได้ทั้งหมดนั่นเอง

2) ประวัติศาสตร์ ในอีกความหมายหนึ่งยังมีความสำคัญกว่าความหมายแรก หมายถึง การเรียนรู้ข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ และประสบการณ์ในอดีตที่นักประวัติศาสตร์เห็นว่ามีคุณค่าขึ้นมา

ใหม่ โดยอาศัยการค้นคว้า การวิเคราะห์ และการตีความจากหลักฐานที่ปรากฏที่มีอยู่ ความหมายประการที่สองนี้ มีความหมายและมีคุณค่ากว่าความหมายแรก เพราะเป็นประโยชน์ที่เราเข้าใจได้ เพราะมีเหตุผลและมีหลักฐานสนับสนุน

จากความหมายของประวัติศาสตร์ที่ สืบแสง พรหมบุญ ได้อธิบายไว้ นั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความหมายที่สองจะเห็นได้ว่า การศึกษาประวัติศาสตร์ได้มีการพัฒนามากขึ้น ประวัติศาสตร์มิใช่เป็นเพียงการศึกษาเหตุการณ์หรือเรื่องราวของมนุษย์ที่เกิดขึ้นเท่านั้น แต่การศึกษาประวัติศาสตร์ได้มีการค้นคว้า รวบรวมหลักฐาน นำหลักฐานมาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบระเบียบ รวมทั้งการตีความที่มีเหตุผลสนับสนุนมากยิ่งขึ้น ระเบียบวิธีการศึกษาเหล่านี้ ทำให้ประวัติศาสตร์เป็น “ศาสตร์” แขนงหนึ่งและเป็นที่ยอมรับเช่นเดียวกับศาสตร์อื่นๆ

กล่าวโดยสรุป ประวัติศาสตร์ คือ การศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวของมนุษย์ในอดีต เพื่อให้เข้าใจถึงพื้นฐานของมนุษย์ วิวัฒนาการของมนุษย์และสังคม รวมทั้งความสำเร็จและข้อผิดพลาดของมนุษย์เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์และแก้ปัญหาของสังคมปัจจุบัน

1.1.2 ลักษณะของประวัติศาสตร์

สังคมศาสตร์ เป็นหมวดวิชาที่มุ่งเน้นการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ แต่วิชาประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นวิชาหนึ่งในหมวดสังคมศาสตร์ มีขอบข่ายและเนื้อหาสาระที่มากกว่าวิชาอื่นๆ ในหมวดสังคมศาสตร์ด้วยกัน เพราะเนื้อหาวิชาเน้นการศึกษาเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีต รวมทั้งเหตุการณ์ปัจจุบันที่กำลังจะเป็นประวัติศาสตร์ และเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในสังคมอีกด้วย วิชาประวัติศาสตร์จึงเป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่ง

ดังที่ครูก (Krug, 1967:4) ได้อธิบายว่า

“ประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ทั้งหมดของมนุษยชาติซึ่งเป็นประสบการณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน..... เป็นประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ สังคม ศาสนา อารยธรรม.... โดยสรุปคือ ประสบการณ์ทุกอย่างที่ผ่านมาในอดีต การบันทึกเรื่องราวของประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน มิใช่เป็นการบันทึกแต่เฉพาะเรื่องราวของกษัตริย์ ผู้ปกครอง สงคราม และชัยชนะเท่านั้น แต่หากเป็นการบันทึกถึงเรื่องราวชีวิตความเป็นอยู่ของมวลชน การทำมาหากิน และการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคม ทั้งนี้เนื่องจากประวัติศาสตร์เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ทุกอย่างของมวลมนุษยชาตินั่นเอง.....”

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2537:1-2) ได้สรุปว่า ประวัติศาสตร์มิใช่เรื่องของอดีตโดยเฉพาะ แต่เป็นเรื่องของการโต้ตอบของเรื่องราว (ข้อมูล) ในอดีตกับตัวนักประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน และที่

สำคัญคือ เป็นการโต้ตอบของสังคม มิใช่ตัวบุคคล นอกจากนี้ ประวัติศาสตร์ยังมีบทบาทหรือมีประโยชน์คือ ช่วยให้เข้าใจปัจจุบันได้ แต่ก็มีได้หมายความว่าเราจะมองปัจจุบันโดยผ่านอดีต มองผ่านอดีตไม่ได้ เพราะอดีตผ่านพ้นไปแล้ว เรามองได้ก็โดยผ่านปัจจุบัน อดีตเป็นเพียงช่วยนำทางให้เท่านั้น อันเป็นบทบาทควบคู่ของประวัติศาสตร์

นอกจากนั้น สมศักดิ์ ชูโต (2527:12-13) ยังได้ให้แง่คิดว่าวิชาประวัติศาสตร์นั้นเป็นวิชาที่มีใช้จะหมายถึงปรากฏการณ์อันเกี่ยวข้องกับการกระทำของมนุษย์เท่านั้น แต่ยังรวมถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติด้วย โดยได้ให้รายละเอียดดังนี้

ตามความหมายของประวัติศาสตร์ คือทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวกับมนุษย์ย่อมเป็นประวัติศาสตร์ ดังนั้น ประวัติศาสตร์ครอบคลุมถึงแขนงวิชาทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ทั้งนี้เพราะประวัติศาสตร์ที่มีความหมายกว้างขวางเช่นนี้ มิได้หมายถึงเฉพาะปรากฏการณ์อันเกี่ยวข้องกับการกระทำของมนุษย์เท่านั้น แต่ย่อมต้องรวมถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติด้วย ปรากฏการณ์ของมนุษย์และปรากฏการณ์ธรรมชาติเป็นเรื่องเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอโดยไม่หยุดยั้งเมื่อเป็นเช่นนั้น ประวัติศาสตร์ย่อมปกคลุมไปถึงทุกสิ่งทุกอย่าง ซึ่งวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอและวิทยาศาสตร์ปัจจุบันก็ได้พิสูจน์แล้วว่า ไม่มีอะไรในจักรวาลคงที่โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง นั่นก็ย่อมหมายความว่า ทุกสิ่งทุกอย่างในจักรวาลย่อมมีประวัติศาสตร์

นิธิ เอียวศรีวงศ์ และอาคม พัทธยะ (2525: 23-24) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับลักษณะของวิชาประวัติศาสตร์ ว่า วิชาการทั้งหลายในโลกเรานี้ อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

วิชาที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้โดยตรง เช่น วิศวกรรมศาสตร์ ทำให้สร้างถนน ตึก ฯลฯ แพทย์ศาสตร์ ที่รักษาการเจ็บไข้ได้ป่วย เป็นต้น

วิชาการที่ไม่มีความรู้ข้อใดที่จะสามารถเอามาใช้ประโยชน์โดยตรง เช่น ฟิสิกส์ กายวิภาค ชีวภาค จิตวิทยา รัฐศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งวิชาการประเภทนี้แม้มิได้มีประโยชน์ใช้สอยโดยตรง แต่ก็เป็นผู้ให้ความรู้แก่วิชาการประเภทแรก คือ มีประโยชน์ใช้สอยโดยตรงเสมอมา

วิชาการประเภทที่ไม่ให้ประโยชน์โดยตรงว่า วิชาการประยุกต์หรือศาสตร์ประยุกต์ให้ความรู้ทางปฏิบัติ กล่าวคือ นำเอาความรู้จากศาสตร์บริสุทธิ์มาประยุกต์เพื่อประโยชน์ในทางปฏิบัติ วิชาประวัติศาสตร์ก็จัดอยู่ในศาสตร์บริสุทธิ์ คือให้ความรู้ในทางทฤษฎี และไม่มีประโยชน์ในทางปฏิบัติโดยตรง แต่เป็นศาสตร์ที่ให้ความรู้ ความจำเป็นแก่ศาสตร์ประยุกต์หลายอย่าง และให้ความรู้ที่จำเป็นแก่ศาสตร์บริสุทธิ์ด้วยกันอีกด้วย เช่น รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ทุกแขนง

จากความเห็นดังกล่าวข้างต้น วิชาประวัติศาสตร์ จึงจัดเป็นศาสตร์บริสุทธิ์ ที่ช่วยเสริมความรู้และให้ประโยชน์กับศาสตร์อื่นๆ โดยเฉพาะศาสตร์ประเภทยุคคั้งหลาย ประวัติศาสตร์จึงเป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญยิ่งศาสตร์หนึ่ง อาจกล่าวได้ว่าวิชาประวัติศาสตร์มีฐานะเป็นแกนกลางของวิชาอื่นๆ เกือบทั้งหมด

ในฐานะที่ประวัติศาสตร์เป็นสาขาวิชาสำคัญของสังคมศาสตร์ จึงมีองค์ประกอบหรือปัจจัยสำคัญ ดังที่แถมสุข นุมนนท์ (2523: 26) ได้ระบุปัจจัยของประวัติศาสตร์ไว้ดังนี้

- 1) มีเหตุการณ์หรือพฤติกรรมมนุษย์เกิดขึ้น ซึ่งมีมากและเกิดขึ้นตลอดเวลา
- 2) มีการบันทึกหรือหลักฐาน เนื่องจากเหตุการณ์หรือพฤติกรรมนั้นมักถูกลืมจึงต้องมีผู้บันทึก ผู้สังเกต ผู้จดจำ และสิ่งที่บันทึกนี้จะกลายเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์
- 3) มีการนำเสนออย่างเป็นระเบียบ เมื่อเกิดหลักฐานแล้ว เป็นหน้าที่ของนักประวัติศาสตร์ที่จะต้องรวบรวม ตรวจสอบ พิเคราะห์ไตร่ตรอง และเรียบเรียงขึ้นตามความเข้าใจ

จะเห็นได้ว่า ปัจจัยทั้ง 3 ประการดังกล่าว ทำให้วิชาประวัติศาสตร์มีความสมบูรณ์ของศาสตร์อย่างแท้จริง ในส่วนของการมีเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นนั้นจะต้องเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง มิใช่เป็นเรื่องที่มีผู้ใด ผู้หนึ่งแต่งขึ้นมาหรือจินตนาการขึ้นมาเอง โดยปราศจากข้อมูลหรือหลักฐานใดๆ โดยทั่วไปเหตุการณ์หรือเรื่องราวในประวัติศาสตร์มีอยู่มากมาย บางเหตุการณ์ก็น่าสนใจ บางเหตุการณ์ก็ไม่น่าสนใจ การนำเหตุการณ์มาศึกษาจึงขึ้นอยู่กับวิจารณญาณของนักประวัติศาสตร์ ที่จะหยิบยกเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาศึกษาและวิเคราะห์

1.1.3 คุณค่าและประโยชน์ของประวัติศาสตร์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงพระราชทานคำอธิบายไว้ในคำนำหนังสือ “สะพาน” เกี่ยวกับประโยชน์ของประวัติศาสตร์ ไว้ว่า “..... ประโยชน์อย่างหนึ่งของวิชาประวัติศาสตร์คือ ช่วยให้ผู้ศึกษาได้รู้จักใช้ความคิด รู้จักหาเหตุผลจากข้อมูลต่าง ๆ ที่มีอยู่ เป็นการลับสมอง และทำให้ได้รับความรู้อันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตและปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ในแง่นี้ ประวัติศาสตร์มิได้ขึ้นอยู่กับข้อมูลที่รวบรวมไว้เพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับการศึกษา ประเมินคุณค่าของข้อมูลในแง่ใหม่ ๆ (ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำได้อยู่เสมอ) รวมทั้งยังเป็นการคาดคะเนแนวโน้มในอนาคตด้วย” (<http://kanchanapisek.or.th/kp8/sirindhorn/pratep41.html>)

โดยธรรมชาติของมนุษย์นั้น มนุษย์ปรารถนาที่จะรู้เรื่องราวอดีตของตนว่ามีความเป็นมาอย่างไร การศึกษาประวัติศาสตร์จึงจำเป็น และเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ คอลลิงวูด (Collingwood,

1962 อ้างในแกมสุข นุมนนท์ 2527:34) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายในการศึกษาประวัติศาสตร์ไว้ 3 ประการ คือ

- 1) เพื่อให้รู้ว่าการเป็น “คน” นั้น คืออะไร
- 2) เพื่อให้รู้ว่าการเป็น “คน” ชนิดที่เราเป็นนั้น คืออะไร
- 3) เพื่อให้รู้ว่า “ตัวเราเอง” นั้น สามารถจะทำอะไรได้แค่ไหน

ส่วน อี เอช คาร์ (E.H. Carr อ้างในพรเพ็ญ อันตระกูล 2534:9) กล่าวถึงหน้าที่ของประวัติศาสตร์ไว้ว่า “ประวัติศาสตร์ ช่วยให้นักมนุษยศาสตร์เข้าใจสังคมในอดีต และเสริมสร้างความสามารถของมนุษย์ให้เข้าใจสังคมปัจจุบันได้อย่างถ่องแท้”

สำหรับ แดเนียลส์ (อ้างใน ธิดา สารยา 2520 :6) ให้ความเห็นว่า การศึกษาประวัติศาสตร์ช่วยปรับปรุงทัศนคติในเชิงความคิดช่วยให้นักมนุษยศาสตร์เข้าใจสังคมและช่วงวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งก่อให้เกิดความคิดกว้างไม่ลำเอียงนำไปสู่คุณค่าซึ่งก็คือความมีปัญญา

ดังนั้นการศึกษาประวัติศาสตร์ จึงมีความจำเป็น ดังที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์และอาคม พัตริยะ (2525 : 24 – 26) ได้อธิบายคุณค่าของประวัติศาสตร์ไว้ พอสรุปได้ดังนี้

- 1) เพื่อให้มนุษย์ในสังคมหนึ่ง ๆ ดำเนินการเพื่อประโยชน์ของตนเองและประโยชน์ของสังคมได้ มนุษย์ต้องเข้าใจสิ่งที่อยู่แวดล้อมตัวเอง ได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคม โดยเฉพาะการเข้าใจสิ่งแวดล้อมทางสังคมนั้น มนุษย์จะต้องรู้ที่มาและความคลี่คลายของสิ่งนั้น การรู้กำเนิดและพัฒนาการสิ่งนั้น ๆ วิธีเข้าใจสิ่งใดโดยการศึกษากำเนิดและพัฒนาการของมันนี้เรียกว่า การเข้าสู่ปัญหาด้วยประวัติศาสตร์ อันเป็นวิธีที่เราใช้เป็นปกติในชีวิตประจำวันและในทางวิชาการอยู่เป็นประจำ วิชาประวัติศาสตร์จึงมีคุณค่าที่สอนให้รู้วิธีการที่จะเข้าใจสิ่งแวดล้อมทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

- 2) มนุษย์จำเป็นต้องรู้จักตนเอง กล่าวคือ รู้ว่ามนุษย์สามารถทำอะไรได้และไม่สามารถทำอะไรได้ รู้ว่าภายใต้เงื่อนไขอะไรที่ทำให้มนุษย์ทำอะไรได้ และภายใต้เงื่อนไขอะไรที่มนุษย์ไม่สามารถทำอะไรได้ ความรู้เหล่านี้ได้มาก็โดยการดูว่ามนุษย์ได้เคยทำอะไรมาแล้ว ภายใต้เงื่อนไขอะไรบ้าง นั่นก็คือ รู้จักตนเองในฐานะมนุษย์จากประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติและสังคมที่เล็กลงประวัติศาสตร์จึงสอนให้รู้จักตนเอง คือรู้ทั้งส่วนที่เป็นพลังและความอ่อนแอของตนเอง

- 3) มนุษย์มีอดีตของตนเอง ความรู้เกี่ยวกับอดีตนั้น เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการกระทำของมนุษย์ในปัจจุบันอย่างมาก ความรู้เกี่ยวกับอดีตจึงเป็นสิ่งสำคัญที่กำหนดการกระทำของคนในปัจจุบัน

ประวัติศาสตร์สอนให้รู้ถึงอดีตเหล่านั้นและทำให้คนที่มีความรู้ทางประวัติศาสตร์เข้าใจความคิดของคนอื่นๆ ในสังคมนั้นๆ ได้กระจ่างแจ้งขึ้น

4) ประวัติศาสตร์สอนวิธีคิดที่มีเหตุผลและวางอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง วิชาประวัติศาสตร์เน้นความสำคัญของการขจัดอคติจึงวางกลวิธีศึกษาให้ยึดถือในเหตุผลเป็นหลัก การคิดอย่างมีเหตุผลนี้ ยังมีคุณค่าอย่างมากในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้มองเห็นปัญหาอย่างชัดเจน และแก้ปัญหาอย่างรอบคอบ

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2537:2) ชี้ให้เห็นว่า แม้ว่าประวัติศาสตร์จะเป็นเรื่องราวของอดีต โดยทั่วไปเรามักจะคิดว่าอดีตเป็นสิ่งที่ผ่านพ้นไปแล้วโดยสิ้นเชิง ซึ่งในความจริงในตัวของตัวเองเป็นเช่นนั้น อดีตผ่านพ้นไปแล้ว แต่อดีตก็มักจะหวนกลับมาเกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์และสังคมในปัจจุบัน ทั้งนี้ เพราะอดีตได้ทิ้งมรดกและร่องรอยไว้ตลอดเวลา ไม่มากก็น้อย การที่มนุษย์แต่ละคนจะทำกิจกรรมอะไรก็ตาม โดยทั่วไปการกระทำของมนุษย์ในปัจจุบันจะมีพื้นฐานมาจากอดีต มนุษย์แต่ละคนนั้นอาจจะโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม มักจะกระทำไปในวันนี้ดังที่เคยได้กระทำมาแล้วในวันก่อนหรือไม่ก็เป็นการกระทำที่ได้สังเกตว่ามีผู้ได้กระทำมาแล้ว

ถ้าจะสรุปประโยชน์ของการศึกษาประวัติศาสตร์นั้น จะเห็นว่ามีอยู่หลายประการ ดังนี้

1) จะช่วยให้มนุษย์เกิดสำนึกในการค้นคว้าและสืบค้นข้อมูลที่เชื่อมโยงอดีตและปัจจุบัน อันสร้างความภูมิใจและกระตุ้นความรู้สึกรักในชาติหรือเผ่าพันธุ์ ตลอดจนตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษสั่งสมไว้

2) ประวัติศาสตร์ช่วยให้เกิดการเรียนรู้จากอดีตเพื่อเป็นบทเรียนสำหรับปัจจุบัน องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาประวัติศาสตร์จะทำให้เข้าใจถึงปัญหา สาเหตุของปัญหา และผลกระทบจากปัญหา

3) การศึกษาประวัติศาสตร์ก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่หลากหลาย ซึ่งสามารถนำความรู้เหล่านั้นไปกำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินนโยบายให้เป็นประโยชน์ต่อทั้งปัจจุบันและอนาคต

4) วิธีการทางประวัติศาสตร์ทำให้ผู้ศึกษาสั่งสมประสบการณ์และทักษะในการวิเคราะห์ ใต้วง และแก้ปัญหา ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการศึกษาในศาสตร์แขนงอื่น ๆ คุณสมบัตินี้ นับเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาคุณภาพประชากรในสังคมที่เจริญก้าวหน้าและมีพัฒนาการสูง

กล่าวโดยสรุป การศึกษาประวัติศาสตร์ช่วยให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจพื้นฐานของตนเอง เข้าใจถึงวิวัฒนาการของมนุษย์และสังคมว่าพัฒนาการเป็นลำดับขั้นตอนอย่างไร ได้เรียนรู้ความสำเร็จหรือ

ข้อผิดพลาดของมนุษย์ เพื่อเป็นบทเรียนและเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาของสังคมปัจจุบัน การศึกษาประวัติศาสตร์จึงมิใช่การฝึกจำเหตุการณ์ ระยะเวลา ชื่อบุคคล หากมุ่งเพื่อให้รู้จักตนเองของมนุษย์มากกว่า

1.1.4 ขอบข่ายเนื้อหาสาระวิชาประวัติศาสตร์

เนื่องจากขอบข่ายเนื้อหาของวิชาประวัติศาสตร์มีความหมายกว้างขวางมาก การที่นักประวัติศาสตร์จะศึกษากิจกรรมหรือพฤติกรรมของมนุษย์ในทุกแง่ทุกมุมจึงเป็นสิ่งที่กระทำได้ยาก นักประวัติศาสตร์บางท่านอาจจะศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ชาติในบางด้านที่ตนสนใจเท่านั้น เช่น ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การปกครอง เป็นต้น หรืออาจจะศึกษาเฉพาะเหตุการณ์หรือกิจกรรมของมนุษย์ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งก็เป็นที่ได้ หรืออาจจะศึกษาเฉพาะวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่งเท่านั้น

ดังนั้น นักประวัติศาสตร์หลายท่านได้พยายามจัดแบ่งเนื้อหาสาระของประวัติศาสตร์ออกเป็นหมวดหมู่ เพื่อสะดวกในการศึกษาค้นคว้า โดยทั่วไปมักนิยมแบ่งประวัติศาสตร์ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) **ประวัติศาสตร์ทั่วไป** เน้นการศึกษาเรื่องราวในอดีตที่กว้างขวาง โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นประเภทย่อย ๆ ดังนี้

ก. ประวัติศาสตร์ทั่วไปตามแนวภูมิภาค เช่น ประวัติศาสตร์เอเชีย ประวัติศาสตร์ยุโรป ประวัติศาสตร์อเมริกาเหนือ ประวัติศาสตร์อเมริกาใต้ เป็นต้น

ข. ประวัติศาสตร์ทั่วไปตามแนวเชื้อชาติ เช่น ประวัติศาสตร์ไทย ประวัติศาสตร์จีน ประวัติศาสตร์อินเดีย ประวัติศาสตร์อังกฤษ ประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกา เป็นต้น

ค. ประวัติศาสตร์ทั่วไปตามแนวอารยธรรม เช่น ประวัติศาสตร์อารยธรรมตะวันออก ประวัติศาสตร์อารยธรรมตะวันตก เป็นต้น

ง. ประวัติศาสตร์ทั่วไปตามแนวปรัชญาและภูมิปัญญา เช่น ปรัชญาประวัติศาสตร์ ตะวันออก ปรัชญาประวัติศาสตร์ตะวันตก เป็นต้น

2) **ประวัติศาสตร์เฉพาะเรื่อง** เน้นการศึกษาประวัติศาสตร์ในเนื้อหาสาระที่แคบลงมา โดยแบ่งออกเป็น

ก. ประวัติสถาบัน เช่น การศึกษาประวัติศาสตร์รัฐสภาไทย ประวัติแรงงานไทย เป็นต้น

ข. ประวัติของวิชาการแต่ละแขนง เช่น ประวัติวิทยาศาสตร์ ประวัติเทคโนโลยี ประวัติวรรณคดี ประวัติการแพทย์ เป็นต้น

ค. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เฉพาะท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งเท่านั้น

ง. ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม เป็นการศึกษาวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง โดยศึกษาถึงวิถีชีวิตของผู้คนที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ

จ. ประวัติศาสตร์บอกเล่า ศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง หรือเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการถ่ายทอดทางการพูดหรือการเล่า

ฉ. ชีวประวัติและอัตชีวประวัติ เน้นการศึกษาประวัติความเป็นมาของบุคคล ที่มีผู้เขียนขึ้นหรือบุคคลผู้นั้นเป็นผู้เขียนเรื่องราวของตนเอง

นอกจากแนวทางการจัดแบ่งเนื้อหาสาระดังกล่าวข้างต้นแล้ว อาจสามารถแบ่งขอบเขตการศึกษาประวัติศาสตร์ออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ การศึกษาเฉพาะพื้นที่และการศึกษาเฉพาะหัวข้อ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (<http://th.wikipedia.org/wiki/คั่นคั้น> 8/5/2552)

1) การศึกษาประวัติศาสตร์เฉพาะพื้นที่ คือการใช้พื้นที่ทางภูมิศาสตร์กำหนดขอบเขตโดยเน้นศึกษาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในกรอบพื้นที่ จำแนกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

ก. ประวัติศาสตร์โลก (World History) คือการศึกษาเรื่องราวและพัฒนาการของสังคมโลกในลักษณะที่เป็นองค์รวม ไม่เน้นเขตพื้นที่ใดโดยเฉพาะ เช่น การศึกษาอารยธรรมโลก การปฏิวัติวิทยาศาสตร์ การปฏิวัติอุตสาหกรรม การขยายตัวของลัทธิล่าอาณานิคม สงครามโลก และสงครามเย็น เป็นต้น

ข. ประวัติศาสตร์ชาติ (National History) คือการศึกษาเรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆ ของแต่ละประเทศ

ค. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คือการศึกษาประวัติศาสตร์ในเขตพื้นที่เฉพาะ เช่น ประวัติศาสตร์ชุมชน ประวัติศาสตร์เมือง/จังหวัด โดยเนื้อเรื่องที่ศึกษาอาจจะเน้นในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม กำเนิด/พัฒนาการของสถาบันใดสถาบันหนึ่งในท้องถิ่น อาชีพ กลุ่มชนต่าง ๆ เชื้อชาติ ศาสนา และประเพณีในท้องถิ่น ฯลฯ

2) การศึกษาประวัติศาสตร์เฉพาะหัวข้อ คือการศึกษาประวัติศาสตร์เฉพาะด้านในดินแดนต่าง ๆ เดิมแบ่งการศึกษาออกเป็นหัวข้อใหญ่ ดังนี้

ก. ประวัติศาสตร์การเมือง

ข. ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ

ค. ประวัติศาสตร์สังคม

ต่อมาเมื่อการศึกษาประวัติศาสตร์มีพัฒนาการมากขึ้น ทำให้การศึกษาในหัวข้อเฉพาะ และลึกซึ้งมากกว่าเดิม เช่น

- ก. ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม
- ข. ประวัติศาสตร์พรรคการเมือง
- ค. ประวัติศาสตร์การทหาร
- ง. ประวัติศาสตร์การทูต
- จ. ประวัติศาสตร์พัฒนาการของกลุ่มชาติพันธุ์
- ฉ. ประวัติศาสตร์สตรี
- ช. ประวัติศาสตร์สงคราม
- ซ. ประวัติศาสตร์ลัทธิทุนนิยม
- ฅ. ประวัติศาสตร์ศิลปะ
- ญ. ประวัติศาสตร์การละคร

ฯลฯ

ในขอบข่ายของประวัติศาสตร์ที่กล่าวมานั้น สามารถนำมาจัดเนื้อหาสาระเพื่อการศึกษาได้ ในลักษณะหรือแนวทางต่าง ๆ กัน

1.1.5 มโนมติสำคัญทางประวัติศาสตร์

มโนมติสำคัญทางประวัติศาสตร์นั้น นักประวัติศาสตร์หลายท่านได้พยายามรวบรวมและอธิบายในรายละเอียดไว้หลายท่าน เช่น ริทเตอร์ (Harry Ritter) ได้พยายามรวบรวมมโนมติทางประวัติศาสตร์ โดยเขียนไว้ในหนังสือชื่อ “Dictionary of Concepts in History (1986) นอกจากนี้นักการศึกษาโดยเฉพาะนักการศึกษาทางสังคมศึกษา เช่น แบงส์ (Banks, 1977) อีลลิส (Ellis, 1986) ฟรีแลนด์ (Freeland, 1991) ซาเวจ และอาร์มสตรอง (Savage and Armstrong, 1992) เป็นต้น ได้เสนอแนะมโนมติทางประวัติศาสตร์ที่ควรนำมาพัฒนาให้เกิดแก่ผู้เรียนอยู่หลายมโนมติด้วยกัน ในที่นี้ขอประมวลมโนมติทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ๆ ที่ควรนำมาพัฒนาให้แก่ผู้เรียน เพื่อเป็นพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ยิ่งขึ้น ดังมีมโนมติดังต่อไปนี้

1) อารยธรรม (Civilization) ริทเตอร์ (Ritter 1986 : 39) ให้รายละเอียดของคำว่า อารยธรรมไว้ว่า 1) พัฒนาการของสังคมมนุษย์ คุณลักษณะของโครงสร้างทางสังคม ความเจริญทางเทคโนโลยี และการบริหาร ระดับความเจริญทางสติปัญญาและสุนทรียศาสตร์ 2) กระบวนการพัฒนาสังคมในด้านเทคโนโลยี การบริหาร สติปัญญา และสุนทรียศาสตร์ 3) เป็นคำที่มีความหมายเดียวกับ

ที่นักมานุษยวิทยาใช้ คือคำว่า . “วัฒนธรรม” (Culture) ซึ่งหมายถึง สรรพสิ่งทั้งหลายที่ปรากฏในสังคม ไม่ว่าจะเป็นในด้านวัตถุหรือวิถีการดำเนินชีวิต

ส่วนแบงส์ (Banks, 1977 : 216) ได้อธิบายว่า อารยธรรมหมายถึง วัฒนธรรมทั้งหมดของมนุษย์ ของประเทศ หรือของยุคสมัย อารยธรรมนั้น ถือว่าเป็นมโนคติทางวิชาการมานุษยวิทยา ซึ่งนักมานุษยวิทยามักนิยมเรียกว่า “วัฒนธรรม” มากกว่าอารยธรรม แต่มีข้อที่น่าสงสัยว่า นักประวัติศาสตร์ไม่ได้ตัดสินใจว่า ประสบการณ์ทั้งหมดของมนุษยชาติทั้งหมด คือ อารยธรรม แต่จะเลือกสรรเฉพาะความเจริญที่ปรากฏเด่นชัดและได้รับการยกย่องแล้วในชาติต่าง ๆ ทั้งในซีกโลกตะวันตกและตะวันออก ความเจริญดังกล่าว ได้แก่ ความเจริญด้านดนตรี วรรณคดี การเมืองการปกครอง เป็นต้น

2) **เหตุปัจจัย (Causation)** เหตุปัจจัย คือ ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล ที่ใช้ในการอธิบายเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ จากคำนิยามที่ปรากฏในพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา (ราชบัณฑิตยสถาน 2524 : 54) ได้อธิบายเหตุปัจจัยไว้ว่า “ความสัมพันธ์องค์ประกอบที่มาก่อนและองค์ประกอบที่ตามหลังของพฤติกรรมซึ่งมีลักษณะที่แน่นอนพอจะตั้งเป็นกฎทางวิทยาศาสตร์ได้”

3) **การเปลี่ยนแปลง (Changes)** แบงส์ (Banks, 1977 : 215) อธิบายว่ามโนคตินี้หมายถึงปรากฏการณ์ในสังคมและสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ไม่คงที่ มีความแตกต่างกันในแต่ละวัน แต่ละสัปดาห์ และแต่ละปี การให้ผู้เรียนได้เข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงและเรียนรู้เกี่ยวกับการปรับตัวโดยยอมรับในการเปลี่ยนแปลงนั้นนับว่าสำคัญมาก ข้อมูลหรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจมโนคตินี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) **ความขัดแย้ง (Conflicts)** จากพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา (ราชบัณฑิตยสถาน 2524:79) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความขัดแย้งหรือการขัดกันว่า คือกระบวนการกับสถานการณ์ซึ่งบุคคลหรือกลุ่มไม่ต่ำกว่าสองคนหรือสองกลุ่มแสวงหาทางทำลายความมุ่งหมายของกันและกัน กีดกันมิให้แต่ละฝ่ายได้รับความพอใจในผลประโยชน์ของตน จนอาจถึงขั้นทำอันตรายกันและกันได้

มโนคติ “ความขัดแย้ง” นี้ แบงส์ (Banks, 1977: 215) ได้อธิบายว่า ถ้าศึกษาเหตุการณ์ที่ปรากฏในประวัติศาสตร์จะพบว่า การไม่เห็นด้วย การตกลงกันไม่ได้หรือการเป็นปรปักษ์กันซึ่งเป็นลักษณะของความขัดแย้งนั้น มีปรากฏในระหว่างบุคคลกับบุคคลระหว่างกลุ่ม หรือระหว่างประเทศอยู่เสมอ ๆ ทั้งนี้ เนื่องมาจากต่างฝ่ายต่างก็มีจุดมุ่งหมายต่าง ๆ กัน หรือถ้ามีจุดมุ่งหมายเดียวกัน แต่ก็มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป ความขัดแย้งนี้มีผลกระทบต่อสังคมทั้งทางบวกและทางลบ

5) **วิกฤติการณ์ (Crisis)** ริทเตอร์ (Ritter, 1986 : 79) อธิบายว่า วิกฤติการณ์ คือ ช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ที่ต้องเผชิญกับการตัดสินใจอย่างทันท่วงทีของการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการตัดสินใจเพื่อความอยู่รอดของคนและของสถาบัน

6) **การปฏิวัติ (Revolution)** ริทเตอร์ (Ritter, 1986 : 388) ให้ความหมายของมโนคติการปฏิวัติว่า คือการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงและรวดเร็ว โดยเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เป็นพื้นฐาน หรือสิ่งที่มีอยู่เดิมในสังคม การปฏิวัตินี้มักจะเกี่ยวข้องกับเรื่องของการเมือง แบงส์ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า มโนคติ “การปฏิวัติ” นับเป็นมโนคติสำคัญในวิชารัฐศาสตร์ด้วย และถือว่าการปฏิวัติเป็นความขัดแย้งอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งควรชี้แจงให้ผู้เรียนได้เข้าใจในลักษณะความขัดแย้งในลักษณะนี้

7) **ลัทธิชาตินิยม (Nationalism)** ริทเตอร์ (Ritter, 1986 : 294) อธิบายว่า เป็นลัทธิที่เกี่ยวกับการเมืองที่เน้นความสำคัญว่าสังคมจะดีที่สุดถ้าหากจัดในรูปของรัฐ-ชาติ (nation-state) และรัฐ-ชาตินั้นจะต้องเน้นจุดรวมที่ใ้บุคคลหรือกลุ่มมีความจงรักภักดีและซื่อสัตย์ต่อรัฐของตน รัฐ-ชาติถือเป็นระบบการปกครองแบบหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญแก่พลเมืองทุกคน และขณะเดียวกันก็เน้นให้พลเมืองทั้งหมดต้องยึดถือในอำนาจอธิปไตยของรัฐด้วย

ตำหรับแบงส์ (Banks, 1977:26) ได้ให้รายละเอียดว่า ลัทธิชาตินิยมนอกจากจะเป็นมโนคติทางประวัติศาสตร์แล้ว ยังเป็นมโนคติสำคัญทางรัฐศาสตร์อีกด้วย ลัทธิชาตินิยมจะเกิดขึ้นเมื่อผู้นำของประเทศหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งของประเทศจงใจจะทำหรือแสดงออกเพื่อพัฒนาและปลูกฝังความจงรักภักดีให้เกิดขึ้นแก่พลเมืองของประเทศ ลัทธิชาตินิยมนี้ในบางครั้งจะเน้นในเรื่องราวของกฎหมายในชาติพันธุ์ของตน ซึ่งอาจก่อปัญหาด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ถ้าผู้เรียนได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของลัทธิชาตินิยมจากเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์แล้วจะได้ข้อสรุปว่า ลัทธิชาตินิยมอาจเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อความเป็นปึกแผ่นหรือความสำเร็จของประเทศ แต่หากลัทธิชาตินิยมได้รับการพัฒนาจนเกินไป อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งและเกิดเป็นสงครามได้ในที่สุด ดังกรณีของประเทศญี่ปุ่นและประเทศเยอรมนี ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้น

8) **การสำรวจ (Exploration)** แบงส์ (Banks, 1977 : 217) อธิบายว่า นักประวัติศาสตร์ ให้ความสนใจในการศึกษาเรื่องราวของมนุษย์ที่เดินทางท่องเที่ยวไปสำรวจดินแดนที่ตนไม่รู้จัก ทำให้พบดินแดนใหม่ๆ อีกหลายแห่ง การสำรวจนี้ จัดเป็นมโนคติสำคัญของวิชาภูมิศาสตร์ด้วย โดยทั่วไปนักประวัติศาสตร์จะบันทึกและมักยกย่องความสำเร็จของนักสำรวจชาวยุโรปตะวันตก ในการสำรวจดินแดนต่างๆ แต่กลับละเลยการกล่าวถึงวัฒนธรรมหรือเรื่องราวของคนพื้นเมืองในดินแดนที่มีการสำรวจ ทั้งๆ ที่ดินแดนเหล่านั้นมีความเจริญมาก่อนที่จะมีการสำรวจดินแดนกัน

9) **หลักฐาน (Evidence)** ริทเตอร์ (Ritter, 1986 : 143) ให้ความหมายของหลักฐานว่า คือทุกสิ่งทุกอย่างที่นักประวัติศาสตร์ใช้ในการศึกษาหาความรู้ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ ความคิดเห็น อนุสาวรีย์ วัตถุสิ่งประดิษฐ์ ประเพณี ฯลฯ หลักฐานเหล่านี้ใช้เป็นข้อมูลเพื่อสืบหาร่องรอยของอดีต หลักฐานทางประวัติศาสตร์นี้แบ่งเป็นสองประเภท คือหลักฐานขั้นต้นและหลักฐานชั้นรอง

10) **อคติทางประวัติศาสตร์ (Historical Bias)** แบงส์ (Banks, 1977 : 217) อธิบายว่า นักประวัติศาสตร์อาจได้งานเขียนประวัติศาสตร์ที่ไม่สมบูรณ์นัก ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับหลักฐานข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่นักประวัติศาสตร์ได้รวบรวมไว้ นักประวัติศาสตร์เป็นผู้ตัดสินใจว่าหลักฐานหรือข้อมูลที่นำมาใช้นั้นมีคุณค่าและมีความน่าเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด ดังนั้น ในการคัดเลือกหลักฐานที่จะนำมาศึกษานั้น จึงมีอคติของนักประวัติศาสตร์ว่าจะคัดเลือกหลักฐานชิ้นใดมาศึกษา นอกจากนั้น ธรรมชาติของหลักฐานและลีลาการบันทึกในหลักฐานนั้นอาจมีอคติสอดแทรกอยู่บ้าง รวมทั้งสภาพทางสังคม วัฒนธรรม และสมัยเวลาที่นักประวัติศาสตร์ผู้นั้นมีชีวิตอยู่ก็มีส่วนทำให้มีอคติเกิดขึ้นได้ ดังนั้น การบันทึกเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์โดยนักประวัติศาสตร์จึงอาจมีอคติเกิดขึ้น ซึ่งในเรื่องนี้ ผู้สอนประวัติศาสตร์ต้องชี้ให้ผู้เรียนได้เข้าใจเงื่อนไขในข้อนี้และพยายามส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนในการค้นหาข้อเท็จจริงจากเหตุการณ์ในอดีตที่นักประวัติศาสตร์ได้บันทึกไว้

กล่าวโดยสรุป มโนคติสำคัญทั้ง 10 มโนคติที่ประมวลมานี้ เป็นมโนคติหลักของวิชาประวัติศาสตร์ เมื่อผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในมโนคติทั้ง 10 อย่างถ่องแท้แล้ว ย่อมทำให้เข้าใจประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติอย่างแท้จริง

1.1.6 หลักฐานทางประวัติศาสตร์

นักประวัติศาสตร์เป็นผู้ศึกษาค้นคว้าเรื่องราว เหตุการณ์ และผลงานที่เกิดขึ้นในอดีตของมนุษย์ และทำหน้าที่บันทึกและเสนอเรื่องราวเหล่านั้นให้แก่สังคม โดยทั่วไปนักประวัติศาสตร์ต้องอาศัยหลักฐานที่มีอยู่แล้ว และใช้หลักฐานนั้นในการนำไปสู่การศึกษาและอธิบายเรื่องราวในอดีต ดังนั้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์จึงมีความสำคัญและถือเป็นหัวใจในการศึกษา เพราะการเรียนรู้และการเข้าใจประวัติศาสตร์ จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ หากไม่มีหลักฐานแล้ว นักประวัติศาสตร์ก็ไม่สามารถอ้างอิงหรือตีความให้กระจ่างชัดได้ เรื่องราวที่จะสรุปเพื่อนำเสนอนั้นอาจไม่น่าเชื่อถือ

พรเพ็ญ อ้นตระกูล (2534: 28) ได้ให้ความหมายของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ใน 2 แง่ ด้วยกัน คือ

1) หลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นผลิตรกรอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่สามารถใช้เป็นประจักษ์พยานทางประวัติศาสตร์ของมนุษย์ได้

2) หลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นข้อสนเทศ หมายถึง “รหัส” ที่จะชี้แนะให้ข้อมูลแก่นักประวัติศาสตร์ต่อไปได้ โดยจะต้องนำไปศึกษาวิเคราะห์และตีความ หาความสัมพันธ์ และสร้างจินตนาการเพื่อหาคำอธิบายด้วยปัญญาต่อไป

การแบ่งหลักฐานทางประวัติศาสตร์นั้น สามารถแบ่งออกได้ตามลักษณะของการบันทึก และแบ่งตามลำดับความสำคัญของหลักฐาน หลักฐานนั้นมีอยู่มากมาย มีหลายประเภท และกระจายไปในที่ต่าง ๆ แต่หลักฐานที่ได้มาก็ไม่ใช่ว่าจะใช้ได้ทั้งหมด หลักฐานบางชิ้นอาจไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา หรือข้อมูลในหลักฐานอาจมีอคติ หรือ หลักฐานบางชิ้นอาจมีการสร้างขึ้นใหม่ ดังนั้น นักประวัติศาสตร์จึงต้องมีการตรวจสอบหลักฐาน วิธีการนี้เรียกว่า “การวิพากษ์วิธีทางประวัติศาสตร์” (นิธิ เอียวศรีวงศ์ และอาคม พัตยยะ 2525) โดยเน้นการวิพากษ์วิธีทางประวัติศาสตร์ว่าเป็นหัวใจของการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์

1.1.7 วิธีการทางประวัติศาสตร์

แต่เดิมนั้นงานเขียนทางประวัติศาสตร์มักเป็นรูปของการบอกเล่าเรื่องราวเสียมากกว่า ในส่วนนี้ทำให้ความน่าเชื่อถืออาจลดน้อยเกินไป ดังนั้น นักประวัติศาสตร์จึงต้องมีกระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบระเบียบ โดยพยายามใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ มาสืบสวนสอบสวนเพื่อหาคำตอบที่แท้จริง ประกอบกับการใช้เหตุผลในการตรวจสอบความถูกต้องของหลักฐานที่ใช้ประกอบการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้เรื่องที่น่าเสนอเป็นที่น่าเชื่อถือ กระบวนการที่นักประวัติศาสตร์ใช้ดังกล่าว ก็คือ **วิธีการทางประวัติศาสตร์**

เพื่อให้ตอบคำถามดังกล่าว นักประวัติศาสตร์จึงต้องมีวิธีการเพื่อหาคำตอบ ซึ่งเรียกว่าวิธีการทางประวัติศาสตร์ วิธีการประวัติศาสตร์ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ได้แก่

1) การสะสมข้อมูลต่าง ๆ หรือการรวบรวมหลักฐานที่ตรงกับเรื่องที่ต้องการจะศึกษา โดยผู้ศึกษาหรือนักประวัติศาสตร์ต้องพยายามสืบเสาะหาข้อมูล หรือหลักฐานที่ต้องใช้ ต้องคอยติดตามหลักฐานที่อาจมีขึ้นมาใหม่ ๆ หรือมีการตีความขึ้นมาใหม่อยู่เสมอ

2) การคัดเลือกข้อมูลหรือหลักฐาน เมื่อได้รวบรวมข้อมูลหรือหลักฐานที่จะศึกษาแล้ว ก็ จะทำการคัดเลือกข้อมูล ซึ่งในการคัดเลือกข้อมูลนั้น สามารถแบ่งข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม คือข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงและข้อมูลที่เป็นส่วนประกอบ

3) การประเมินความสำคัญของข้อมูลหรือหลักฐาน โดยการประเมินความสำคัญของข้อมูลแต่ละชิ้นที่คัดเลือกมาว่า มีความน่าเชื่อถือที่แท้จริงเพียงไร มีอคติในข้อมูลหรือหลักฐานนั้นหรือไม่ และข้อมูลหรือหลักฐานนั้นมีความสำคัญเพียงพอต่อการนำมาอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตหรือไม่ ทั้งนี้ผู้ศึกษาต้องทำการวิเคราะห์ ติความ และประเมินข้อมูลหรือหลักฐานนั้น ๆ อย่างมีวิจารณญาณ

4) การแจกแจงข้อเท็จจริง โดยพิจารณาแจกแจงข้อเท็จจริงที่ได้จากข้อมูลว่า ข้อเท็จจริงเหล่านั้นมีความสัมพันธ์เป็นเหตุเป็นผลต่อกันและกันอย่างไร

5) การตีความ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของข้อเท็จจริงแล้ว จึงถึงขั้นตีความโดยใช้วินิจฉัยของผู้เขียนประวัติศาสตร์ ในการตีความนั้น ผู้ศึกษาต้องทำอย่างรอบคอบและระมัดระวัง

6) การเรียบเรียง เป็นขั้นสุดท้ายของวิธีการทางประวัติศาสตร์ คือผู้ศึกษานำสิ่งที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ และตีความแล้วทั้งหมดมาเรียบเรียงขึ้น ต้องมีความน่าเชื่อถือ น่าอ่านและติดตาม ทั้งนี้โดยใช้แนวหรือรูปแบบของผู้เขียนแต่ละคน

จะเห็นได้ว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์นั้น เป็นวิธีการแสวงหาความรู้หรือกระบวนการค้นคว้าหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ โดยการสรุปหลักการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งได้มาจากการแสวงหาความรู้เป็นกระบวนการที่นำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้สอบสวนปัญหาทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นวิธีการที่ทำให้วิชาประวัติศาสตร์มีความเป็นศาสตร์อย่างสมบูรณ์ เพราะประกอบด้วยเหตุที่นำไปสู่ผล ที่สามารถตรวจสอบและพิสูจน์ได้เช่นเดียวกับศาสตร์อื่น ๆ

1.2 แนวทางการจัดหลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา

1.2.1 พัฒนาการของหลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา

1.2.1.1 วิชาประวัติศาสตร์ในหลักสูตรก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เมื่อมีการใช้หลักสูตรในระยะแรกๆ คือหลักสูตรประโยคต่างๆ ที่ออกใช้ในปี พ.ศ. 2438 นั้น มีการสอนวิชาประวัติศาสตร์บ้างแล้ว กล่าวคือ บางส่วนของวิชาภาษาไทยในประโยค 1 ชั้น 3 กำหนดให้อ่านพระราชพงศาวดารย่อตอนกรุงเก่า เพื่อให้ทราบความเป็นมาของบ้านเมืองในสมัยโบราณ ในประโยค 2 ให้อ่านพระราชพงศาวดารปัจจุบัน และพระราชพงศาวดารพิสดาร กำหนดให้อ่านจบแล้วเล่าเรื่องปากเปล่าได้ อาจกล่าวได้ว่า นักเรียนได้เรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของประเทศ โดยการอ่านในวิชาภาษาไทย (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2513 : 142)

ต่อมาใน ปี พ.ศ. 2445 มีการเปลี่ยนประโยคเป็น ประถม มัธยม และมัธยมสูง กำหนดให้เรียนวิชาจรรยาและภูมิศาสตร์ ในส่วนของหลักสูตรมัธยมศึกษา มีการกำหนดให้เรียนวิชา ภูมิศาสตร์และพงสาวดาร กำหนดว่าในปีที่ 1 เรียนภูมิศาสตร์สยามโดยละเอียด และให้หัดเขียนรูป ประเทศสยาม ทั้งนี้ให้อธิบายพงสาวดารประกอบให้รู้เหตุผลของถิ่นที่สำคัญ

ใน ปี พ.ศ. 2452 กรมศึกษาธิการออกหลักสูตรประโยคมูลศึกษา กำหนดให้มีวิชาจรรยา วิชาความรู้เรื่องเมืองไทย ซึ่งก็คือ ภูมิศาสตร์และพงสาวดารสำหรับเด็กนั่นเอง โดยกำหนดความมุ่งหมายไว้ว่า “เพื่อให้รู้จักบ้านเมืองของตัวเองว่าเป็นอย่างไร โฉนจึงได้ตั้งหลักฐานเป็นปีกแผ่นดินนั้น หนาขึ้นได้ เพื่อจะได้เกิดความรักชาติบ้านเมืองและคิดบำรุงชาติบ้านเมือง โดยตั้งตัวให้เป็นพลเมืองดี” โดยกำหนดรายการสอนเป็น 3 หัวข้อ คือ ภูมิศาสตร์ของประเทศไทย ประวัติศาสตร์ และระบบการปกครอง ในหัวข้อที่ 2 ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์นั้น มีรายละเอียดดังนี้

“ข. ให้รู้พงสาวดารโดยย่อของชาติไทย ว่าเดิมสืบกันมาแต่ไหน รวบรวมกันเข้าอย่างไร ต้องแข่งขันสู้รบกับใครบ้าง แล้วเปลี่ยนมาโดยลำดับเวลา จนตั้งลงเป็นหลักฐานดังปรากฏในทุกวันนี้ อย่างไร”

สำหรับประโยคประถมศึกษา กำหนดวิชาจรรยา ภูมิศาสตร์ และพงสาวดาร ซึ่งก็คือ ความรู้เรื่องเมืองไทยในระดับที่สูงขึ้นนั่นเอง ในส่วนของภูมิศาสตร์กับพงสาวดารนั้น มีการเขียน หลักสูตรขึ้นใหม่ ในส่วนของวิชาประวัติศาสตร์ หรือที่เรียกว่า พงสาวดารนั้น มีรายละเอียด ดังนี้

“ข. พงสาวดาร

1) สอนสังเขปพงสาวดารของชาติไทย และวิธีปกครองบ้านเมืองตามแนวที่กล่าว แล้วในหลักสูตรมูล แต่ให้ละเอียดขึ้น

2) ให้รู้เรื่องบ้านเมืองของประเทศใกล้เคียงที่เรียนแล้วในภูมิศาสตร์กับรู้วิธีการปกครองของเขาด้วย”

ในประโยคมัธยมก็คงมีวิชาจรรยาและภูมิศาสตร์กับพงสาวดารเช่นเดียวกัน วิชาภูมิศาสตร์ และพงสาวดารมีเนื้อหากว้างขวางขึ้นกว่าระดับประถม ในส่วนของพงสาวดารหรือวิชาประวัติศาสตร์ มีรายละเอียดดังนี้

“1) พงสาวดารของประเทศสยามโดยละเอียด สอนตามแนวที่กล่าวมาแล้วในหลักสูตรมูล ประถม

2) พงสาวดารโลกโดยย่อๆ เพียงให้รู้ว่า ประเทศและชาติที่สำคัญอันได้ตั้งตัวขึ้น มีความเจริญแล้ว และกลับเสื่อมลง หรือคงอยู่อย่างไร เช่น กรีก โรมัน เปอร์เซีย จีน เป็นต้น กับความเจริญของชาติใหม่ๆ ในตะวันตกสมัยปัจจุบัน และความแผ่ส้านแห่งความเจริญนี้มายังแถบตะวันออก การสอนพงสาวดารโลกจะต้องให้ได้ประโยชน์ในทางประกอบเหตุผล เทียบเคียงความเป็นไปของบ้านเมืองในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต"

สำหรับชั้นมัธยมสูง ไม่มีวิชาจรรยา วิชาภูมิศาสตร์และพงสาวดารที่เคยรวมกันนั้น ในชั้นนี้แยกออกเป็น 2 วิชา เป็นพงสาวดารอย่างหนึ่ง ภูมิศาสตร์อีกอย่างหนึ่ง ในส่วนของพงสาวดารหรือประวัติศาสตร์นั้น มีรายละเอียด ดังนี้

“หมวดพงสาวดาร

พงสาวดารสยามโดยพิสดาร กับพงสาวดารโลกส่วนที่สำคัญ พงสาวดารโลกนั้นกะหัวข้อที่จะสอนให้พอเหมาะแก่เวลา 3 ปี และเมื่อได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานศึกษาแล้วก็ให้เป็นใช้ได้ การสอบไล่ประโยคนั้นเป็นอันเข้าใจว่าสอบไล่ตลอดวิชาที่เรียนทั้ง 3 ปี

ความรู้ที่ต้องการนั้นเพียงอย่างรวบยอดกว้าง ๆ และวัน เดือน ปีที่ต้องกำหนดจำก็เฉพาะแต่ที่สำคัญ ๆ เท่านั้น สิ่งที่น่าสนใจมากก็คือ ความเจริญของบ้านเมือง และเหตุที่ทำให้ความเจริญนั้นๆ มา วิชานี้จะสอนในภาษาอังกฤษก็ได้

ต่อมาใน ปี พ.ศ. 2456 มีการประกาศใช้หลักสูตรหลวง มูลศึกษากลายเป็นประถมศึกษา ประถม มัธยม และมัธยมสูง กลายเป็นมัธยมตอนต้น กลาง และปลายตามลำดับ ในส่วนของพงสาวดารหรือเนื้อหาประวัติศาสตร์ระดับประโยคประถม ชั้นมัธยมตอนต้น มัธยมตอนกลาง นั้น มีเนื้อหาสาระเหมือนเดิมทุกประการ ส่วนในชั้นมัธยมตอนปลาย วิชาพงสาวดาร ซึ่งแต่เดิมเขียนไว้อย่างละเอียดนั้น หลักสูตรใหม่นี้เพียงแต่สรุปความลงเป็นย่อ ๆ ว่า สอนพงสาวดารโลก ตั้งโครงงให้เหมาะแก่การที่จะให้นักเรียนได้ความรู้เรื่องความเจริญและอริยาศัยของมนุษย์ พอที่จะอ่านพงสาวดารของประเทศตน และประเทศอื่นๆ เข้าใจ โรงเรียนต้องส่งหัวข้อมายังกรมศึกษาธิการ เมื่อได้อนุญาตแล้วจึงจะเป็นอันใช้ได้ แต่ก็ยังคงแนะนำหนังสือเล่มเดิมนั้นเองเป็นแนวการสอน

ครั้นต่อมาใน ปี พ.ศ. 2464 มีการปรับปรุงหลักสูตรและโครงการศึกษาอีก แต่วิชาจรรยา ภูมิศาสตร์ และพงสาวดาร ยังคงใช้ตามที่ปรับปรุงใน ปี พ.ศ. 2456 และหลักสูตรนี้ก็ใช้ต่อมาจนถึงเปลี่ยนแปลงการปกครอง เว้นแต่ชั้นมัธยมตอนปลายที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงเมื่อแยกแผนกในปี พ.ศ. 2471 โดยในส่วนของวิชาประวัติศาสตร์ เน้นหนักทางประวัติศาสตร์ของประเทศตะวันออกและ

เหตุการณ์ปัจจุบัน หลักสูตรนี้ใช้มาจนถึง พ.ศ. 2480 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2513 : 151 – 144 - 158)

1.2.1.2 วิชาประวัติศาสตร์ในหลักสูตรหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 หลักสูตรที่ต้องเปลี่ยนไปมาก คือหลักสูตรสังคมศึกษา เพราะต้องสอนให้นักเรียนเข้าใจระบอบการปกครองใหม่ วิชาจรรยาจึงต้องขยายออกไปเป็น

วิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม วิชาภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์นั้นยังคงมีอยู่ตามเดิม แต่ในชั้นประถมคงเรียกว่า ความรู้เรื่องเมืองไทย

หลักสูตรปี พ.ศ. 2480 ในส่วนของวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษา ได้นำเอารายการของหลักสูตรเดิมมาใช้โดยที่มีได้เปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญแต่อย่างใด การพาเที่ยวดูสถานที่ที่เป็นหัวข้อใหม่ที่ไม่เคยมีอยู่เดิม เขียนไว้ว่า “ให้พานักเรียนเที่ยวดูสถานที่บริเวณใกล้เคียง เพื่อส่งเสริมความรู้รอบตัวบ้าง ความรู้ทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์บ้าง กับตั้งใจปลูกใจให้รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และรัฐธรรมนูญ”

ส่วนวิชาประวัติศาสตร์ในชั้นมัธยมตอนต้นให้เรียนประวัติคนไทยที่สำคัญ 10 คน รู้จักประวัติเดิมของชนชาติไทยเฉพาะที่สำคัญๆ และให้เรียนประวัติศาสตร์สมัยราชธานีตั้งอยู่ที่กรุงสุโขทัย อโยธยา ธนบุรี และกรุงเทพฯ คือประวัติศาสตร์ไทยโดยสังเขปนั่นเอง หัวข้อการพาเที่ยวดูสถานที่ที่มีเหมือนชั้นประถม

ในชั้น มัธยม 4 5 และ 6 วิชาประวัติศาสตร์ให้เรียนประวัติศาสตร์ไทยสมัยต่าง ๆ ละเอียดขึ้น เรียนประเทศต่าง ๆ ในแหลมอินโดจีน เรียนเรื่องประเทศจีนแต่ ค.ศ. 1834 จนถึงปัจจุบัน ประเทศญี่ปุ่น และโลกภายหลังมหาสงคราม

หลักสูตรเตรียมอุดมศึกษาซึ่งกำหนดขึ้นใหม่ใน ปี พ.ศ. 2491 ให้เรียนประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์โดยละเอียด ประวัติศาสตร์สากลเรียนสังเขปประวัติศาสตร์ของยุโรป อเมริกา เอเชีย และออสเตรเลียนับแต่ประมาณ พ.ศ. 2000 จนถึงปัจจุบัน

ต่อมามีการปรับปรุงหลักสูตรแต่ชั้นประถมจนจบมัธยม ซึ่งออกประกาศใช้ ปี พ.ศ. 2491 และ พ.ศ. 2493

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2491 ให้เรียนประวัติศาสตร์อย่างย่อของชาติไทยสมัยต่าง ๆ ให้สอนประวัติของวีรชนในประวัติศาสตร์ประมาณ 10 ท่าน และให้สอนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับจีน อังกฤษ สหรัฐอเมริกา และฝรั่งเศส โดยสังเขป

หลักสูตรมัธยมตอนต้น พ.ศ. 2493 สำหรับวิชาประวัติศาสตร์กำหนดให้เรียนหัวข้อสำคัญ คือ ประวัติชาติไทย ประวัติคนไทยที่สำคัญ ประวัติชาติใกล้เคียง (กระทรวงศึกษาธิการ 2493: 17-18)

หลักสูตรมัธยมตอนปลาย พ.ศ. 2493 ในส่วนของวิชาประวัติศาสตร์ ให้เรียนในหัวข้อ ดังนี้ ประวัติศาสตร์ไทย ประวัติศาสตร์ทั่วไป ก่อมนุษย์และศาสนา การพบดินแดนใหม่และการสำรวจ การขนส่ง การสื่อสาร สงครามและสันติภาพ ประวัติบุคคลสำคัญของโลก (กระทรวงศึกษาธิการ 2493: 24-29)

ต่อมาใน **ปี พ.ศ. 2498** มีการปรับปรุงหลักสูตรเฉพาะชั้นเตรียมอุดมศึกษา กำหนดภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์เป็นวิชาบังคับสำหรับเตรียมอักษรศาสตร์ปีที่ 1 และสังคมศึกษา ข. บังคับสำหรับเตรียมอักษรศาสตร์ปีที่ 2 นอกจากนี้ ยังมีสังคมศึกษา ก. เป็นวิชาเลือกสำหรับแผนกวิชาวิทยาศาสตร์

1.2.1.3 วิชาประวัติศาสตร์ในหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2503

เมื่อมีการประกาศใช้หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้นและหลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503 และ หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น และหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503 ในส่วนของวิชาประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในหลักสูตรดังกล่าว มีรายละเอียดดังนี้

หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503 หมวดสังคมศึกษา ได้เพิ่มความสำคัญขึ้นมา สำหรับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์นั้น มีรายละเอียดดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2508 : 17-21)

ชั้นประถมปีที่ 1 ให้เด็กรู้จักชื่อ นามสกุล วัน เดือน ปีเกิดของตน ชื่อบิดา มารดาและบุคคลในบ้าน

ชั้นประถมปีที่ 2 ประวัติของโรงเรียนและชุมชน ขนบธรรมเนียม ศิลธรรม และวัฒนธรรมของชุมชน

ชั้นประถมปีที่ 3 บุคคลสำคัญของชาติไทย ให้รู้ว่าเป็นใคร สมัยใด อยู่ที่ไหนสำคัญอย่างไร ค้างชื่อต่อไปนี้ พระจุลจอมเกล้าฯ พระเจ้ากรุงธนบุรี พระนเรศวร พระสุริโยทัย พ่อขุนรามคำแหง ถ้าโรงเรียนใดเห็นว่ามีบุคคลสำคัญที่ต้องการสอนนอกเหนือไปจากนี้ก็อาจทำได้

ชั้นประถมปีที่ 4 ประวัติศาสตร์ของชาติไทยโดยย่อ โดยเน้นถึงสภาพความเป็นอยู่ของคนไทยสมัยต่าง ๆ สืบมาจนถึงปัจจุบันอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้เด็กมีความภาคภูมิใจในผลงานของบรรพบุรุษ

จนเกิดความคิดที่จะรักษาและเสริมสร้างผลงานนั้น และเรียนเรื่องบุคคลสำคัญของชาติไทยให้รู้ว่าเป็นใครสมัยใด อยู่ที่ไหน สำคัญอย่างไร ดังชื่อต่อไปนี้ พระพุทธยอดฟ้า พระนารายณ์ พระบรมไตรโลกนาถ พระเจ้าอู่ทอง พระเจ้าเม็งราย พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ถ้าโรงเรียนใดเห็นว่า มีบุคคลสำคัญที่ต้องการสอนนอกเหนือไปจากนี้ก็อาจทำได้

หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503 หมวดสังคมศึกษามีรายการสอน 6 รายการด้วยกันคือ

- ก. ศิลปกรรม
- ข. หน้าที่พลเมือง
- ค. ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์
- ง. ประวัติบุคคลสำคัญ
- จ. สถานที่และวัตถุสำคัญของชาติ
- ฉ. ข่าวน่าสนใจ

สำหรับวิชาประวัติศาสตร์ มีรายละเอียดที่ให้นักเรียนในแต่ละปี เรียน มีดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2516 : 14 – 21)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้เรียนในหัวข้อต่อไปนี้

1) ประวัติชนชาติไทย โดยสังเขป ถิ่นเดิมของชนชาติไทยในแถบใต้ของประเทศจีน อาณาจักรอ้ายลาวและอาณาจักรน่านเจ้าโดยสังเขป เหตุที่ต้องอพยพ การอพยพไปเป็นไทยสาขาใหญ่ ชนชาติเดิมในสุวรรณภูมิ ละว้า มอญ ขอม อำนาจของขอมในดินแดนนี้

2) ประวัติศาสตร์สมัยกรุงสุโขทัย การตั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี เหตุการณ์สำคัญในรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหง การรวมอำนาจการปกครองกรุงสุโขทัยกับกรุงศรีอยุธยา

3) ประวัติบุคคลสำคัญ ให้เรียนประวัติย่อของบุคคลต่อไปนี้ พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ พ่อขุนรามคำแหง พันท้ายนรสิงห์ พระยาพิชัยดาบหัก พระพุทธเลิศหล้าฯ ท้าวสุรนารี เอ็ดเวิร์ด เจนเนอร์ หลุย ปาสเตอร์

4) สถานที่และวัตถุสำคัญของชาติ ให้รู้จักสถานที่และวัตถุสำคัญต่อไปนี้ คืออะไร อยู่ที่ไหน สำคัญอย่างไร ศิลปินพ่อขุนรามคำแหง พระแท่นมณีคศิลา พระปฐมเจดีย์ พระพุทธชินราช พระบรมธาตุไชยา พระธาตุพนม พระบรมธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช พระธาตุหริภุญชัย พระธาตุเชิงชุม พระบรมมหาราชวัง สถานเสาวภา ถ้าโรงเรียนใดเห็นว่า มีสิ่งสำคัญที่ควรให้นักเรียนรู้นอกจากที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว ก็ให้นำมาสอนเพิ่มเติมด้วย

5) ข่าวและเหตุการณ์ ให้ทราบข่าวภายในประเทศและข่าวต่างประเทศที่สำคัญ
ชั้นประถมปีที่ 6 ให้เรียนในหัวข้อต่อไปนี้

1) ประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยา การตั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี การรวมอำนาจการปกครองกรุงสุโขทัยกับกรุงศรีอยุธยา ความสัมพันธ์กับประเทศเขมร ลาว พม่า จีน ญี่ปุ่น โปรตุเกส อังกฤษ ฝรั่งเศส ฮอลันดา การปรับปรุงบ้านเมืองในด้านการปกครอง การเสียดินครั้งที่หนึ่ง การกู้อิสรภาพ เหตุการณ์สำคัญในรัชสมัยของพระนารายณ์ เหตุการณ์สำคัญในรัชสมัยพระนารายณ์จนถึงการเสียดินครั้งที่ 2

2) ประวัตินุคคลสำคัญ ให้เรียนประวัติย่อของบุคคลต่อไปนี้ พระเจ้าอู่ทอง พระสุริโยทัย พระนเรศวร พระนารายณ์ พระยาโกษาธิบดี (ปาน) ศรีปราชญ์ ชาวบ้านบางระจัน กุญแจลโม มาร์โคนี ออร์วิลและวิลเบอร์ไรท์

3) สถานที่และวัตถุสำคัญของชาติ ให้รู้จักสถานที่และวัตถุสำคัญต่อไปนี้ว่า คืออะไร อยู่ที่ไหน สำคัญอย่างไร คอนเจดีย์ พระมาลาเบียง พระแสงดาบคาบค่าย พระแสงปืนต้นข้ามแม่น้ำสะโตง วัดพนัญเชิง พระมงกุฎพิตร พระนอนจักรสีห์ พระพุทธรบาท พระพุทธรสิหิงค์ พระพุทธรโสธร หอสมุดแห่งชาติ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

ถ้าโรงเรียนใดเห็นว่ามีความสำคัญที่สมควรให้นักเรียนรู้ นอกจากที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น ก็ให้นำมาสอนเพิ่มเติมด้วย

4) ข่าวและเหตุการณ์ ให้ทราบข่าวภายในประเทศและข่าวต่างประเทศที่สำคัญ
ชั้นประถมปีที่ 7 ให้เรียนหัวข้อต่อไปนี้

1) ประวัติศาสตร์สมัยกรุงธนบุรี กรุงรัตนโกสินทร์ การกู้อิสรภาพและการตั้งกรุงธนบุรี การตั้งกรุงรัตนโกสินทร์

2) ประวัตินุคคลสำคัญ ให้เรียนประวัติย่อของบุคคลต่อไปนี้ พระเจ้ากรุงธนบุรี พระพุทธยอดฟ้าฯ ท้าวเทพสตรี ท้าวศรีสุนทร เจ้าพระยาพระคลัง (หน) สุนทรภู่ พระจอมเกล้าฯ พระจุลจอมเกล้าฯ พระมงกุฎเกล้าฯ ฟลอเรนซ์ ฟอร์ดิงเกล ธอมัส เอ. เอดิสัน

3) สถานที่และวัตถุสำคัญของชาติ ให้รู้จักสถานที่และวัตถุสำคัญ

4) ข่าวและเหตุการณ์ ให้ทราบข่าวภายในประเทศและข่าวต่างประเทศที่สำคัญ

จะเห็นได้ว่าเนื้อหาสาระวิชาประวัติศาสตร์ในระดับประถมศึกษาของหลักสูตร ปีพุทธศักราช 2503 นั้นให้เรียนเนื้อหาค่อนข้างละเอียด และการเรียนประวัตินุคคลสำคัญค่อนข้างมาก นักเรียนได้เรียนรู้แบบอย่าง ผลงาน คุณธรรมของบุคคลสำคัญ ทำให้นักเรียนสามารถนำไปใช้เป็น

แบบอย่างในการดำเนินชีวิตของตนได้ รวมทั้งมีความสำนึกในผลงานที่บุคคลสำคัญได้ไว้ให้แก่ชาติไทย นอกจากนี้ การให้เรียนเกี่ยวกับสถานที่และวัตถุสำคัญค่อนข้างมาก จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ เกิดความรัก ห่วงเห่น และคิดจะอนุรักษ์ทรัพย์สมบัติของชาติต่อไป

หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้นและหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย

พุทธศักราช 2503 ได้กำหนดหมวดดสังคัมศึกษาแยกเป็น 4 วิชา คือ หน้าที่พลเมือง ศิลปกรรม ภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์

ในส่วนของวิชาประวัติศาสตร์ในหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503 นั้น เน้นการเรียนประวัติศาสตร์ไทยและประวัติศาสตร์ต่างประเทศ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ชั้น ม.ศ. 1 ประวัติศาสตร์ไทย เรียนเรื่องอาณาจักรน่านเจ้า การอพยพ การตั้งภูมิลำเนา การตั้งกรุงสุโขทัย การปกครอง และวัฒนธรรมสมัยกรุงสุโขทัย การตั้งกรุงศรีอยุธยา การปกครอง และวัฒนธรรมสมัยกรุงศรีอยุธยา

ประวัติศาสตร์ต่างประเทศ ประวัติศาสตร์สังเขปของชาติใกล้เคียงที่มีความสัมพันธ์กับไทย คือ มอญ พม่า ญวน เขมร ลาว และมลายา

ชั้นม.ศ. 2 ประวัติศาสตร์ไทย เรียนความเจริญของไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา ทางนิติศาสตร์ ศิลปะ วรรณคดี และศาสนา เหตุการณ์สำคัญสมัยพระนเรศวรมหาราชและพระนารายณ์มหาราช เหตุการณ์ตอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา

ประวัติศาสตร์ต่างประเทศ เรียนประวัติศาสตร์สังเขปของประเทศจีน ญี่ปุ่น และอินเดีย เริ่มตั้งแต่การติดต่อกับชาวยุโรปราวต้นพุทธศตวรรษที่ 21 จนถึงปัจจุบัน

ชั้นม.ศ. 3 ประวัติศาสตร์ไทย เรียนเหตุการณ์สำคัญสมัยกรุงธนบุรี กรุงรัตนโกสินทร์ จนถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ความเจริญในด้านต่าง ๆ และความสัมพันธ์กับต่างประเทศ

ประวัติศาสตร์ต่างประเทศ เรียนสงครามโลกครั้งที่ 1 เหตุการณ์หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 (กระทรวงศึกษาธิการ 2515 : 18-19)

หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503 ในส่วนของวิชาประวัติศาสตร์ไทย ให้เรียนประวัติศาสตร์สมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน ส่วนประวัติศาสตร์ทั่วไป เรียนตั้งแต่การปฏิวัติอุตสาหกรรมจนถึงมหาสงครามโลกครั้งที่ 2 และองค์การสหประชาชาติ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2515 : 188- 212)

1.2.1.4 วิชาประวัติศาสตร์ในหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนความก้าวหน้าทางวิทยาการอย่างรวดเร็ว กระทรวงศึกษาธิการจึงมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ปีพุทธศักราช 2503 ซึ่งใช้มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน มาประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษาและหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ในส่วนของหลักสูตรสังคมศึกษาได้มีการปรับโครงสร้างของเนื้อหารายวิชาต่างๆ จะจัดหลักสูตรแบบบูรณาการในส่วนของวิชาบังคับและมีรายวิชาเลือกจำนวนหนึ่ง

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จัดหมวดประสบการณ์ที่ทำให้เรียนรู้เป็นกลุ่มวิชา กลุ่มที่เกี่ยวกับสังคมศึกษามากที่สุดคือ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ประกอบด้วยวิชาเดิม คือ สังคมศึกษา (เว็นศีลธรรม) วิทยาศาสตร์ และสุขศึกษา ในส่วนของวิชาสังคมศึกษาประกอบด้วยหน่วยต่าง ๆ หลายหน่วย และหน่วยที่เกี่ยวกับเนื้อหาสาระประวัติศาสตร์ คือ หน่วยชาติไทย และหน่วยข่าวและเหตุการณ์วันสำคัญ ซึ่งจัดให้เรียนทุกชั้นปี คือชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 มีโครงสร้างประกอบด้วยกลุ่มวิชา 5 กลุ่ม ได้แก่ ภาษา วิทยาศาสตร์ - คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา พัฒนาบุคลิกภาพ การงานและอาชีพ สำหรับการจัดหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ประกอบด้วยวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลธรรม สังคมวิทยา ประชากรศึกษาและสิ่งแวดล้อม และเศรษฐศาสตร์ โดยนำเนื้อหาสำคัญของแต่ละรายวิชามาจัดรวมกันในลักษณะบูรณาการและจัดเป็นรายวิชาเดียวกันโดยเรียกว่า สังคมศึกษา ประกอบด้วยรายวิชา ส 101 ส 102 ส 203 ส 204 ส 305 และ ส 306 ลักษณะการจัดเนื้อหาดังกล่าวแตกต่างจากหลักสูตรสังคมศึกษาระดับที่เคยใช้มาก่อน

สำหรับเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 นั้น ได้จัดบูรณาการไว้ในรายวิชาบังคับ 6 รายวิชาด้วยกัน โดยให้ผู้เรียนศึกษาทั้งประวัติศาสตร์ภายในประเทศและประวัติศาสตร์ของประเทศอื่น ๆ ส่วนเนื้อหาประวัติศาสตร์โดยตรง จัดเป็นรายวิชาเลือก สำหรับผู้เรียนที่สนใจวิชาประวัติศาสตร์โดยเฉพาะ โดยกำหนดไว้เป็น 3 รายวิชาด้วยกัน คือ ส 381 ประวัติศาสตร์ทั่วไป ส 391 ประวัติศาสตร์ไทย 1 และ ส 392 ประวัติศาสตร์ไทย 2 (กระทรวงศึกษาธิการ 2521)

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 กำหนดให้กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ประกอบด้วยวิชา ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ จริยธรรม สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย และประชากรศึกษาและสิ่งแวดล้อม โดยให้เรียนทั้งส่วนที่เป็นวิชาบังคับและส่วนที่เป็นวิชาเลือก ในส่วนที่เป็นรายวิชาบังคับนั้น ได้จัดรายวิชา ส 605 เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะ

นอกจากรายวิชา ส 605 สังคมศึกษา ซึ่งเป็นวิชาบังคับแล้ว ยังมีวิชาเลือกที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาประวัติศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนที่สนใจวิชาประวัติศาสตร์หรือต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ได้เลือกถึง 11 วิชา เป็นวิชาที่จะเพิ่มพูนความรู้แก่ผู้เรียนที่สนใจประวัติศาสตร์ให้มากขึ้น และกว้างขวางขึ้น

ต่อมามีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับสภาพของสังคม โดยมีการประกาศใช้ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

1.2.1.5 วิชาประวัติศาสตร์ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้สมบูรณ์ มีความสมดุลทั้งทางจิตใจ ร่างกาย สติปัญญาและสังคม สามารถพึ่งตนเอง ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาสังคม สิ่งแวดล้อม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มด้วยกัน สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้ เป็นองค์ความรู้ที่เน้นการฝึกปฏิบัติ การพัฒนาทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะ หรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นับเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญในหลักสูตร โดยออกแบบมาเพื่อส่งเสริมศักยภาพการเป็นพลเมืองดีให้แก่ผู้เรียน เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความเจริญงอกงามในด้านความรู้ ด้านทักษะ กระบวนการ และด้านเจตคติและค่านิยม สาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ประกอบด้วย 5 สาระ ได้แก่

สาระที่ 1	ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม
สาระที่ 2	หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม
สาระที่ 3	เศรษฐศาสตร์
สาระที่ 4	ประวัติศาสตร์

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

สำหรับสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ สาระนี้เน้นความคิดรวบยอดที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ปรัชญา มานุษยวิทยา สังคมวิทยา และโบราณคดี ที่มุ่งให้มีความเข้าใจว่าวิวัฒนาการ การดำเนินชีวิต ของมนุษยชาตินั้นมีการสั่งสมมาตามกาลเวลาอย่างต่อเนื่องและเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยการศึกษา เรื่องราวในอดีตทำให้เกิดการเรียนรู้ว่ามนุษย์ในอดีตเผชิญปัญหาต่างๆ ในขณะที่ดำรงชีวิตอยู่อย่างไร มีวิธีการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ทั้งที่ประสบความสำเร็จและความผิดพลาดอย่างไร เหตุการณ์และการกระทำในอดีตมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในเวลาต่อมาอย่างไร อันจะเป็นการสร้างประสบการณ์ และทางเลือกในการดำรงชีวิตแก่คนรุ่นหลังต่อไป

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงต้องให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และ ประสบการณ์เกี่ยวกับความเป็นมาของตนเอง ของสังคม และของประเทศชาติว่ามีวิวัฒนาการมาอย่าง ต่อเนื่องและเปลี่ยนแปลงมาสู่ปัจจุบันอย่างไร มีความสามารถในการตีความและอธิบายนัยสำคัญของ เหตุการณ์ ปัญหา และแบบแผนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เชิงประวัติศาสตร์ของประเทศและสังคมอื่นจาก อดีตมาทำความเข้าใจปัจจุบัน และที่เปลี่ยนแปลงในอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ 2545 : 17)

1.2.1.6 วิชาประวัติศาสตร์ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็น 1 ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 การเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ เกิดความเข้าใจ ในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ 2551: 1)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้ประวัติศาสตร์ เป็นสาระที่ 4 ใน 5 สาระ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยกำหนดให้เป็นรายวิชาพื้นฐานที่แยกออกมาเป็น 1 รายวิชา ไม่ต้องบูรณาการกับสาระอื่นๆ และได้กำหนดเวลา เรียนสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ใ่ว่างชัดเจนตามโครงสร้างเวลาเรียน นอกจากนั้นหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ยังได้กำหนดตัวชี้วัดชั้นปี (ระดับประถมศึกษาและระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น) และตัวชี้วัดช่วงชั้น (ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย) ของสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ ได้กำหนดไว้ 3 มาตรฐานการเรียนรู้ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2551 : 178 - 183)

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

1.3.1 วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ พอสรุปได้ดังนี้

1) การพัฒนาความเป็นพลเมืองดี การที่นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นมาของมนุษยชาติในอดีต โดยเฉพาะในประเทศหรือท้องถิ่นของตนนั้น จะทำให้นักเรียนมีความรักความผูกพันต่อชาติของตนอย่างยิ่ง รวมถึงการมีความรับผิดชอบในประเทศของตนอีกด้วย ความรับผิดชอบต่อประเทศของนักเรียนนี้เอง จะทำให้นักเรียนตระหนักได้ว่า หน้าที่ความเป็นพลเมืองดีที่มีต่อประเทศของตนควรเป็นอย่างไร

วิชาประวัติศาสตร์ นอกจากจะช่วยพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีแล้ว นักการศึกษาหลายท่านยังเชื่อว่า ประวัติศาสตร์จะช่วยพัฒนาในเรื่องความรักชาติ (patriotism) ความภาคภูมิใจในชาติของตน รวมทั้งความจงรักภักดีต่อชาติตน (loyalty) อีกด้วย (Lewenstein, 1963 : 148)

2) การเรียนรู้อดีตเพื่อเข้าใจสภาพและปัญหาในปัจจุบัน รวมทั้งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การสอนวิชาประวัติศาสตร์ นอกจากจะมุ่งเน้นความเป็นพลเมืองดีความรักชาติดังกล่าวมาแล้วนั้น ประวัติศาสตร์ยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกฝนผู้เรียนให้ได้รับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีต เพื่อนำมาเป็นวิถีทางการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน วิชาประวัติศาสตร์จึงมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อเยาวชน เพื่อให้เยาวชนเหล่านั้นเข้าใจสภาพของสังคมได้ดีขึ้น รวมทั้งสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เอลเลน (Allen, 1967 : 291 - 293) กล่าวว่า “เป้าหมายในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ก็คือ การเรียนถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต เพื่อนำเอาข้อมูลเหล่านั้นมาเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์เหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกัน”

ซี.พี.ฮิล (2513 : 1 - 2) ได้กล่าวถึงคุณค่าและวัตถุประสงค์ของการสอนประวัติศาสตร์ให้แก่นักเรียนไว้ว่า “ประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าที่ได้อย่างแท้จริงและให้ประโยชน์แก่เด็กและคนมาก ประวัติศาสตร์ช่วยทำให้เด็กที่กำลังโตคลายความสงสัยและความอยากรู้อยากเห็นอันเกี่ยวกับผู้อื่นในเรื่องของการดำรงชีวิต บุคลิกลักษณะ การกระทำและความคิดต่างๆ นอกจากนี้ ประวัติศาสตร์ยังสามารถทำให้มีความเข้าใจทางด้านวัฒนธรรมซึ่งเป็นมรดกของมวลมนุษย์ อันได้แก่ ภาษา วรรณคดี ศิลปะ และการดำเนินชีวิต เป็นต้น การสอนประวัติศาสตร์ สามารถช่วยฝึกให้นักเรียนมีความเข้าใจและมีการแสดงออกที่มั่นคงได้อย่างถูกต้องและแน่นอน นอกจากนี้ ยังช่วยแยกแยะสิ่งที่มีสาระประโยชน์และไม่มีสาระประโยชน์ออกจากกันอย่างเด่นชัด เช่น สามารถสังเกตเห็นการโฆษณาชวนเชื่อและความจริงว่าแตกต่างกันอย่างไร ประวัติศาสตร์ช่วยให้คนรู้แจ้งในปัญหาของชุมชนสมัยใหม่ การเมือง สังคม และเศรษฐกิจในสมัยของตนเอง อนึ่ง ประวัติศาสตร์เป็นเสมือนบทเรียนที่สอนให้คนเข้าใจเพื่อเตรียมรับเหตุการณ์และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งในปัจจุบัน และอนาคต”

ความมุ่งหมายที่เอลเลนหรือฮิลกล่าวไว้นั้น สอดคล้องกับที่ซาเวจและอาร์มสตรอง (Savage and Armstrong, 1992 : 30) ที่ให้ความเห็นว่า “การสอนประวัติศาสตร์แก่ผู้เรียนนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีตที่เกิดขึ้น ได้เข้าใจว่ามนุษย์มองตนเองและผู้อื่นอย่างไร ได้เข้าใจว่าทำไมจึงเกิดเหตุการณ์เช่นนั้นในประวัติศาสตร์ และสามารถนำแนวคิดที่ได้จากการศึกษาเหตุการณ์ในอดีต มาอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน”

3) การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล วัตถุประสงค์ของการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ต้องเน้นที่ตัวผู้เรียนให้เขาเรียนประวัติศาสตร์โดยการใช้ความคิดอย่างเป็นระบบระเบียบ สืบแสวงพรหมบุญ ได้ชี้ให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ของการสอนประวัติศาสตร์ว่า ควรสอนให้นักเรียนคิดเป็นมีความเป็นตัวของตัวเอง และสอนให้เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ โดยผู้เรียนต้องปรับตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงนั้น

นอกจากนั้น คลาร์ก (Clark, 1972:179) เน้นว่า ควรสอนให้นักเรียนมีความคิดทางประวัติศาสตร์ นั่นคือใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้เข้าใจโครงสร้างของประวัติศาสตร์เป็นการนำอดีตมาศึกษาเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งสอนให้นักเรียนมีความคิดวิเคราะห์วิจารณ์

จากวัตถุประสงค์การเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ จะพบว่าการสอนมุ่งที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีต เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในเหตุการณ์ปัจจุบันและอนาคต ให้ผู้เรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลว่าหลักฐานหรือเหตุการณ์

ในประวัติศาสตร์นั้นน่าเชื่อถือหรือไม่เพียงใด และที่สำคัญการเรียนประวัติศาสตร์จะช่วยให้ผู้เรียนเกิด ความภูมิใจในประวัติความเป็นมาของชาติหรือท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ ความรักและความภูมิใจนี้จะทำ ให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบที่จะสร้างความเจริญให้แก่ชาติหรือท้องถิ่นของตนเช่นบรรพบุรุษใน ประวัติศาสตร์ได้เคยประพฤติปฏิบัติมา

1.3.2 ข้อควรคำนึงเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ การเรียนการสอนวิชา ประวัติศาสตร์ในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติ ปรัชญา ตลอดจนทฤษฎีของวิชาประวัติศาสตร์ได้เปลี่ยนแปลงไปในสังคม กล่าวคือ แนวคิดในอดีต ถือว่าธรรมชาติของประวัติศาสตร์ คือ การเรียนเพื่อจดจำเหตุการณ์ในอดีตไว้เป็นบทเรียนในปัจจุบัน และเป็นการทำนายอนาคต ผู้ศึกษาก็เป็นเพียงกลุ่มบุคคลในสังคมจำนวนหนึ่งเท่านั้น ดังนั้น วิชา ประวัติศาสตร์จึงไม่แพร่หลายเท่าที่ควร แต่แนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของวิชาประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน ถือว่าวิชาประวัติศาสตร์เป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาเชิงวิเคราะห์เหตุการณ์ในปัจจุบัน โดยนำเอา เหตุการณ์ในอดีตเป็นบทเรียนและเป็นเครื่องชี้ทาง และการใช้ข้อมูลหรือหลักฐานทางประวัติศาสตร์ก็ เป็นไปอย่างกว้างขวางสำหรับบุคคลทั่วไป ไม่เฉพาะในแวดวงของบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น จึง ถือได้ว่าวิชาประวัติศาสตร์ได้ขยายขอบเขตการศึกษา เป็นวิชาที่สำคัญและจำเป็นวิชาหนึ่งในสังคม

ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนในสถานศึกษานั้น จึง ต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมบ้าง การสอนประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา อาจสรุปได้ว่าการ จัดการเรียนการสอนได้โดยเน้นใน 2 แนวทางด้วยกัน คือ

- 1) วิธีสอนโดยวิธีการเน้นข้อเท็จจริงเป็นหลัก (Information oriented approach)
- 2) วิธีการโดยเน้นผู้เรียนเป็นหลัก (student oriented approach)

การสอนทั้ง 2 แนวทางนี้ วิธีการที่เน้นผู้เรียนเป็นหลัก นับเป็นวิธีการสอนที่มี ประสิทธิภาพมากกว่าวิธีสอนที่เน้นข้อเท็จจริงเป็นหลัก เพราะถ้าเป็นการสอนที่เน้นข้อเท็จจริง ผู้สอน จะสอนได้ไม่หมด เพราะข้อเท็จจริงหรือปัญหาของโลกหรือของแต่ละชาติมีมากและซับซ้อนยิ่งขึ้น การสอนเพียงข้อเท็จจริงอาจไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และผู้สอนก็จะต้องใช้วิธีการสอนที่เน้นการ บรรยายเป็นส่วนใหญ่ มีผู้วิจารณ์ว่า การสอนประวัติศาสตร์นั้น ถ้าครูสอนให้นักเรียนจดจำเหตุการณ์ ปี พ.ศ. ชีวประวัติของบุคคลสำคัญอย่างเดียว ข้อมูลเหล่านี้ผู้เรียนอาจลืมและไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์ ดังนั้น การสอนประวัติศาสตร์จึงควรเน้นผู้เรียนเป็นหลัก พยายามพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิด วิพากษ์วิจารณ์ข้อมูลหรือหลักฐานในอดีต หรือเหตุการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล ซึ่ง คริสต์ศักดิ์ วัลลิโกดม ได้ให้ความเห็นว่า “การศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ต้องใช้การสร้างปัญหาและให้คนคิดเป็น

ไม่ใช่ท่องจำ แต่ที่ผ่านมา ครูสอนประวัติศาสตร์ส่วนมากจะสอนตามตำรา ซึ่งไม่มีอิสระในการแสดงความคิดเห็นทำให้นักเรียนต้องเรียนวิชาประวัติศาสตร์แบบท่องจำ” (ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม 2543 : 13)

สำหรับหลักการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนทั้งระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา นั้น มีข้อควรคำนึงบางประการเกี่ยวกับการเรียนการสอน ดังนี้

1) การเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ควรเน้นให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ ไม่ใช่เป็นผู้รับข้อมูล หรือเรื่องราวเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เท่านั้น เหมือนกับวิธีสอนที่ครูคุ้นเคยในอดีต ดังนั้น ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์จึงควรยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน

2) การเรียนการสอนควรใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐานหรือเป็นแม่บท วิธีการทางวิทยาศาสตร์ นับเป็นวิธีการแห่งปัญญาที่มีระบบระเบียบและขั้นตอนที่ใช้เหตุผลเพื่อแก้ปัญหาที่น่าเชื่อถือมากที่สุด ขั้นตอนของวิธีการทางวิทยาศาสตร์เริ่มตั้งแต่การกำหนดปัญหา การตั้งสมมุติฐาน การเก็บรวบรวมข้อมูล การทดลอง การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุป วิธีการทางวิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนที่มีนิสัยอยากรู้อยากเห็น และอยากค้นคว้า วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ดังกล่าวจึงเป็นการท้าทายและส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากนั้น วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ยังช่วยให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็นอีกด้วย

วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ควรนำมาประยุกต์ใช้นั้น มีวิธีการสอนที่สำคัญ ๆ ได้แก่ วิธีการทางประวัติศาสตร์ วิธีสอนโดยการแก้ปัญหา และวิธีสอนโดยการสืบสวนสอบสวน ซึ่งวิธีการสอนทั้ง 3 แบบใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐาน การใช้วิธีการดังกล่าว จะช่วยการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบระเบียบ และยังสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อาจใช้เหตุการณ์หรือบทเรียนในอดีตมาวิเคราะห์ได้

3) การเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ผู้สอนควรโยงเหตุการณ์ในอดีตให้สัมพันธ์กับปัจจุบัน ทั้งนี้อาจใช้วิธีการเปรียบเทียบสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตกับสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน การสอนในลักษณะดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและความสำนึกว่าสิ่งที่ตนได้ศึกษาในประวัติศาสตร์ มีคุณค่าที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการเข้าใจเหตุการณ์ปัจจุบันได้ รวมทั้งยังสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตของตนและการวางแผนในอนาคตของตนได้อีกด้วย

4) การเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์นั้น ครูผู้สอนไม่ควรมัวคึดในการสอน ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้เรียนและสังคมจะได้รับ การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในบางเหตุการณ์หรือบางกรณี ครูผู้สอนอาจมีอคติเกิดขึ้น ทั้งนี้อาจมีปัจจัยเกี่ยวกับเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา หรือวัฒนธรรมที่

แตกต่างกัน ผู้สอนบางคนอาจชื่นชมหรือมีอคติในเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ ทำให้ผู้สอนเกิดความลำเอียงและให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เรียนผิดไปจากความเป็นจริง ทั้งนี้ผู้สอนต้องตระหนักว่าการสอนประวัติศาสตร์จะต้องเสนอเรื่องราวที่เป็นจริงโดยปราศจากอคติใดๆ และครูผู้สอนต้องมีความเป็นกลาง และต้องตระหนักว่าตนเองต้องรับผิดชอบต่อผู้เรียนและสังคมโดยรวมในการเสนอความจริงที่ถูกต้อง

ดังนั้น หลักการการสอนประวัติศาสตร์ที่ถูกต้อง จะทำให้วิชาประวัติศาสตร์มีความหมาย และมีคุณค่าต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง วิธีสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญนั้น มีอยู่หลายวิธี นอกเหนือจากวิธีการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ วิธีสอนโดยการแก้ปัญหา และวิธีสอนโดยการสืบสวนสอบสวนดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีวิธีการสอนอื่นๆ ที่ควรนำมาประยุกต์ใช้อีกหลายวิธีที่สำคัญ ได้แก่ วิธีสอนโดยการอภิปราย วิธีสอนโดยการแสดงบทบาทสมมุติ และวิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง เป็นวิธีสอนครูสามารถนำมาใช้สอนวิชาประวัติศาสตร์ในห้องเรียนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3.3 การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย

“ประเทศไทยบรรพบุรุษของเราละชะชีวิตมาเพื่อปกป้องผืนแผ่นดินมาด้วยเลือดเนื้อ ด้วยชีวิต แต่เสียดายตอนนี้ ท่านนายก เขาไม่ให้เรียนประวัติศาสตร์แล้วนะ ฉันก็ไม่เข้าใจ เพราะตอนที่ฉันเรียนอยู่ที่สวีตเซอร์แลนด์ ไม่มีประวัติศาสตร์อะไรทำไร แต่เราก็ต้องเรียนประวัติศาสตร์ของสวีต ฯ แต่เมืองไทยนี้ บรรพบุรุษเลือดทาแผ่นดิน กว่าจะมาถึงที่ให้เราเรา นั่งอยู่กันอย่างสบาย มีประเทศชาติเรากลับไม่ให้เรียนประวัติศาสตร์ ไม่รู้ใครมาจากไหน เป็นความคิดที่แปลกประหลาด .....”

พระราชเสาวนีย์ในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2551 ที่ทรงห่วงใยการเรียนการสอน “ประวัติศาสตร์ไทย” วิชาที่บ่มเพาะลูกหลานไทยได้รู้จัก เข้าใจ และภาคภูมิใจถึงรากเหง้า และความยากลำบากของบรรพบุรุษที่เสียเลือดเนื้อสร้างชาติสร้างแผ่นดินกว่าจะมาเป็นชาติไทย

การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยจึงต้องมีการปรับปรุงและเน้นความสำคัญให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเป็นมาของประเทศชาติ การพัฒนาและฝึกฝนทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลและมีวิจารณญาณในสิ่งที่ได้เรียนไปแล้ว และที่สำคัญ คือการเน้นการปลูกจิตสำนึกแห่งความรักชาติ ความภาคภูมิใจในชาติ ความผูกพันกับชาติ และมีความหวงแหนมรดกที่บรรพบุรุษมอบให้ และมีความสามัคคีในการเป็นพลังพัฒนาชาติไทยให้เจริญสืบไป

เพื่อให้การเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยบรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น จึงต้องมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2554 ได้ให้ความสำคัญกับวิชาประวัติศาสตร์ โดยได้กำหนดให้วิชาประวัติศาสตร์เป็นรายวิชาพื้นฐาน ที่แยกออกมาจากสาระอื่นๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และเมื่อพิจารณาจากตัวชี้วัดชั้นปี/ตัวชี้วัดช่วงชั้น ของสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นสาระที่จะต้องนำมาจัดทำเป็นรายวิชาประวัติศาสตร์ ในระดับชั้นต่างๆ พบว่า จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมการเรียนรู้ และจุดมุ่งหมายด้านเนื้อหา ของตัวชี้วัดดังกล่าวได้กำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทย

ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนในส่วนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ไทยจึงมีความสำคัญ ในที่นี้ขอนำเสนอแนวทางในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ดังนี้

1) การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมโดยใช้กระบวนการทางความคิด การสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยแนวเดิม ๆ มักได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการสอนที่นักเรียนต้องอ่านตำราและท่องจำเนื้อหาเป็นส่วนใหญ่ และครูมักใช้วิธีสอนแบบบรรยายเป็นส่วนใหญ่ การจัดการเรียนการสอนในลักษณะเช่นนี้ทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย และคิดว่าเนื้อหาประวัติศาสตร์ไทยมีมาก ไม่มีจบสิ้น การให้นักเรียนจดจำแต่เนื้อหาในประวัติศาสตร์ไทย เป็นการเรียนที่ไม่คงทน ดังนั้นจึงต้องมีการปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ให้เป็นวิชาที่ไม่เน้นเนื้อหาแต่อย่างเดียว แต่มาเน้นกระบวนการคิด วิเคราะห์ และมีการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล วิธีสอนที่ควรนำมาใช้ในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ มีอยู่หลายวิธีที่จะตอบสนองกระบวนการการคิดให้เกิดแก่นักเรียน เป็นต้นว่า วิธีการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ วิธีการสืบสวนสอบสวน และวิธีการแก้ปัญหา กลยุทธ์ในการสอนด้วยวิธีการสอนดังกล่าว จะช่วยสร้างความสนใจในเรื่องเกี่ยวกับข้อมูลให้แก่ นักเรียน จะช่วยให้นักเรียนเป็นคนช่างสังเกต ช่างสงสัย จนนำไปสู่การรู้จักการตั้งสมมุติฐาน และการค้นคว้า รวบรวมหลักฐานข้อมูล มาเป็นเหตุผลสนับสนุนหรือโต้แย้งสมมุติฐาน จนเกิดข้อสรุปหรือผลการศึกษา การศึกษาด้วยวิธีดังกล่าว จะช่วยให้นักเรียนเกิดทัศนคติใหม่ว่าการเรียนประวัติศาสตร์ไทยเป็นวิชาที่น่าสนใจ ไม่ใช่การท่องจำอย่างเดียว และเนื้อหาในประวัติศาสตร์ไทยเป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือได้ ไม่เลื่อนลอย การเปลี่ยนทัศนคติของผู้เรียนเช่นนี้ จะทำให้การเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยมีความสำคัญและให้ประโยชน์ต่อนักเรียนอย่างแท้จริง

2) การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยต้องเน้นความต้องการและความสนใจของผู้เรียน นักเรียนแต่ละคนมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น วัย ความต้องการ ความสนใจ ความสามารถ ความถนัดต่างๆ กัน ดังนั้น ครูผู้สอนประวัติศาสตร์จำเป็นต้องมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องความแตกต่างนี้ และสามารถจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนพอใจ สนใจ และไม่เบื่อหน่ายในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทย

ข้อสังเกตอย่างหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ก็คือ วัยของผู้เรียน สำหรับนักเรียนที่มีอายุต่ำกว่า 11 ปี หรือในระดับประถมศึกษา อาจต้องใช้กิจกรรมที่จะให้นักเรียนเกิดความสนใจและสามารถปฏิบัติได้ ไม่ยุ่งยากซับซ้อน เช่น การแสดงบทบาทสมมุติ สถานการณ์จำลอง เกม หรือการไปศึกษานอกสถานที่ การพบปะผู้อาวุโสในท้องถิ่น หรือการจัดการเรียนการสอนที่ใช้สื่อต่างๆ ประกอบ เช่น ภาพ ภาพยนตร์ วิทยุทัศน์ เป็นต้น ส่วนนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป อาจต้องใช้กิจกรรมที่เน้นการคิด วิเคราะห์ให้มากขึ้น เช่น การอ่าน การแก้ปัญหา การอภิปราย เป็นต้น

3) การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยต้องไม่ใช้วิธีสอนที่ซ้ำซาก จำเจ โดยทั่วไปครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยส่วนใหญ่ มักสอนโดยวิธีการบรรยาย ประกอบการจัดทำรายงาน ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ครูผู้สอนจึงต้องเน้นวิธีการสอนและการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย ทำให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสนใจ ไม่เบื่อหน่าย และทำให้วิชาประวัติศาสตร์ไทยมีความสำคัญยิ่งขึ้น

4) การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยให้สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ของชาติอื่นๆ การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ผู้สอนควรนำข้อมูลที่เกิดขึ้นบริเวณต่างๆ ที่รายล้อมประเทศไทยในช่วงระยะเวลาเดียวกันกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชาติของเรา มาทำการศึกษาควบคู่กันไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากสภาพการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ของประเทศที่อยู่รายล้อมประเทศไทยในขณะนั้น ย่อมมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประวัติศาสตร์ชาติไทยเช่นกัน นอกจากนี้ ยังเป็นการพัฒนาทัศนคติของผู้เรียนว่า ประเทศชาติของเราต้องมีการติดต่อสัมพันธ์ และร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ มิใช่อยู่โดดเดี่ยวเป็นชาติเดียว

5) การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยที่เน้นการศึกษาข้อมูล หลักฐาน และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยจะมีคุณค่าต่อผู้เรียนนั้น ผู้สอนต้องเน้นให้ผู้เรียนศึกษาข้อมูล สืบหาหลักฐาน และการอ่านเอกสารต่างๆ เพื่อนำสาระที่ศึกษาจากสื่อดังกล่าวมาประกอบการเรียน เป็นการเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทยมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรมการอ่าน เป็นกิจกรรมที่สามารถจัดให้แก่ผู้เรียนได้ไม่ยุ่งยาก หรือ

ซับซ้อน การอ่านจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเหตุการณ์หรือเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ไทยได้ดียิ่งขึ้น สำหรับหนังสือที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทยที่นักเรียนสามารถอ่านมีหลากหลาย เช่น พงศาวดาร ตำนาน นิทานพื้นบ้าน นิยายอิงประวัติศาสตร์ เป็นต้น

6) การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยโดยการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ การจัดการเรียนการสอนโดยการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ควรจัดให้แก่ผู้เรียนอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากการพานักเรียนไปศึกษายังแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ นอกจากจะเป็นการเรียนรู้ที่นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงแล้ว ยังช่วยฝึกให้นักเรียนเป็นคนช่างสังเกตอีกด้วย ซึ่งสถานที่ที่ควรพานักเรียนไปศึกษาได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์ พระบรมมหาราชวัง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เป็นต้น

7) การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยโดยการใช้สื่อการเรียนการสอนประกอบ การใช้สื่อการเรียนการสอนประกอบการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย จะทำให้การเรียนการสอนประวัติศาสตร์เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสื่อภาพยนตร์ ภาพยนตร์เกี่ยวกับประวัติศาสตร์มีหลายเรื่อง เช่น พระสุริโยทัย สมเด็จพระนเรศวรมหาราช รวมทั้งละครและสารคดีทางวิทยุโทรทัศน์ เช่น สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช หรือสารคดีเรื่องการเสด็จประพาสต้น ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้น ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ไทยสามารถนำสื่อเหล่านี้มาใช้ประกอบการเรียนการสอนดีกว่าการบรรยายเนื้อหาเพียงอย่างเดียว

8) การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยโดยจัดกิจกรรมพิเศษเนื่องในวันสำคัญของชาติ เมื่อตรงกับวันสำคัญของชาติไทย ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย อาจจัดกิจกรรมพิเศษประกอบการเรียนการสอน เช่น วันที่ระลึกสมเด็จพระนเรศวรมหาราช วันสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช วันจักรี วันปิยมหาราช วันรัฐธรรมนูญ เป็นต้น โดยจัดกิจกรรมพิเศษให้นักเรียนเข้าร่วม เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดอภิปราย การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ การปาฐกถา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ การฉายภาพยนตร์ เป็นต้น หรือพานักเรียนไปเข้าร่วมกิจกรรมที่หน่วยงานราชการและเอกชนต่าง ๆ จัดขึ้น การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมวันสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาติไทย จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวันเหล่านั้นได้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนเกิดความภาคภูมิใจและสำนึกในวีรกรรมที่บรรพบุรุษไทยได้สร้างไว้แก่คนรุ่นหลัง

แนวการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยดังกล่าวข้างต้น จะช่วยให้การเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยมีความหมายอย่างแท้จริง และที่สำคัญคือ การสร้างทัศนคติใหม่ให้เกิด

แก่ผู้เรียนว่า วิชาประวัติศาสตร์ไทยเป็นวิชาที่มีคุณค่า น่าสนใจ และเกิดความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ ความมาของชาติที่สืบเนื่องมาอย่างยาวนาน

1.3.4 การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

การศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ไทย มักเป็นการเรียนการสอนเกี่ยวกับความเป็นมาของชาติไทย ราชวงศ์และพระมหากษัตริย์ที่ทรงคุณูปการต่อประเทศชาติ เรียนรู้เรื่องราวของบุคคลสำคัญของชาติ การรักษาเอกราชของชาติ การสงคราม เป็นต้น การศึกษาประวัติศาสตร์ในระดับย่อยลงไป คือระดับท้องถิ่น จึงเป็นแนวโน้มใหม่ของการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนับเป็นแนวการศึกษาประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง การศึกษาเรื่องราวของท้องถิ่นจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความเป็นมาของท้องถิ่นว่ามีประวัติและพัฒนาการมาอย่างไร เผ่าพันธุ์บรรพบุรุษ คือใครมาจากไหนและบรรพบุรุษได้สร้างท้องถิ่นมาอย่างไร ทั้งความเจริญหรือความเสื่อม เพราะเหตุใด มรดกความเจริญของท้องถิ่นที่ตกทอดจากบรรพบุรุษมาจนปัจจุบันมีอะไรบ้าง และท้องถิ่นของตนได้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างอาณาจักรไทยในประวัติศาสตร์อย่างไรบ้าง การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตน จะนำไปสู่ความเข้าใจและการสร้างจิตสำนึกของความรักความภูมิใจและความผูกพันในท้องถิ่นซึ่งเป็นแผ่นดินเกิด เมื่อเกิดความรักและความผูกพันแล้ว จะมีความห่วงแหน และเป็นแรงผลักดันมุ่งพัฒนาท้องถิ่นของตนให้เจริญสืบไป

เมื่อประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีความสำคัญดังกล่าวข้างต้นแล้ว หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงได้กำหนดให้สถานศึกษาสามารถจัดทำหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติได้ วิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงเป็นอีกวิชาหนึ่งที่สถานศึกษาได้กำหนดให้เป็นรายวิชาเพิ่มเติม เพียงแต่ชื่อรายวิชาของแต่ละโรงเรียนอาจจะแตกต่างกันบ้าง เช่น รายวิชาบ่อข่างศึกษา รายวิชาหาดใหญ่ศึกษา รายวิชาท้องถิ่นศรีสะเกษ เป็นต้น แต่โดยทั่วไปจุดมุ่งหมายของรายวิชาดังกล่าวคือต้องการให้ผู้เรียน ได้มีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของท้องถิ่น ภูมิปัญญาของท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง

ดังนั้นเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบรรลุตามจุดมุ่งหมายดังกล่าว จึงขอเสนอแนวทางในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ดังนี้

1) **วิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History)** เป็นวิธีการหนึ่งที่คุณสอนสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสอนวิชาประวัติศาสตร์

ท้องถิ่นจะมีชีวิตชีวา น่าเชื่อถือ และไม่น่าเบื่อหน่าย วิธีการหนึ่งที่น่านำมาใช้ คือ วิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่า เมคาฟี สิตตัน และเดวิส (Mchaffy, Stitton, and Davis, 1979) ได้ชี้ให้เห็นว่าวิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่าจะช่วยให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น ไม่เฉื่อยชา และนักเรียนจะรู้สึกเหมือนว่า ข้อมูลทางประวัติศาสตร์มีอยู่รอบตัวเขา

ในบางครั้ง หลักฐานทางประวัติศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือหลักฐานที่ไม่ เป็นลายลักษณ์อักษรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ล้วนมีความสำคัญยิ่งต่อการศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น แต่ในบางครั้งหลักฐานอาจมีไม่เพียงพอ หรือยังไม่กระจ่าง ทำให้เนื้อหาสาระของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอาจยังไม่สมบูรณ์นัก ครูผู้สอน จึงควรนำวิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่าเพื่อให้นักเรียนค้นคว้าหาข้อมูลประกอบ จะทำให้เนื้อหาสาระของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ครูผู้สอนควรมีขั้นตอนที่จะให้ผู้เรียนรวบรวมข้อมูลจากการบอกเล่า ดังนี้

- ก. การเตรียมอุปกรณ์ การรวบรวมข้อมูล ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง เทป บันทึกเสียง
- ข. อธิบายมโนคติของประวัติศาสตร์จากการบอกเล่าให้นักเรียน
- ค. แนะนำผู้เรียนให้รู้จักเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
- ง. ให้นักเรียนรู้จักการจดบันทึก
- จ. เชิญบุคคลที่น่าสนใจ เพื่อให้นักเรียนได้สัมภาษณ์
- ฉ. เลือกหัวข้อที่จะให้นักเรียนค้นคว้าจากข้อมูล
- ช. อภิปรายกลยุทธ์หรือเทคนิคในการสัมภาษณ์ให้นักเรียน
- ซ. จัดตารางการสัมภาษณ์
- ฌ. เลือกเทปบันทึกเสียงที่นักเรียนไปบันทึกมา มาฟังร่วมกันในห้องเรียนเพื่อให้

นักเรียนฝึกฝนการเขียนรายงาน

- ญ. จัดแสดงผลงานของนักเรียน

(Engelhardt and Muir, 1986)

2) การศึกษานอกสถานที่โดยเฉพาะแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น การศึกษานอกสถานที่ โดยเฉพาะแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น นับเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เมื่อครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ สอนในส่วนที่เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ผู้สอนควรนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ โดยไปยังแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระในวิชา เช่น การศึกษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ วัด พิพิธภัณฑสถาน ร่องรอยความเจริญทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

การพานักเรียนไปยังแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ทำให้นักเรียนได้พบเห็นและรับรู้สาเหตุการณ์หรือเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นของตนนั้น เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง เพราะมีหลักฐานและร่องรอยยืนยันเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ นอกจากนี้นักเรียนจะได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงแล้ว ยังทำให้นักเรียนเกิดความภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง เกิดความรักและหวงแหนในมรดกที่บรรพบุรุษในท้องถิ่นของตนได้ให้ไว้กับชนรุ่นหลัง

การศึกษานอกสถานที่ประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนั้น สิ่งสำคัญคือครูจะต้องวางแผนกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่อย่างรัดกุม มีวัตถุประสงค์ในการไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่แน่นอน รวมทั้งมีการสรุปผลหรือการอภิปรายผลหลังจากการศึกษาแหล่งเรียนรู้แล้ว

3) การสำรวจหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น การให้นักเรียนฝึกการสำรวจค้นหาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นของตน นับเป็นอีกวิธีการหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสัมผัสกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นด้วยตนเอง โดยเฉพาะผู้เรียนในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา มักจะสนใจหรืออยากสัมผัสกับหลักฐานที่เป็นจริงและที่ปรากฏในท้องถิ่น จึงจะเชื่อถือเนื้อหาสาระทางประวัติศาสตร์ที่ครูสอนไปแล้วมากขึ้น การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสัมผัสกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นโดยตรง นอกจากจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่เรียนได้ยิ่งขึ้นแล้ว ยังเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีความมั่นใจว่าประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่กำลังศึกษาอยู่นั้น มิใช่เรื่องราวที่เลื่อนลอยแต่อย่างใด

4) การจัดโครงการต่างๆ ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อให้การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีประสิทธิภาพ ครูผู้สอนควรให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ โดยอาจจะจัดทำในรูปแบบของโครงการ หรือโครงการ และมอบหมายให้ผู้เรียนไปปฏิบัติ เช่น การจัดเอกสารเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อเผยแพร่ในสังคม การจัดเอกสารแนะนำเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นให้แก่ผู้สนใจทั่วไป การเขียนชีวประวัติของบุคคลสำคัญในท้องถิ่น การจัดทำสมุดภาพเกี่ยวกับสถานที่สำคัญในท้องถิ่น การจัดทำคู่มือการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น เป็นต้น

นอกจากแนวทางที่เสนอไว้ข้างต้น การเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจะมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงนั้น ผู้สอนต้องสอนเชื่อมโยงเหตุการณ์ในส่วนที่เป็นประวัติศาสตร์ชาติกับประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น เมื่อผู้สอนสอนเนื้อหาที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติ ผู้สอนควรให้เนื้อหาของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในส่วนที่เกี่ยวข้องควบคู่ไปด้วยกัน ตัวอย่างเช่น เมื่อเรียนเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 1 – 3 ซึ่งเป็นการเมืองการปกครองของประเทศ ผู้สอนก็ควรโยงให้ผู้เรียนเห็นว่า ในขณะนั้น หรือระยะเวลาเดียวกัน การเมืองการปกครองของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของ

เราเป็นอย่างไร การเปลี่ยนแปลงอำนาจทางการเมืองของส่วนกลาง (ประวัติศาสตร์ชาติ) มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของท้องถิ่นอย่างไรหรือไม่

การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นควบคู่ไปกับประวัติศาสตร์ชาติ จะทำให้ผู้เรียนได้มองเห็นภาพความสัมพันธ์ระหว่างประวัติศาสตร์ชาติ กับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

แนวทางเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่นำเสนอไปดังกล่าว จะทำให้การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีความหมายและมีคุณค่ายิ่งขึ้น ผู้เรียนจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาของท้องถิ่นของตนอย่างลึกซึ้ง ทำให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของท้องถิ่นตน โดยเฉพาะในการพัฒนาจิตสำนึกของความรัก ความภาคภูมิใจ ในท้องถิ่นของตน ทำให้มีความรู้สึกหวงแหน ซึ่งนำไปสู่การอนุรักษ์ การส่งเสริม และการพัฒนาท้องถิ่นของตนให้เจริญยิ่งขึ้น

1.4 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์มีอยู่หลายแนวทาง ที่สำคัญได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับลำดับเหตุการณ์ กิจกรรมเกี่ยวกับการเขียน การอ่าน การพูด และการใช้กระบวนการคิดในวิชาประวัติศาสตร์ และกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงในวิชาประวัติศาสตร์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.4.1 กิจกรรมส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับลำดับเหตุการณ์ การให้ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับลำดับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างเป็นเหตุเป็นผล และยังสามารถทำให้นักเรียนจดจำเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงในประวัติศาสตร์ได้อีกด้วย มีกิจกรรมอยู่หลายกิจกรรมที่ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์สามารถนำมาจัดให้ผู้เรียนเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับลำดับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ได้แก่

1) กิจกรรมการเทียบศักราชและการนับช่วงเวลาในวิชาประวัติศาสตร์ กิจกรรม การเทียบศักราช และการนับช่วงเวลา เป็นกิจกรรมพื้นฐานที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์อย่างต่อเนื่อง เข้าใจเหตุและผล และที่มาของการเกิดเหตุการณ์นั้น ๆ

2) กิจกรรมการสร้างแผนภูมิในวิชาประวัติศาสตร์ แผนภูมิเป็นกราฟิกชนิดหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับลำดับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากแผนภูมิเป็นกราฟิกที่แสดงถึงความสัมพันธ์ ความต่อเนื่อง วิวัฒนาการ ระหว่างข้อเท็จจริงและแนวความคิดอย่างมีระเบียบ และมีเหตุผล รวมทั้งยัง

สามารถแสดงลำดับของเหตุการณ์ได้อีกด้วย การนำแผนภูมิมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิชาประวัติศาสตร์ ครูผู้สอนจึงสามารถนำแผนภูมิแบบต่าง ๆ ไปใช้ในทุกระดับของการเรียนการสอน

3) กิจกรรมการสร้างเส้นเวลาในวิชาประวัติศาสตร์ เส้นเวลาเป็นกราฟชนิดหนึ่งที่แสดงเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่ประกอบด้วยบุคคล เวลา และเหตุการณ์ กิจกรรมเส้นเวลาช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนจดจำเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างไม่สับสน รวมทั้งเกิดการลำดับเหตุการณ์ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ผู้เรียนยังสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการจัดทำเส้นเวลาไปวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตได้อีกด้วย

1.4.2 กิจกรรมเกี่ยวกับการเขียน การอ่าน การพูด และการใช้กระบวนการคิดในวิชาประวัติศาสตร์ เป็นกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจในเนื้อหา ประวัติศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้น และยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์มีคุณค่ายิ่งขึ้น

1) กิจกรรมการเขียนในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ นับเป็นกิจกรรมสำคัญในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เพราะประวัติศาสตร์มีรากฐานมาจากการเขียนและบันทึกของมนุษย์ในยุคสมัยต่างๆ การฝึกฝนนักเรียนให้มีทักษะในการเขียน โดยเฉพาะการบันทึก และการเขียนในลักษณะสร้างสรรค์ จะทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาในวิชาประวัติศาสตร์มากยิ่งขึ้น

2) กิจกรรมการอ่านในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ นอกเหนือจากการอธิบายเนื้อหาของผู้สอนแล้ว กิจกรรมการอ่านนับว่าเป็นกิจกรรมสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเหตุการณ์หรือเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้น การอ่านหนังสือที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์มีอยู่หลายประเภทที่ครูสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนได้อ่าน เช่น หนังสือประเภทพงศาวดาร จดหมายเหตุ ตำนาน นิทานพื้นบ้าน นิยายอิงประวัติศาสตร์ อัดชีวประวัติ กวีนิพนธ์ บทละคร สารานุกรม รวมทั้งเอกสารทางราชการ เป็นต้น

3) กิจกรรมการพูดในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ เป็นกิจกรรมอีกประเภทหนึ่งที่ครูสอนวิชาประวัติศาสตร์ สามารถนำมาจัดให้แก่ผู้เรียนได้ เช่น กิจกรรมการโต้วาที การอภิปราย การปาฐกถา การสัมภาษณ์ เป็นต้น กิจกรรมการพูดช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ การเรียบเรียงเนื้อหา ก่อนนำเสนอ เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาประวัติศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้น

4) กิจกรรมการใช้กระบวนการคิดในการเรียนการสอน วิชาประวัติศาสตร์วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ต้องเน้นที่ตัวผู้เรียนให้เรียนประวัติศาสตร์โดยการใช้ความคิด

อย่างเป็นระบบระเบียบ การพัฒนากระบวนการคิดจึงเป็นสิ่งสำคัญ ครูต้องจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนฝึกกระบวนการคิด เช่น คิดวิเคราะห์ คิดแยกแยะ คิดเปรียบเทียบ คิดอย่างมีวิจารณญาณ รวมทั้งคิดเชิงสร้างสรรค์

1.4.3 กิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงในวิชาประวัติศาสตร์ เป็นกิจกรรมแบบหนึ่งที่สามารถจัดให้แก่ผู้เรียนทุกระดับชั้น โดยเฉพาะชั้นที่เป็นเด็ก ๆ เพราะธรรมชาติอย่างหนึ่งของเด็กคือ การอยากรู้อยากเห็น ไม่ค่อยชอบอยู่นิ่งๆ และชอบการเลียนแบบของจริง เราอาจเคยสังเกตว่าเด็กๆ ชอบเลียนแบบผู้ใหญ่หรือชอบสร้างสถานการณ์ขึ้นมาแล้วสวมบทบาทเป็นคนนั้นๆ เช่น ชอบเล่นเรื่องบ้านแล้วให้ตัวเองเป็นพ่อ แม่ ลูก ฯลฯ เมื่อธรรมชาติของเด็กเป็นเช่นนี้ การจัดการเรียนการสอนโดยการแสดงจึงเหมาะสมมาก

กิจกรรมการแสดงเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมจะนำมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนสามารถลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการเรียนประวัติศาสตร์ ตลอดจนสามารถพัฒนาและสะท้อนความรู้สึกของเหตุการณ์ได้อีกด้วย

การจัดการเรียนการสอน โดยใช้กิจกรรมการแสดงนั้น ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการแสดงได้หลายรูปแบบ ได้แก่กิจกรรมการแสดงละครและกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) กิจกรรมการแสดงละคร การแสดงละครมีอยู่หลายรูปแบบ ได้แก่การแสดงละครสั้น ละครใบ้ นาฏการ ละครล้อเลียน ละครเลียนแบบ และการแสดงหุ่นประเภทต่าง ๆ

ก. กิจกรรมการแสดงละครสั้น เป็นการแสดงที่จัดแบบไม่เป็นทางการ ไม่มีการเขียนบทจัดเวที หรือจัดแต่งเรื่องเครื่องแต่งกายของตัวแสดง อาจมีการชักซ้อมการแสดงแต่ไม่จริงจังนัก ส่วนใหญ่ผู้สอนจะเรียกผู้เรียนออกมาแล้วให้แสดงเลย

ข. กิจกรรมการแสดงละครใบ้ เป็นการแสดงท่าทางของตัวละคร โดยไม่มีการพูดจา ใช้ท่าทางเป็นการสื่อความหมาย บางครั้งอาจมีการบรรยายประกอบท่าทางนั้นก็ได้ เพื่อให้ผู้ดูเข้าใจยิ่งขึ้น

ค. กิจกรรมการแสดงละครนาฏการ เป็นการแสดงละครที่เป็นทางการ มีการเตรียมงานล่วงหน้า มีบทของตัวละคร มีการจัดฉาก เวที และมีการซักซ้อมก่อนการแสดงจริง ส่วนใหญ่กิจกรรมการแสดงนาฏการนี้โรงเรียนจะเป็นผู้จัด มากกว่าที่จะจัดภายในห้องเรียน เพราะการแสดงจะมีความยุ่งยากและเสียเวลามาก

ง. กิจกรรมการแสดงละครล้อเลียน เป็นการแสดงละครที่มุ่งให้ผู้เรียนได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินไปพร้อมกับการเรียนรู้ ส่วนใหญ่จะเป็นละครเสียดสี เพื่อให้ผู้ชมเกิดทัศนคติหรือค่านิยมใหม่ที่ถูกต้อง การแสดงละครประเภทนี้เหมาะสำหรับผู้เรียนระดับชั้นสูงขึ้นไป ไม่เหมาะสำหรับเด็ก เพราะบทพูดหรือท่าทางล้อเลียนที่แสดงนั้น ผู้ชมที่เป็นเด็กอาจไม่เข้าใจ อาจทำให้เกิดการเข้าใจผิดได้

จ. กิจกรรมการแสดงละครเลียนแบบ เป็นวิธีสอนที่ให้ผู้เรียนแสดงเลียนแบบท่าทางหรือบทบาทของบุคคลหรือสิ่งของ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในลักษณะ ท่าทาง หรือกลไก การทำงานของบุคคลหรือสิ่งของนั้นๆ

ฉ. กิจกรรมการแสดงหุ่นประเภทต่างๆ เป็นกิจกรรมการแสดงอย่างหนึ่งที่ใช้หุ่นหรือวัสดุอื่น ๆ แทนการแสดงของตน โดยแสดงเป็นเรื่องราว มีบทบาทของตัวละคร มีเวทีและมีการเตรียมการล่วงหน้า

2) กิจกรรมการแสดงบทบาทสมมุติ เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนประเภทที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากขึ้น โดยเฉพาะในด้านอารมณ์และความรู้สึกของบุคคลที่ผู้เรียนนำมาแสดง กิจกรรมของการแสดงบทบาทสมมุติ ก็จะสมมติบทบาทหรือเหตุการณ์อย่างหนึ่งขึ้นให้เหมือนหรือใกล้เคียงความจริง แล้วกำหนดตัวแสดงโดยสวมบทบาทของบุคคลในเหตุการณ์นั้น ๆ

จะเห็นได้ว่ารูปแบบของกิจกรรมโดยการแสดงนั้น มีอยู่หลายรูปแบบที่ผู้สอนจะเลือกใช้ได้ ทั้งนี้ ผู้สอนต้องวิเคราะห์ว่ากิจกรรมโดยการแสดงแต่ละรูปแบบมีวิธีการและคุณค่าอย่างไร แล้วเลือกใช้ตามความเหมาะสมกับเนื้อหาของบทเรียน

1.5 สื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้ในวิชาประวัติศาสตร์

1.5.1 สื่อการเรียนการสอนในวิชาประวัติศาสตร์

1) สื่อโสตทัศนประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ การเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์จะบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป็นที่น่าสนใจของผู้เรียนมากยิ่งขึ้นถ้าครูผู้สอนได้ใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ แต่ปรากฏว่าครูผู้สอนไม่ค่อยตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนการสอนมากเท่าที่ควร ทั้งนี้อาจเข้าใจว่าความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์อยู่ที่การให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาของเหตุการณ์ในอดีตมากกว่าสิ่งใด จึงยังคงใช้วิธีการสอนแบบบรรยายที่ไม่ต้องอาศัยสื่อการเรียนการสอนมากนัก แต่โดยแท้จริงแล้ว การใช้สื่อการเรียนการสอนประกอบการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์นั้นเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น การใช้สื่อ โดยเฉพาะการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ จะทำให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อวิชาประวัติศาสตร์ กล่าวคือ เห็นว่าวิชาประวัติศาสตร์คือเรื่องราวหรือ

พฤติกรรมของมนุษย์ซึ่งเกิดขึ้น มิใช่เรื่องเลื่อนลอย การเรียนประวัติศาสตร์มิใช่การศึกษานิทาน ประมปรา หรือเรื่องที่แต่งขึ้นโดยปราศจากหลักฐาน แต่เป็นเรื่องจริง มีหลักฐานยืนยัน

สำหรับสื่อการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์นั้น มีอยู่มากมายหลายชนิดที่ครูผู้สอน สามารถนำมาใช้ได้ มีทั้งสื่อประเภทโสตทัศน สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อภาพและเสียง และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

สื่อโสตทัศนที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน หมายถึง การเรียนรู้ผ่านสื่อด้วยการเห็นสื่อ ด้วยการได้ยินได้ฟัง สื่อโสตทัศนจะช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียน เข้าใจเนื้อหาที่ได้เรียนอย่างแจ่มแจ้ง และยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดอีกด้วย

การเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ สื่อโสตทัศนนับว่าเป็นสื่อที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื้อหาประวัติศาสตร์บางครั้งยากต่อการทำความเข้าใจ โดยเฉพาะการลำดับเหตุการณ์หรือรายละเอียด ของเหตุการณ์ แต่ถ้าครูสอนประวัติศาสตร์ใช้สื่อประเภทโสตทัศนประกอบการเรียนแล้ว จะทำให้ ความเข้าใจบทเรียนชัดเจนขึ้น

สื่อโสตทัศนที่ครูสอนประวัติศาสตร์สามารถนำมาใช้ได้ ได้แก่ กราฟ แผนภูมิ แผนที่ ภาพ และภาพชุด การ์ตูน แผ่นป้าย เป็นต้น

2) สื่อสิ่งพิมพ์ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ นับว่าเป็นสิ่งจำเป็น เพราะสื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อประเภทที่ จะส่งเสริมการอ่านได้มากที่สุด

ประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการศึกษา มีหลายประเภท ได้แก่ หนังสือตำรา แบบฝึกปฏิบัติ เอกสารอัดสำเนา หนังสือพิมพ์ วารสาร จุลสาร หนังสืออ้างอิง พจนานุกรม สารานุกรม รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือภาพ โปสเตอร์ แผ่นพับ เป็นต้น

สำหรับสื่อสิ่งพิมพ์ที่ครูผู้สอนนิยมนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ เป็นต้นว่า

ก. แบบเรียนตำรา แบบเรียนประวัติศาสตร์เป็นสื่อที่มีการใช้มากและแพร่หลายจนอาจ จัดเป็นสื่อพื้นฐานหรือสื่อหลักในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ การที่มีการใช้แบบเรียน อย่างแพร่หลายมากกว่าสื่อชนิดอื่น ๆ เพราะสื่อแบบเรียนเป็นสื่อราคาไม่สูงนัก แบบเรียนวิชา ประวัติศาสตร์ในปัจจุบันมีการพัฒนาและปรับปรุงให้มีคุณภาพ และเอื้อต่อการนำมาใช้ของครูผู้สอน ดังนั้นเมื่อครูผู้สอนจะนำแบบเรียนเล่มใดมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์แล้ว สิ่ง ที่ครูจะต้องพิจารณาคือ คุณภาพของแบบเรียนและแนวการนำเสนอเนื้อหา

ในการนำแบบเรียนมาใช้ประกอบการเรียนการสอนนั้น แบบเรียนเป็นแหล่งข้อมูลและมีเนื้อหาครบถ้วนตามหลักสูตร การใช้แบบเรียนของครูผู้สอนจึงใช้ได้หลายแนวทาง เช่น ใช้เป็นสื่อหลักของการสอน ใช้เป็นแหล่งอ้างอิง ควบคู่กับการใช้สื่ออื่น ๆ ประกอบ ใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนสำหรับนักเรียน เช่น ใช้ประกอบการอภิปรายกลุ่ม การสรุปบทเรียน เป็นต้น

ข. หนังสืออ่านเพิ่มเติม เพื่อให้ให้นักเรียนได้เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์อย่างกว้างขวาง ผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้อ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมให้มาก

หนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาสาระอ้างอิงหลักสูตร เป็นการรวบรวมเนื้อหาจากส่วนใดส่วนหนึ่งของหลักสูตร หรือมีรายละเอียดเพิ่มเติมนอกเหนือจากหลักสูตร สำหรับให้นักเรียนอ่านเพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองตามความเหมาะสมของวัย และความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคล เดิมเรียกหนังสือประเภทนี้ว่า หนังสืออ่านประกอบ ลักษณะที่สำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติม จะต้อง เป็นหนังสือที่ส่งเสริมความรู้ ส่งเสริมสติปัญญา ส่งเสริมเจตคติที่เหมาะสม ส่งเสริมความเข้าใจ และส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง (สมพร จารุณี 2540 : 3 - 8)

โรงเรียนควรจัดหาหนังสืออ่านเพิ่มเติมมาประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ภายใต้การแนะนำของครูผู้สอน ถ้าโรงเรียนไม่มีหนังสืออ่านเพิ่มเติมเล่มดังกล่าว ครูผู้สอนอาจแนะนำนักเรียนไปใช้บริการของห้องสมุดประชาชน

ในปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการและสำนักพิมพ์เอกชน ได้มีการจัดพิมพ์หนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับวิชาประวัติศาสตร์อยู่หลายประเภทด้วยกัน ซึ่งนักเรียนสามารถหาอ่านได้ทั่วไป เช่น

- ประวัติศาสตร์ยุคสมัยต่างๆ
- ประวัติศาสตร์ประเทศต่างๆ
- ประวัติเมืองและสถานที่สำคัญๆ ของโลก หรือของประเทศ
- ประวัติโบราณสถานและโบราณวัตถุ
- สิ่งมหัศจรรย์ของโลก
- ชีวประวัติบุคคลสำคัญและบุคคลที่น่าสนใจ
- สมเด็จพระปิยมหาราช
- จดหมายเหตุ
- คำนาน
- พงศาวดารภาคต่างๆ

- ประวัติประเพณีต่างๆ
- สารคดีและหนังสือเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- นวนิยายอิงประวัติศาสตร์

ฯลฯ

การให้นักเรียนอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม จะช่วยให้นักเรียนได้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์อย่างกว้างขวาง แต่สิ่งที่ครูต้องแนะนำผู้เรียนที่อ่านหนังสือประกอบดังกล่าว คือต้องคิดวิเคราะห์ถึงความน่าเชื่อถือ ความถูกต้องประกอบด้วย

ก. อักษรานุกรมชีวประวัติ เป็นหนังสือที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับประวัติบุคคลสำคัญ เช่น วัน เดือน ปีเกิด ปีตาย ครอบครัว ประวัติการศึกษา ประวัติงาน งานสำคัญที่เคยทำมา ความชำนาญพิเศษ ตำแหน่ง หน้าที่การงานในปัจจุบัน ตำบลที่อยู่ อักษรานุกรมชีวประวัติ แบ่งออกได้เป็น

- อักษรานุกรมประวัติของบุคคลสำคัญทั่วไปทุกสาขาวิชาชีพ และทุกยุค
- อักษรานุกรมประวัติของบุคคลสำคัญแต่ละกลุ่ม
- อักษรานุกรมประวัติของบุคคลที่อยู่ในอาชีพเดียวกัน

หนังสือประเภทนี้ นับว่าเป็นแหล่งอ้างอิงที่มีประโยชน์ที่ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ได้

นอกจากสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทที่ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์แล้ว ครูผู้สอนยังสามารถนำเอกสารร่วมสมัย ซึ่งประกอบด้วยเอกสารประเภทต่างๆ เช่น จุลสาร เอกสารแผ่นพับ แผ่นปลิว หนังสือพิมพ์รายวัน รายสัปดาห์ ซึ่งให้ข้อมูลหรือเนื้อหาสาระในปัจจุบัน หรือเนื้อหาสาระเพิ่มเติมซึ่งไม่มีในหนังสือเรียน เอกสารเหล่านี้สามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ได้เช่นกัน

3) สื่อภาพและเสียงประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ สื่อภาพและเสียงเพื่อการศึกษ สามารถนำมาใช้ในการประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อภาพและเสียงที่ครูผู้สอนประวัติศาสตร์นิยมนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน ได้แก่ ภาพยนตร์ สไลด์ วิกิทัศน์ และรายการวิทยุโทรทัศน์ รวมทั้งสื่อเสียง คือแผ่นเสียง

4) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ เนื่องจากในยุคปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างมาก ทำให้มีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ครูผู้สอนสามารถใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการสร้างสถานการณ์จำลอง การ

สร้างภาพเสมือน การสร้างอุปกรณ์การสอนเสมือนจริง การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์นับว่าเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง

สำหรับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์สามารถนำมาใช้ได้ เป็นต้นว่า สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการศึกษาประเภทใช้แบบเอกเทศ คือ ซีดีรอมในรูปแบบของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน และสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการศึกษาผ่านระบบเครือข่าย คือ บทเรียน e-Learning

1.5.2 แหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

แหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เนื่องจากวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต หากครูผู้สอนประวัติศาสตร์จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการให้นักเรียนทำรายงานหรือใช้วิธีการบรรยายเนื้อหาเพียงอย่างเดียว จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ และมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาประวัติศาสตร์ รวมทั้งคิดว่าวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่เลื่อนลอย ไม่มีแก่นสาร และไม่น่าเชื่อถือ แต่หากครูผู้สอนประวัติศาสตร์ได้นำแหล่งการเรียนรู้มาประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 (3) ที่ว่า “จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง” นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าใจอย่างถูกต้องว่า เหตุการณ์หรือเรื่องราวในอดีตนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง เพราะยังมีประจักษ์พยานหรือหลักฐานปรากฏอยู่ วิชาประวัติศาสตร์จึงเป็นเรื่องที่ไม่เลื่อนลอยตามความเข้าใจของผู้เรียน และยังทำให้วิชาประวัติศาสตร์มีชีวิตชีวามากยิ่งขึ้น

สำหรับแหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์มี 2 ลักษณะดังนี้

1) แหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับประเทศ เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของประเทศไทย ซึ่งครูผู้สอนประวัติศาสตร์สามารถเลือกนำมาใช้สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ได้ สำหรับแหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับประเทศ ที่สำคัญมีดังนี้

ก. พระบรมมหาราชวัง เป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ที่สำคัญยิ่งที่ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ควรนำมาใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องจากพระบรมมหาราชวังมีลักษณะแบบแผนการก่อสร้างคล้ายคลึงกับพระบรมมหาราชวังในสมัยกรุงศรีอยุธยา การที่ผู้เรียนได้มี

โอกาสไปทัศนศึกษาพระบรมมหาราชวัง ทำให้ผู้เรียนสามารถย้อนอดีตถึงความเจริญรุ่งเรืองของไทย และเกิดความภาคภูมิใจในชาติไทย

ข. พระราชวังและพระที่นั่ง เป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ อีกประเภทหนึ่งที่ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ควรนำมาใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องจากพระราชวัง และพระที่นั่งต่าง ๆ สามารถบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ในอดีตให้กับผู้เรียนได้ เช่น ประวัติการก่อสร้าง รูปแบบสถาปัตยกรรม รวมทั้งเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระราชวัง และพระที่นั่งเหล่านั้น สำหรับพระราชวัง และพระที่นั่งที่สำคัญที่ได้แก่ พระราชวังบางปะอิน พระราชวังสนามจันทร์ พระที่นั่งอนันตสมาคม พระที่นั่งวิมานเมฆ เป็นต้น

ค. อุทยานประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งการเรียนรู้อีกประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเรียน การสอนประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เนื่องจากอุทยานประวัติศาสตร์ เป็นสถานที่ที่เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญทางด้าน ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม ขณะเดียวกันภายในอาณาบริเวณของอุทยานประวัติศาสตร์ มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่น่าสนใจ และทรงคุณค่ามากมายหลายแห่ง ที่ผู้เรียนสามารถศึกษาเรียนรู้ ถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาติไทยในอดีต ซึ่งอุทยานประวัติศาสตร์ที่สำคัญของประเทศไทย ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีบุรี อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชกาลัย อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร และ อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท

ง. อนุสาวรีย์ สำหรับอนุสาวรีย์ที่นำเสนอเป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอน ประวัติศาสตร์ ในระดับประเทศนั้น เป็นอนุสาวรีย์ที่มีความเกี่ยวข้องกับประชาชนโดยส่วนใหญ่ของ ประเทศ หรือเป็นอนุสาวรีย์ที่สร้างขึ้นมาเพื่อระลึกถึงเหตุการณ์สำคัญที่ประเทศไทยเข้าไปเกี่ยวข้องกับ อาทิจน อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย อนุสาวรีย์ทหารอาสา อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ ทั้งนี้เนื่องจาก อนุสาวรีย์เหล่านี้ เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญที่สามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน ประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี

จ. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร นับเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญของ ประเทศไทย ทั้งนี้เนื่องจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร ได้รวบรวม และจัดแสดงศิลปะ โบราณวัตถุซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่เจริญรุ่งเรืองมาแต่อดีต ขณะเดียวกันยังเป็นศูนย์ ให้บริการความรู้ด้านการศึกษาด้านศิลปะ ด้านประวัติศาสตร์ และด้านโบราณคดี ดังนั้น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร จึงเป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอน

ประวัติศาสตร์อีกแหล่งหนึ่งที่น่าสนใจที่ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ควรนำมาใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความเข้าใจ และเกิดความภาคภูมิใจ ความห่วงใยที่จะผดุงรักษามรดกของชาติสืบต่อไป

จ. หอสมุดแห่งชาติ เป็นแหล่งการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญอีกแหล่งหนึ่ง เนื่องจากหอสมุดแห่งชาติได้จัดเก็บรวบรวมหนังสือตัวเขียน เอกสารโบราณและจารึก หนังสือตัวพิมพ์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศนวัสดุและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตจากในประเทศ และต่างประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์ข้อมูลวารสารระหว่างชาติแห่งประเทศไทย และภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนและยืมสิ่งพิมพ์ในระดับชาติ และนานาชาติ ดังนั้นหอสมุดแห่งชาติ จึงเป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ที่ใช้สำหรับการศึกษาค้นคว้า ข้อมูลต่าง ๆ ในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี

ข. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ เป็นแหล่งการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่ง ได้จัดเก็บและให้บริการเอกสารจดหมายเหตุซึ่งเป็นเอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาติ ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษร และโสตทัศนวัสดุ ที่สามารถนำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ ในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์

ค. หอพระราชานุญาต ท้าวสุกรี เป็นแหล่งการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ที่ได้รวบรวมงานพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 และเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับรัชกาลที่ 6 นอกจากนี้ยังได้มีการจัดนิทรรศการถาวรดุสิตธานี เมืองทดลองการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในสมัยรัชกาลที่ 6 ให้ได้ศึกษาอีกด้วย

ง. ถนนราชดำเนิน นับเป็นแหล่งการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์อีกแหล่งหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากถนนราชดำเนินเป็นถนนสายสำคัญที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีต และเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญ ๆ หลายเหตุการณ์ เช่น การปฏิวัติ 2475 เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 หรือเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ เป็นต้น ดังนั้นหากครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ได้จัดกิจกรรมย้อนรอยอดีตถนนราชดำเนิน ก็เป็นกิจกรรมหนึ่งที่น่าสนใจที่จะทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

2) แหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับท้องถิ่น ซึ่งในท้องถิ่นมีแหล่งการเรียนรู้ที่สามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ได้มากมาย เพียงแต่ครูผู้สอนประวัติศาสตร์จะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระ และวัยของผู้เรียน สำหรับแหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับท้องถิ่น ที่สำคัญมีดังนี้

ก. วิทยากรหรือบุคคลในท้องถิ่น เป็นแหล่งความรู้ที่นำมาใช้ประกอบการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยตรง เช่น บุคคลที่เคยอยู่ในเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 หรือบุคคลที่เคยเข้าร่วมสงครามเกาหลี หรือสงครามเวียดนาม คำบอกเล่า ประสบการณ์ และข้อคิดเห็นจากบุคคลในท้องถิ่นเหล่านี้จะมีค่าอย่างยิ่งที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเหตุการณ์ในยุคนั้นหรือสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี เนื้อหาสาระและประสบการณ์ที่อยู่ในท้องถิ่นเป็นสิ่งจำเป็นจะต้องมีการถ่ายทอดจากชุมชนรุ่นหนึ่งไปยังรุ่นต่อไป ขณะเดียวกัน วิทยากรหรือบุคคลในท้องถิ่น ยังหมายรวมถึงผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ในท้องถิ่น หรือกรณีในท้องถิ่นนั้น ประกอบด้วยชนหลายเชื้อชาติ หรือหลายวัฒนธรรม การเรียนประวัติศาสตร์ของชนชาติใดชนชาติหนึ่งก็มีความสำคัญ ดังนั้น ครูผู้สอนอาจจะเชิญคนในชนชาตินั้นหรือผู้มีความรู้ของชนชาตินั้นมาให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องทั้งในอดีตและปัจจุบันแก่ผู้เรียนได้

ข. วัด มัสยิด หรือโบสถ์ เป็นแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่มีคุณค่าอย่างมหาศาล ในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อวัด มัสยิด หรือโบสถ์ที่มีประวัติการก่อสร้างมายาวนานมากเพียงใดยิ่งมีคุณค่าต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์มากยิ่งขึ้น ซึ่งครูผู้สอนสามารถนำประวัติการก่อสร้าง บุคคลที่เกี่ยวข้องในการสร้าง หรือสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏในวัด หรือมัสยิด หรือโบสถ์ มาใช้ประกอบการเรียนประวัติศาสตร์ได้เช่นกัน โดยเฉพาะสิ่งที่ปรากฏทั้งด้านสถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม เป็นต้น

ค. พิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่น เป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ อีกแหล่งหนึ่งที่ครูผู้สอนควรใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พิพิธภัณฑ์สถานประจำจังหวัด หรือเป็นพิพิธภัณฑ์ของมูลนิธิ หรือขององค์กร หรือของเอกชน ที่จัดตั้งขึ้นในท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นมาจัดแสดงไว้ หากครูผู้สอนประวัติศาสตร์ใช้พิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่นเป็นแหล่งการเรียนรู้ย่อมทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจความเป็นมาของท้องถิ่นของตนเองได้เป็นอย่างดี เกิดความภาคภูมิใจ รัก และหวงแหนในท้องถิ่นของตนเอง ตัวอย่างพิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่น เช่น พิพิธภัณฑ์พ้อมรงค์ จังหวัดสงขลา พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่ พิพิธภัณฑ์เจ้าสามพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

ง. ศาลหลักเมือง เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองที่ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นให้ความเคารพ ศาลหลักเมืองก็เป็นแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นอีกประเภทหนึ่งที่ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากศาลหลักเมืองจะ

มีความเกี่ยวข้องกับบุคคลที่ก่อสร้าง ช่วงเวลาในการก่อสร้าง รวมทั้งสามารถศึกษาถึงรูปแบบของสถาปัตยกรรมของศาลหลักเมืองอีกด้วย

จ. อนุสาวรีย์ในท้องถิ่น เป็นอีกแหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ระดับท้องถิ่นอีกประเภทหนึ่งที่ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ได้ แต่ทั้งนี้ครูผู้สอนประวัติศาสตร์จะต้องพิจารณาว่า ในท้องถิ่นของตนมีอนุสาวรีย์ใดบ้าง และอนุสาวรีย์เหล่านั้นมีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ใด และสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระใดได้บ้าง ตัวอย่างอนุสาวรีย์ในท้องถิ่น อาทิเช่น อนุสาวรีย์จำคำ จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนเกี่ยวกับ สงคราม โลกครั้งที่ 2 ที่ญี่ปุ่นบุกเมืองนครศรีธรรมราช หรืออนุสาวรีย์ท้าวเทพกษัตรีตรี ท้าวศรีสุนทร อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต สามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนเกี่ยวกับเหตุการณ์สงครามเก้าทัพ หรืออนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา ในเหตุการณ์กบฏอนุวงศ์ เป็นต้น

ฉ. แหล่งชุมชนโบราณ เป็นแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นอีกประเภทหนึ่งที่ครูผู้สอนประวัติศาสตร์สามารถนำมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ได้เช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากในชุมชนโบราณยังคงปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ให้ผู้เรียนสามารถศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ในอดีตได้เป็นอย่างดี ทั้งในด้านผังเมืองโบราณ สถาปัตยกรรม รวมทั้งเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เคยเกิดขึ้นในชุมชนเหล่านั้น รวมถึงวิถีชีวิตของบุคคลในชุมชนในอดีตที่มีการถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างแหล่งชุมชนโบราณ เช่น ชุมชนโบราณเมืองสงขลาบริเวณถนนนครใน – นครนอก ชุมชนโบราณถนนวิจิตร จังหวัดภูเก็ต หรือชุมชนโบราณตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นต้น

ช. โบราณสถาน และโบราณวัตถุ เป็นแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่มีคุณค่ายิ่งต่อการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เนื่องจากโบราณสถาน และโบราณวัตถุที่ปรากฏให้ผู้เรียนได้เห็นนับเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่ายิ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นภาพความเจริญที่มีมาในอดีต ขณะเดียวกันยังเป็นการยืนยันให้ผู้เรียนได้เห็นถึงความสามารถของบรรพบุรุษที่ได้สร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้กับประเทศชาติ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนประวัติศาสตร์จะต้องศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับโบราณสถาน และโบราณวัตถุในท้องถิ่นว่ามีที่ใดบ้าง และสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ได้อย่างไร รวมทั้งพานักเรียนไปศึกษาโบราณสถาน และโบราณวัตถุในท้องถิ่น ก็จะทำให้ผู้เรียนสามารถรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี โดยครูผู้สอนใช้โบราณสถานและโบราณวัตถุเป็นสื่อกลางในการเล่าเรื่อง เป็นต้น

ข. ห้องสมุดโรงเรียน มหาวิทยาลัย หรือของท้องถิ่น เป็นแหล่งการเรียนรู้หนึ่งที่สำคัญที่ควรนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะเมื่อครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการมอบหมายให้นักเรียนไปอ่านหรือค้นคว้าข้อมูล ห้องสมุดโรงเรียน หรือมหาวิทยาลัย หรือของท้องถิ่น จึงเป็นแหล่งการเรียนรู้อีกแหล่งหนึ่งที่ผู้เรียนสามารถไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้

ฅ. ป้ายจารึก เป็นแหล่งการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ อีกประเภทหนึ่งที่ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยเฉพาะป้ายจารึกของบุคคลสำคัญ เช่น ป้ายจารึกของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ น้ำตกวังเจ้า เกาะช้าง จังหวัดตราด หรือป้ายจารึก 3 ภาษา คือ ภาษาไทย ภาษาจีน และภาษาฮาวาย บริเวณโรงพยาบาลสงขลา ราชนครินทร์ ทั้งนี้ป้ายจารึกเหล่านี้สามารถบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นนั้นได้เป็นอย่างดี ดังนั้นครูผู้สอนประวัติศาสตร์จึงต้องศึกษาหาข้อมูลว่า ป้ายจารึกที่ปรากฏในท้องถิ่นของตนเองมีหรือไม่ หากมีสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในเรื่องใดบ้าง

ฉ. สถานีรถไฟ เป็นอีกแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ได้เช่นกัน โดยเฉพาะจังหวัดที่มีเส้นทางรถไฟ ทั้งนี้เนื่องจากสถานีรถไฟเป็นหลักฐานที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ได้เช่นกัน เช่น ประวัติในการก่อสร้าง รวมทั้งเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการสร้างรถไฟ เป็นต้น

ค. โรงเรียน เป็นอีกแหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับท้องถิ่นได้เช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนบางโรงเรียนในท้องถิ่นได้มีประวัติการก่อตั้งที่ยาวนาน และมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ในด้านการเมืองการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านสังคม ตัวอย่างเช่น โรงเรียนมหาวชิราวุธ จังหวัดสงขลา โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ หรือโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช จังหวัดอุบลราชธานี ตัวอย่างโรงเรียนเหล่านี้ก่อตั้งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 เพื่อให้เป็นโรงเรียนประจำมณฑล และต้องการกระจายการศึกษาไปยังส่วนภูมิภาค ซึ่งครูผู้สอนประวัติศาสตร์ สามารถใช้โรงเรียนเหล่านี้เป็นแหล่งการเรียนรู้ในเรื่องการปกครองส่วนภูมิภาค วัฒนาการทางการศึกษา เป็นต้น

ง. ต้นไม้ เป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับท้องถิ่นได้เช่นกัน ทั้งนี้มิได้หมายความว่าทุกท้องถิ่นสามารถนำต้นไม้มาใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ได้ทั้งหมด มีเพียงบางท้องถิ่นเท่านั้นที่สามารถนำต้นไม้มาใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ได้ ตัวอย่างต้นไม้ที่สามารถนำมาใช้แหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ได้แก่ ต้น

โพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี ที่สามารถนำมาใช้บอกเล่าประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของจังหวัดปราจีนบุรี หรือต้นยางพารา จังหวัดตรัง ที่สามารถนำมาใช้บอกเล่าประวัติศาสตร์ของเมืองตรังได้ เป็นต้น

๓. สิ่งก่อสร้างต่างๆ สิ่งก่อสร้างต่างๆ เช่น ถนน สะพาน อุโมงค์ ที่สำคัญๆ ในแต่ละท้องถิ่น ก็สามารถนำมาใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับท้องถิ่นได้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น สะพานข้ามแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี อุโมงค์รถไฟขุนตาล จังหวัดลำปาง - ลำพูน หรือชื่อถนน ทั้งนี้เนื่องจากการตั้งชื่อถนนบางสาย มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญหรือเหตุการณ์สำคัญของท้องถิ่น เช่น ถนนลพบุรีราเมศวร์ ซึ่งเป็นถนนสายหนึ่งที่เชื่อมระหว่างอำเภอเมืองสงขลา กับอำเภอหาดใหญ่ ลพบุรีราเมศวร์ คือชื่อของกรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งสมุหเทศาภิบาลของมณฑลนครศรีธรรมราช ในสมัยรัชกาลที่ 6 เป็นต้น

แหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับท้องถิ่นที่ยกตัวอย่างมานี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของแหล่งการเรียนรู้ที่ครูสามารถนำมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ แต่ครูผู้สอนประวัติศาสตร์จะต้องศึกษาข้อมูลของแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นให้ลึกซึ้งเพื่อจะได้นำแหล่งการเรียนรู้เหล่านั้นมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไม่น่าเบื่อ และมีชีวิต นอกจากนี้ยังสามารถสร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้เรียนในฐานะที่เป็นบุคคลในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

1.5.3 เทคโนโลยีสารสนเทศเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ครูผู้สอนควรมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ นอกเหนือจากการใช้สื่ออื่น ๆ ดังกล่าวมาข้างต้น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในปัจจุบันอย่างมาก เพื่อให้นักเรียนได้รับข้อมูลใหม่ และมีความรู้ที่ทันสมัย ดังนั้น ควรให้นักเรียนรู้จักใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อในการหาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เช่น การหาข้อมูล หรือหลักฐานต่างๆ ในเว็บไซต์ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย เป็นต้น

เทคโนโลยีสารสนเทศที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการเรียนการสอนในปัจจุบันอย่างมาก ที่จะกล่าวถึงในที่นี้ คือ อินเทอร์เน็ต ซึ่งครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์สามารถนำอินเทอร์เน็ตมาใช้ประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ได้อีกสื่อหนึ่ง อินเทอร์เน็ตนับเป็นแหล่งข้อมูลที่ใหญ่ที่สุดในโลก ที่สามารถค้นหาสารสนเทศได้หลากหลายสาขาวิชาและหลากหลายรูปแบบ

ครูผู้สอนสามารถนำอินเทอร์เน็ต ใช้ให้เกิดประโยชน์กับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ได้หลายรูปแบบ เช่น ใช้เพื่อการติดต่อสื่อสาร อภิปราย ถกเถียง แลกเปลี่ยน และสอบถามข้อมูล ข่าวสารความคิดเห็นทั้งกับผู้สนใจศึกษาในเรื่องเดียวกันหรือกับผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ให้ผู้เรียนใช้

อินเทอร์เน็ตเพื่อการค้นหาข้อมูล โดยเฉพาะสารสนเทศด้านสังคมศาสตร์ไปประกอบการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

1.6 แนวคิดเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

1.6.1 วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา มีอยู่หลายประการ ได้แก่ การพัฒนาความเป็นพลเมืองดี การเรียนรู้เพื่อเข้าใจสภาพและปัญหาในปัจจุบัน และการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งวัตถุประสงค์ดังกล่าว ครอบคลุมพฤติกรรมด้านความรู้ หรือพุทธิพิสัย เจตคติและค่านิยม หรือเจตพิสัย และด้านทักษะ หรือ ทักษะพิสัย

ดังนั้น การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ พฤติกรรมที่ต้องวัดและประเมิน จึงประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจในวิชาประวัติศาสตร์ หรือด้านสติปัญญา เจตคติและค่านิยมในวิชาประวัติศาสตร์ หรือด้านความรู้สึกละอารมณ์ และทักษะในวิชาประวัติศาสตร์ หรือด้านการแสวงหาความรู้และกระบวนการคิด

1) ความรู้ความเข้าใจในวิชาประวัติศาสตร์ เป็นการประเมินสมรรถภาพทางสมองในส่วนที่เกี่ยวกับสติปัญญาของผู้เรียน ความรู้ความสามารถของผู้เรียนเกิดจากการเรียนที่ได้จากการสอนของครู และเกิดจากการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียนเอง ออร์แลนได (Orlandi 1971:449 – 496) ได้จำแนกประเภทของความรู้ในวิชาสังคมศึกษาออกเป็น 4 ประเภท คือ ข้อเท็จจริง (facts) มโนคติ (Concepts) หลักการ (Generalization) และโครงสร้างและแบบจำลอง (Structure and Model)

การวัดและประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนเกี่ยวกับเนื้อหาสาระวิชาประวัติศาสตร์นั้น จะวัดและประเมินผลตามประเด็นดังกล่าวข้างต้น ดังนี้

ก. ข้อเท็จจริง เป็นการวัดและประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่เป็นพื้นฐานในวิชาประวัติศาสตร์ เช่น วัน เวลา และปีที่เกิดเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์

สถานที่สำคัญที่เกิดเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ บุคคลสำคัญที่กอบกู้เอกราชของประเทศไทย เป็นต้น

ข. มโนคติ เป็นความรู้ที่ได้จากการศึกษาและทำความเข้าใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยแยกแยะลักษณะที่แตกต่างหรือคล้ายคลึงกัน ครูผู้สอนจึงต้องมีการวัดและประเมินมโนคติที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์

ค. หลักการ เป็นความรู้ที่ได้จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนคติตั้งแต่ 2 มโนคติขึ้นไป ครูผู้สอนจึงต้องมีการวัดและประเมินว่าผู้เรียนสามารถสรุปหลักการของมโนคติทาง

ประวัติศาสตร์ได้หรือไม่ และตรวจสอบว่าผู้เรียนสามารถนำเอาหลักการทางประวัติศาสตร์ไปอธิบายปรากฏการณ์อื่น ๆ ได้อย่างถูกต้องหรือไม่

ง. โครงสร้างและแบบจำลอง เป็นความรู้ที่ได้จากการรวบรวมข้อเท็จจริง มโนคติ และหลักการในเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์

2) **เจตคติและค่านิยมในวิชาประวัติศาสตร์** เป็นการวัดสมรรถภาพสมองของผู้เรียนใน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึก สำหรับการประเมินพฤติกรรมด้านเจตคติและค่านิยม มีแนวทางดังนี้ (โกศล มีคุณ และ กัญจนา ลินทรตันศิริกุล 2537 : 76 – 77)

ก. เจตคติ แบ่งออกเป็น พฤติกรรมความสามารถที่พึงปรารถนา ประกอบด้วย เจตคติต่อการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ศึกษาพฤติกรรมมนุษย์และเจตคติต่อบุคคลอื่น พฤติกรรมทางสังคมที่พึงปรารถนา ประกอบด้วย ความตระหนักและความสนใจ การยอมรับในความรับผิดชอบและความเกี่ยวข้อง

ข. ค่านิยม เป็นพฤติกรรมที่สำคัญในสังคมศึกษา การประเมินค่านิยมทางประชาธิปไตยที่พึงปรารถนาจะต้องประเมินโดยใช้คำถามแบบความเรียง

แนวทางดังกล่าว ครูผู้สอนสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการวัดและประเมินผลในวิชาประวัติศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการเน้นเจตคติและค่านิยมที่ถูกต้องเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของประเทศชาติ

3) **ทักษะในวิชาประวัติศาสตร์** ตามแนวคิดของออร์แลนโด (อ้างในโกศล มีคุณ และ กัญจนา ลินทรตันศิริกุล 2537 : 77) ได้กล่าวถึงทักษะในวิชาสังคมศึกษา โดยแบ่งออกเป็น

ก. การแสวงหาความรู้อย่างเป็นระบบ เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แหล่งข้อมูล การแปลความหมายของข้อมูลที่เป็นภาพกราฟิกและสัญลักษณ์

ข. การคิดวิจารณ์ญาณ เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับ การสรุปประเด็นสำคัญและการตั้งข้อสมมติ การประเมินหลักฐานและหาข้อสรุป การกำหนดสมมติฐานอย่างมีเหตุผล

ค. การอยู่ร่วมกับกลุ่มอย่างประชาธิปไตย เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการที่เป็นทางการและกระบวนการที่ไม่เป็นทางการ

จากทักษะดังกล่าว จะเห็นว่าเป็นทักษะที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในส่วนของพัฒนาทักษะ ดังนั้น ครูจึงสามารถนำมาใช้วัดและประเมินผู้เรียนในวิชาประวัติศาสตร์ได้เช่นกัน

สำหรับการวัดและประเมินพฤติกรรมด้านทักษะในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ นั้น ทักษะที่ควรเน้น คือ การแสวงหาความรู้อย่างเป็นระบบและการคิดวิจารณ์

1.6.2 เครื่องมือสำหรับการประเมินผลการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ การกำหนดเครื่องมือประเมินจะต้องสอดคล้องกับพฤติกรรมที่จะประเมินว่า พฤติกรรมที่ต้องการประเมิน คืออะไร มีลักษณะอย่างไร หากใช้เครื่องมือในการประเมินไม่เหมาะสม ผลที่ได้รับจากการประเมินจะไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการประเมิน

เครื่องมือการวัดและประเมินผลความก้าวหน้าผู้เรียนที่สำคัญ ซึ่งผู้สอนใช้กันมากเพื่อประเมินความรู้และทักษะในการเรียนการสอน คือ **แบบทดสอบ** ส่วนเครื่องมือวัดและประเมินด้านเจตคติและค่านิยม หรือด้านความรู้สึก และอารมณ์นั้น นิยมใช้ คือ **วิธีการที่อยู่บนพื้นฐานของการสังเกตและวิธีการที่ให้นักเรียนรายงานตนเอง**

1) **แบบทดสอบ** หมายถึง เครื่องมือหรือกระบวนการที่เป็นระบบเพื่อใช้ในการวัดตัว แทนของพฤติกรรม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่นิยมใช้กันมากในการประเมินผลการเรียนการสอน ด้านสติปัญญา หรือการประเมินความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่ผู้เรียนได้เรียนไปแล้วว่า ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถเพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด รูปแบบของแบบทดสอบที่ใช้มีดังนี้ ข้อสอบแบบถูก-ผิด ข้อสอบแบบจับคู่ ข้อสอบแบบเลือกตอบ ข้อสอบแบบเติมคำ ข้อสอบแบบตอบสั้น ๆ และข้อสอบแบบความเรียง

2) **วิธีการที่อยู่บนพื้นฐานของการสังเกตและวิธีการที่ให้นักเรียนรายงานตนเอง** การประเมิน พฤติกรรมด้านความรู้สึกหรือด้านเจตพิสัย ที่ใช้กันโดยทั่วไปมีหลากหลายวิธี ที่สำคัญได้แก่ วิธีการที่อยู่บนพื้นฐานของการสังเกตและวิธีการที่ให้นักเรียนรายงานตนเอง

ในการวัดและประเมินผลด้านเจตพิสัยหรือด้านเจตคติและค่านิยมในวิชาประวัติศาสตร์ นั้น ผู้สอนสามารถใช้เครื่องมือการสังเกตและให้นักเรียนเขียนรายงานตนเอง ซึ่งเครื่องมือดังกล่าว จะช่วยประเมินความรู้สึกและอารมณ์ของผู้เรียนในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. แนวคิดเกี่ยวกับระบบการจัดการเรียนการสอน

ในชีวิตประจำวันของคนเรา จะพบกับคำว่า “ระบบ” อยู่เสมอ เช่น ระบบครอบครัว ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมือง ระบบการศึกษา ระบบจราจร แม้กระทั่งในตัวเราก็มีคำว่าระบบ

เกี่ยวข้อง เช่น ระบบย่อยอาหาร ระบบการหายใจ เป็นต้น ระบบมีความหมายอย่างไรและมีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาอย่างไร จะเสนอรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับระบบ

2.1.1 ความหมายของระบบ จากความหมายที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2524 : 673) ระบุว่า “ระบบ หมายถึง ระเบียบเกี่ยวกับการรวมสิ่งต่างๆ ซึ่งมีลักษณะซับซ้อนให้เข้าลำดับประสานกันเป็นอันเดียวตามหลักเหตุผลทางวิชาการ; ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์ประสานเข้ากัน โดยกำหนดรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน”

ส่วนชัยขงค์ พรหมวงศ์ (2536 : 6-7) ให้ความหมายของระบบว่า “ระบบเป็นหน่วยบูรณาการรูปธรรมหรือนามธรรม ประกอบด้วยหน่วยย่อยที่เป็นอิสระ แต่มีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้การดำเนินงานของหน่วยใหญ่เป็นไปตามจุดหมาย”

บาร์เนทตี (Barnathy 1968: 7 อ้างในชัยขงค์ พรหมวงศ์ 2538: 68) กล่าวว่า ระบบหมายถึง การรวมสิ่งต่างๆ ทั้งหลายที่มนุษย์ได้ออกแบบและสร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อสามารถนำสิ่งเหล่านั้นมาจัดดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

นอกจากนั้น ออสเสนบรักเกน (Ossenbruggen 1994 : 1) กล่าวว่า ระบบคือส่วนต่างๆ ที่ถูกจัดรวมเข้าเป็นหน่วยเดียวกัน เพื่อสนับสนุนการทำงานตามเป้าหมายที่กำหนดขึ้น โดยแสดงออกมาในลักษณะของระบบและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกันในการทำงานอย่างสม่ำเสมอทุกองค์ประกอบจะถูกปรับให้ไปในทิศทางเดียวกัน และสนับสนุน เพื่อให้การปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ดำเนินไปอย่างสะดวก

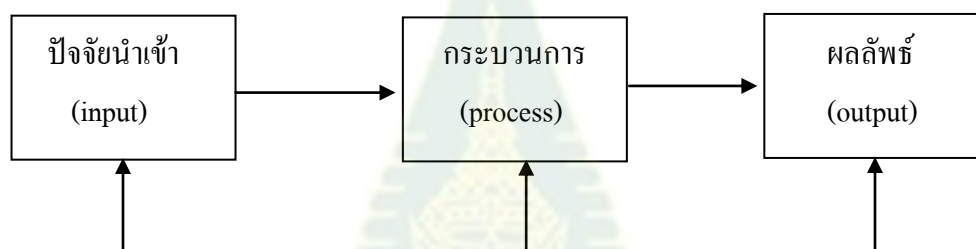
จากนิยามดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า ระบบ คือ การรวมส่วนย่อย ๆ ซึ่งทำงานเป็นอิสระเข้าด้วยกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ตัวอย่างเกี่ยวกับระบบจะปรากฏชัดในสังคม ดังกล่าวมาข้างต้นนั้น สำหรับการศึกษาจัดเป็นระบบหนึ่ง มีองค์ประกอบเป็นหน่วยย่อยลงไป คือ การเรียน การสอน ผู้สอน ผู้เรียน การจัดการ การบริการ อาคารสถานที่ รวมทั้งชุมชน หน่วยย่อยเหล่านี้ต่างก็มีความสัมพันธ์กัน รวมเป็นหน่วยใหญ่ คือระบบการศึกษา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาผู้เรียน

2.1.2 องค์ประกอบของระบบ ระบบใดๆ ที่มีอยู่ในโลกนี้ จะมีองค์ประกอบอยู่ 3 ส่วน คือ ปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการ (process) และผลลัพธ์ (output) และผลย้อนกลับ (feedback) โดยองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วน มีความต่อเนื่องกันและมีความเกี่ยวพันกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ปัจจัยนำเข้า หมายถึง สิ่งต่างๆ หรือข้อมูลที่ต้องใส่หรือป้อนเข้า เพื่อให้การดำเนินการหรือปัญหาที่จะแก้ไวนั้น ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยที่นำเข้ามีอยู่หลายประการ เช่น ทรัพยากรต่างๆ งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ เป็นต้น

2) กระบวนการ หมายถึง การดำเนินงาน ยุทธวิธี หรือกิจกรรมที่จะกระทำต่อปัจจัยนำเข้า เพื่อให้งานหรือผลผลิตเป็นไปตามที่ต้องการ การดำเนินงานนี้จะครอบคลุมงานทุกอย่างทุกวิธีแล้วให้ได้ผลลัพธ์ออกมาตามเป้าหมาย

3) ผลลัพธ์ หมายถึง ผลผลิตที่เกิดขึ้นหลังจากการดำเนินการแล้วผลผลิตนี้เป็นผลผลิตทั้งที่ได้ตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ และผลพลอยได้ที่เกิดขึ้นซึ่งมีทั้งผลดีและผลเสีย

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของระบบทั่วไป

2.2 การจัดระบบ

2.2.1 ความหมายของการจัดระบบ ในการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานใดๆ ก็ตาม จำเป็นต้องมีขั้นตอนการทำงานว่าจะทำอะไรก่อน อะไรหลังตามลำดับ ต้องมีการระบุอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินการนั้นๆ ได้ล่วงดูตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

การลำดับขั้นตอนการทำงานนั้นถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะจะทำให้การทำงานนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในการกำหนดขั้นตอนการทำงานต้องอาศัยการคิดอย่างเป็นระบบ การคิดอย่างเป็นระบบ หมายถึง การพิจารณาปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ที่จะได้ ดังนั้น การทำงานใดๆ ก็ตามจึงต้องมีการคิดหรือมีการจัดระบบการทำงาน เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามเป้าหมาย

ฮอลล์ (Hall อังโน ชัยยงค์ พรหมวงศ์ 2523 : 98) ให้ความหมายของการจัดระบบว่า “การจัดระบบเป็นความเกี่ยวพันโดยการนำระบบย่อยมารวมตัวกันให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยให้ทุกส่วนมีความสัมพันธ์กัน หากส่วนใดส่วนหนึ่งเปลี่ยนไป ส่วนอื่นก็ต้องเปลี่ยนไปด้วยและเป็นผลให้มี

การเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ ในทางตรงข้าม ถ้าแต่ละระบบเป็นอิสระต่อกันทุกส่วนจะไม่มีความสัมพันธ์กันเลย”

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และเซาวเลิศ เลิศขโลพาร (2536 : 36) ได้สรุปว่า การจัดระบบ “วิธีการจัดระบบ” หรือ “วิธีระบบ” (Systems Approach) เป็นการวางแผนการพัฒนาระบบใหม่ หรือปรับปรุงระบบที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น ด้วยการกำหนดปรัชญา ปณิธาน จุดมุ่งหมาย องค์ประกอบ ภาระหน้าที่ ความสัมพันธ์ ปฏิสัมพันธ์ ขั้นตอน และปัจจัยเกื้อหนุนและการประเมินควบคุมเพื่อประสิทธิภาพการทำงานหรือแก้ปัญหาการดำเนินงาน โดยเน้นที่ขั้นตอนที่เหมาะสม “ขั้นตอน” จึงเป็นคำหลักของการจัดระบบ

กล่าวโดยสรุป การจัดระบบเป็นการกำหนดขั้นตอนการทำงานหรือการแก้ปัญหาไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพโดยการรวบรวมข้อมูล ทรัพยากร วิเคราะห์ปัญหา และรวบรวมวิธีการเพื่อแก้ปัญหา และประเมินผลลัพธ์ที่ได้ และปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2.2 ความสำคัญของการจัดระบบ การจัดระบบนับว่ามีความสำคัญต่อการดำเนินงาน เพราะเป็นเครื่องประกันประสิทธิภาพของการดำเนินงานอย่างแท้จริง ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2536:37-38) ได้อธิบายความสำคัญของการจัดระบบ พอสรุปความสำคัญ ได้ดังนี้

1) การกำหนดแนวทางการดำเนินงานและการแก้ปัญหา เนื่องจากการจัดระบบมุ่งที่การได้มาซึ่งองค์ประกอบและขั้นตอนในการดำเนินงานหรือการแก้ปัญหา ดังนั้น การจัดระบบจึงมีความสำคัญในแง่ของการกำหนดแนวทางการดำเนินงานหรือวิธีการแก้ปัญหาให้แก่บุคลากร จากวิธีการของการจัดระบบ ผู้ที่เกี่ยวข้องจะทราบถึงธรรมชาติ ประเภท และจำนวนขององค์ประกอบ โดยเฉพาะจะทราบถึงลำดับก่อนหลังของการดำเนินงานตามแนวที่ได้กำหนดหรือจัดเอาไว้ รวมทั้งได้ทราบทิศทางของการดำเนินงานด้วย การจัดระบบจะมีประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานครั้งต่อไปด้วย เพราะไม่ว่าเวลาจะผ่านไปมากน้อยเพียงใด ผู้เกี่ยวข้องก็ยังสามารถดำเนินการตามขั้นตอนหรือทิศทางที่ได้กำหนดไว้ได้ หรืออาจปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไปด้วย

2) การจัดระบบจะเป็นเครื่องประกันคุณภาพในการดำเนินงานหรือแก้ปัญหาก่อนที่จะนำระบบที่พัฒนาแล้วไปใช้และเผยแพร่จนเป็นที่ยอมรับได้นั้น ผู้พัฒนาระบบหรือผู้เกี่ยวข้องจะต้องนำระบบไปทดสอบเสียก่อน เพื่อหาประสิทธิภาพ โดยนำไปทดสอบในสถานการณ์จำลองหรือสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง เมื่อได้ทดสอบระบบจนแน่ใจในประสิทธิภาพแล้ว จึงนำไปใช้และเผยแพร่ต่อไป ดังนั้น เมื่อผู้เกี่ยวข้องจะนำระบบไปใช้ในการทำงานหรือการแก้ไขปัญหา

จึงย่อมเกิดความมั่นใจในประสิทธิภาพของการดำเนินงานมากขึ้น และมั่นใจในคุณภาพของงานที่เป็นผลลัพธ์

3) การจัดระบบจะช่วยในการประเมิน ควบคุม ติดตาม และตรวจสอบการดำเนินงานหรือการแก้ปัญหา ขั้นตอนที่กำหนดไว้ในระบบ จะมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน การติดตาม และการควบคุมการดำเนินงานหรือการแก้ปัญหาอยู่ทุกขั้นตอนแล้ว ผู้ดำเนินงานหรือผู้เกี่ยวข้องสามารถพิจารณาผลย้อนกลับและนำมาปรับปรุงได้ทุกขั้นตอนเช่นกัน

4) ระบบที่ได้มีการทดสอบประสิทธิภาพแล้วย่อมนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นๆ โดยการดัดแปลงให้เหมาะสม ทำให้ไม่จำเป็นต้องมีการลงทุนวิเคราะห์ระบบหรือจัดระบบขึ้นมาใหม่ก็ได้

5) การจัดระบบมีความสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการสร้างสิ่งใหม่ๆ ในการคิดค้นหรือสร้างสิ่งใหม่ๆ นั้น ผู้พัฒนาระบบอาจนำแนวคิดของการจัดระบบไปเป็นเครื่องมือในการคิดและพัฒนา เพราะการจัดระบบจะช่วยให้ผู้คิดคิดออกมาเป็นรูปธรรม ที่แสดงองค์ประกอบ ขั้นตอนการดำเนินงาน รวมทั้งผลลัพธ์และผลย้อนกลับ สิ่งที่ผู้พัฒนาคิดขึ้นอย่างเป็นระบบนี้ จะช่วยให้ผู้รับเข้าใจและเห็นกระบวนการทั้งหมด

6) การจัดระบบจะช่วยในการคาดเดาหรือพยากรณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้น เมื่อมีการจัดระบบขึ้นสำหรับงานใด ๆ ก็ตาม หากได้มีการทดสอบและใช้ระบบที่พัฒนาขึ้นจนเป็นผลแล้ว หากนำระบบนั้นมาใช้อีกที ผู้เกี่ยวข้องก็สามารถคาดเดาหรือพยากรณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นได้ว่า หากดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้แล้วในระบบจะได้ผลอย่างไร หรือหากปฏิบัติไม่เป็นไปตามขั้นตอนจะมีผลอย่างไร

จะเห็นได้ว่า การจัดระบบซึ่งเป็นการวางแผนเพื่อพัฒนาระบบใหม่หรือปรับปรุงระบบที่มีอยู่แล้วนั้นให้ดีขึ้นด้วยการกำหนดจุดมุ่งหมาย องค์ประกอบ ภาระงาน โดยแสดงความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ของขั้นตอนการดำเนินงาน ตลอดจนมีการควบคุมและประเมินงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของงานนั้น นับว่าการจัดระบบมีความสำคัญต่อการกำหนดแนวทางการดำเนินงานหรือการแก้ปัญหาเป็นเครื่องประกันคุณภาพในการดำเนินงาน ช่วยในการประเมิน ควบคุมติดตาม และตรวจสอบการดำเนินงาน สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นๆ โดยไม่จำเป็นต้องพัฒนาขึ้นมาใหม่อีก เป็นเครื่องมือในการสร้างสิ่งใหม่ๆ รวมทั้งช่วยในการคาดเดาหรือพยากรณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นเมื่อนำระบบนั้นๆ ไปใช้ ดังนั้น ในการปฏิบัติงานหรือเมื่อมีปัญหาในการทำงานเกิดขึ้น เราอาจนำแนวคิดของการจัดระบบมาใช้ เพราะระบบจะนำเราสู่การวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และคิดหาทางแก้ปัญหาต่างๆ อย่างเป็นลำดับขั้นตอนและพัฒนาจนเป็นระบบการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.3 ขอบข่ายของการจัดระบบ ขอบข่ายของการจัดระบบ ครอบคลุมส่วนที่เป็นสภาพแวดล้อมหรือบริบท ส่วนที่เป็นปัจจัยนำเข้า ส่วนที่เป็นกระบวนการ ส่วนที่เป็นผลลัพธ์ และส่วนที่เป็นผลย้อนกลับเพื่อการควบคุมและปรับปรุง (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ 2536 : 40 – 41)

3. ขั้นตอนการวิจัยเกี่ยวกับการจัดระบบและออกแบบระบบทางการเรียนการสอน

การวิจัยเกี่ยวกับระบบมักนิยมทำวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนาเป็นการสร้างชิ้นงานใหม่ ซึ่งศาสตราจารย์ ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ได้ให้ขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา โดยมีขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาดังแบบชิ้นงาน 9 ขั้นตอน (อิงโนวาสนา ทวีกุลทรัพย์ 2553 : 11-12) ได้แก่

- 1) การแสวงหาและกำหนดเรื่องที่จะพัฒนา
- 2) การศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับต้นแบบและเนื้อหาสาระ
- 3) การสำรวจความต้องการเกี่ยวกับเรื่องที่จะพัฒนา
- 4) การพัฒนากรอบความคิดเกี่ยวกับต้นแบบชิ้นงาน
- 5) การสอบถามความเห็นผู้เชี่ยวชาญ
- 6) การพัฒนาร่างต้นแบบชิ้นงาน
- 7) การตรวจสอบและรับรองคุณภาพต้นแบบชิ้นงาน
- 8) การปรับปรุงต้นแบบชิ้นงาน
- 9) การรายงานผลการวิจัย

วาสนา ทวีกุลทรัพย์ (2553 : 11-12- 11-30) ได้ให้รายละเอียดแต่ละขั้นตอน ดังนี้

3.1 การแสวงหาและกำหนดเรื่องที่จะพัฒนาเกี่ยวกับการจัดระบบและออกแบบระบบทางการศึกษา

การแสวงหาและกำหนดเรื่องที่จะพัฒนาเกี่ยวกับการจัดระบบและออกแบบระบบทางการศึกษา เป็นขั้นตอนแรกของการวิจัยเกี่ยวกับการจัดระบบและออกแบบระบบทางการศึกษา

การแสวงหาและกำหนดเรื่องเป็นการกำหนดคำหลักที่ประกอบเป็นหัวเรื่องของการวิจัย การได้มาซึ่งการกำหนดเรื่องที่ยากสำหรับผู้ที่จะเริ่มทำวิจัยครั้งแรก

1) การแสวงหาเรื่อง การแสวงหาเรื่องที่จะทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดระบบและออกแบบระบบทางการศึกษานั้นต้องเป็นเรื่องที่ยังไม่มีผู้ใดทำ และเป็นเรื่องที่สามารถดำเนินการวิจัยได้ผลสุดท้ายตามกระบวนการวิจัยได้ เราจะพบเสมอว่าผู้วิจัยทำวิจัยไปได้ระยะหนึ่งก็ทำไม่ได้ หรือเลิกทำ

เพราะเป็นเรื่องที่จะทำนั้นทำต่อไปไม่ได้ มีสาเหตุจากหลายประการ เช่น ตัวผู้วิจัยไม่มีความรู้ลึกซึ้งถึงเรื่องนั้น ทำให้ต้องใช้เวลานานกว่าจะทำได้สำเร็จ ต้องใช้ค่าใช้จ่ายและงบประมาณค่อนข้างมาก หากผู้เชี่ยวชาญมาทำเทคนิคเคลฟาย หรือระดมความเห็นไม่ได้ หน่วยงานเปลี่ยนนโยบายใหม่เรื่องนี้ทำไม่ได้ ฯลฯ เราจะพบปัญหาเช่นนี้กับผู้วิจัยค่อนข้างมาก สำหรับการวิจัยเกี่ยวกับการจัดระบบและออกแบบระบบทางการศึกษาเป็นงานวิจัยที่มีกระบวนการหลายขั้นตอน ต้องอาศัยกระบวนการระดมความเห็นมาประกอบ ดังนั้น ผู้ที่จะทำวิจัยในลักษณะนี้ต้องมีความอดทน และมีความตั้งใจสูง การแสวงหาเรื่องที่จะทำวิจัยอาจหาได้จาก

ก. ต้องมีปัญหา ต้องมีการพัฒนาระบบขึ้น หรือจัดทำแบบจำลองโครงการขึ้น เพื่อให้การดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพหรือแก้ปัญหาในเรื่องนั้นได้ เช่น ครูขาดขั้นตอนการใช้แหล่งการเรียนรู้ต้องใช้เวลาเรียน และนักเรียนไม่ได้รับความรู้หรือไม่ได้ทำกิจกรรมจากการเรียนด้วยแหล่งการเรียนรู้ ดังนั้น จำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบการใช้แหล่งเรียนรู้ขึ้น

ข. เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ขึ้น นวัตกรรมใหม่ที่พัฒนาขึ้นจะต้องผ่านกระบวนการวิจัยและใช้การจัดระบบขึ้น เมื่อพบว่าหน่วยงานหรือองค์กรควรจะมีนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของสังคม เช่น การผลิตบทเรียน e – Learning ใช้สอน จำเป็นต้องพัฒนาระบบการเรียนการสอนด้วยบทเรียน e – Learning ระบบดังกล่าวจะมีองค์ประกอบและขั้นตอนอย่างไร เหมาะกับบทเรียน e – Learning เป็นการพัฒนาการเรียนการสอนพร้อมๆ กับการพัฒนานวัตกรรม

2) **การกำหนดเรื่อง** การกำหนดเรื่องเป็นการกำหนดคำหลัก คำหลักที่ประกอบเป็นหัวเรื่องของการวิจัยการจัดระบบและออกแบบระบบทางการศึกษาอาจพิจารณาจากขอบข่ายการวิจัยที่ได้กล่าวมาแล้ว ในที่นี้จะกำหนดคำหลักที่ใช้ประกอบเป็นหัวเรื่อง ได้แก่ การพัฒนาระบบ การออกแบบระบบ แบบจำลองระบบ หรือโครงการ

การพัฒนาระบบอาจจะพัฒนาระบบการเรียน การพัฒนาระบบการสอน การพัฒนาระบบการฝึกอบรม การพัฒนาระบบบริหาร การพัฒนาระบบการให้บริการ การพัฒนาระบบการผลิตสื่อ การพัฒนาระบบใช้สื่อ การพัฒนาระบบการใช้แหล่งการเรียนรู้ การพัฒนาระบบการให้คำปรึกษา การพัฒนาระบบการประเมิน การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ การพัฒนาระบบเผยแพร่ความรู้ เป็นต้น

แบบจำลอง หรือโครงการ จัดเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบ และทางด้านสื่อสารการศึกษารวมกัน เช่น แบบจำลองศูนย์สื่อการศึกษา แบบจำลองศูนย์สื่ออิเล็กทรอนิกส์และ

โทรคมนาคม แบบจำลองศูนย์ฝึกอบรม แบบจำลองอุทยานการศึกษา แบบจำลองพิพิธภัณฑ์การศึกษา แบบจำลองศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง โครงการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยี โครงการจัดตั้งศูนย์ความรู้ ฯลฯ

“แบบจำลอง” กับ “โครงการ” มีความแตกต่างในการกำหนด ในกรณีเรื่องที่วิจัยใช้เพียงแห่งเดียวเท่านั้นก็ต้องใช้คำว่า “โครงการ”

ในการกำหนดเรื่อง ยึดแนว SOSE ดังนี้

S หมายถึง (Subject) เรื่องที่จะวิจัย เช่น การพัฒนาระบบการเรียนการสอน แบบจำลอง หรือโครงการ

O หมายถึง (Objects) สิ่ง หรือผู้ที่ถูกวิจัย เช่น การสอนผ่านเครือข่าย การสอนแบบอิงประสบการณ์ การใช้แหล่งวิทยาการ

S หมายถึง (Setting) สถานการณ์ บริบท หรือสภาพแวดล้อมที่จะวิจัย เช่น มหาวิทยาลัย เขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียน ฯลฯ

E หมายถึง (Effects) หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการวิจัย เช่น ประสิทธิภาพ การตรวจสอบ และการรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผลสัมฤทธิ์ ฯลฯ

3.2 การศึกษารายละเอียดเรื่องที่จะพัฒนา เป็นการหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นจากแหล่งปฐมภูมิที่มีลายลักษณ์อักษรเขียนไว้ หรือจากสื่อต่างๆ หรือสอบถามจากผู้รู้ผู้เล่นในเรื่องนั้น หรือจากการศึกษาดูงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ นำข้อมูลที่ได้เหล่านี้มาสังเคราะห์จัดหมวดหมู่

ความสำคัญของการศึกษารายละเอียดของเรื่องที่จะพัฒนา มีความสำคัญคือ

- 1) การศึกษารายละเอียดของเรื่องเพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพัฒนาระบบ
- 2) เพื่อให้ระบบที่พัฒนามีความเหมาะสมกับสภาพบริบทที่กำหนด
- 3) ประเภทของข้อมูลที่ใช้ในการศึกษารายละเอียดของเรื่องที่จะพัฒนา ข้อมูลมีความสำคัญ แหล่งข้อมูลที่ใช้ศึกษาเพื่อให้ได้รายละเอียดของเรื่องนั้นมีหลายแหล่ง ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่เป็นลายลักษณ์อักษร ข้อมูลจากสื่อต่างๆ จากผู้รู้ ผู้เล่น และจากการศึกษาดูงาน
- 4) แนวทางในการศึกษารายละเอียดของเรื่อง เมื่อเราได้ทราบว่า จะทำการวิจัยในเรื่องนี้ แนวทางในการศึกษารายละเอียดของเรื่อง คือ ต้องพิจารณาจาก SOSE คือ ชื่อเรื่อง และตามด้วยตัวแปรต้น และตัวแปรตาม

3.3 การสำรวจความต้องการเกี่ยวกับเรื่องที่จะพัฒนา เมื่อศึกษาเกี่ยวกับเรื่องที่จะวิจัยแล้ว จากนั้นดำเนินการสำรวจความต้องการเกี่ยวกับเรื่องที่จะพัฒนา โดยสำรวจความต้องการได้หลายวิธี ได้แก่

- 1) การสำรวจความต้องการ โดยการสอบถาม
- 2) การสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการ

3.4 การพัฒนากรอบความคิดเกี่ยวกับต้นแบบชิ้นงาน การพัฒนากรอบความคิดเกี่ยวกับต้นแบบชิ้นงานเป็นการสร้างภาพหยาบๆ เพื่อกำหนดส่วนประกอบหรือมิติของชิ้นงาน การกำหนดกรอบความคิดต้องนำข้อมูลที่ได้ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับต้นแบบชิ้นงานและจากผลการสำรวจความต้องการแล้วมาสร้าง

กรอบความคิดของต้นแบบชิ้นงานประกอบด้วย

- 1) หลักการและเหตุผล
- 2) วัตถุประสงค์
- 3) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
- 4) รายละเอียดของต้นแบบชิ้นงาน ควรประกอบด้วย การวิเคราะห์ระบบเดิมให้เห็นจุดดีและจุดด้อย การสังเคราะห์ระบบ คือ การกำหนดองค์ประกอบ และขั้นตอนการสร้างแบบจำลองระบบ และการทดสอบระบบ

5) เงื่อนไข การเตรียมการ และการนำไปใช้

กรอบความคิดที่พัฒนาขึ้นเพื่อ (1) นำไปใช้เป็นข้อมูลในการสอบถามผู้เชี่ยวชาญหรือใช้ในการระดมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ดังนั้น กรอบความคิดนี้ต้องมีความชัดเจนถึงแม้จะยังไม่สมบูรณ์ เพื่อให้ได้เห็นภาพของแบบที่พัฒนาขึ้น (2) เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติม ในกรณีนี้พบว่า กรอบความคิดยังขาดส่วนสำคัญบางประการก่อนที่จะพัฒนาเป็นระบบ และ (3) กรอบความคิดที่พัฒนาขึ้นทำให้ผู้วิจัยเกิดความเชื่อมั่น มีจุดยืน และทราบว่า จะหาความรู้และข้อมูลเพิ่มเติมอย่างไรจากผู้รู้ ผู้เล่น หรือผู้เชี่ยวชาญ

3.5 การสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ การสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) หรือการระดมความเห็น

เทคนิคเดลฟาย เป็นกระบวนการระดมพลังสมองเพื่อการเสาะหาข้อมูลจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแบบเผชิญหน้า ในแนวความคิดเห็นกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยทั่วไปการกำหนดผู้เชี่ยวชาญจะมีจำนวนตั้งแต่ 17 – 24 คนขึ้นไป การมีผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 17 คนขึ้นไป อัตราลดลงของความคลาดเคลื่อน (error) จะมีน้อยมาก ดังนั้น ผู้เชี่ยวชาญไม่ควรมีน้อยกว่า 17 คน

กระบวนการเทคนิคเดลฟายต้องดำเนินการ 3 รอบ รอบที่ 1 เริ่มจากการส่งแบบสอบถาม ปลายเปิดให้ผู้เชี่ยวชาญตอบในประเด็นกว้างๆ มีจุดหมายเพื่อจะรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ทั้งหมด นำข้อมูลในรอบที่ 1 มาจัดทำเป็นแบบสอบถามรอบที่ 2

ในรอบที่ 2 คำถามจะเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่า “เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” นำแบบสอบถามส่งให้ผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 2 นำผลมาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอตไทล์ (Interquartile Range) ของแต่ละข้อรายการคำถาม รวมทั้งตำแหน่งของค่าที่ผู้เชี่ยวชาญนั้นๆ ตอบ เพื่อจะจัดสร้างแบบสอบถามรอบที่ 3

รอบที่ 3 จะแสดงให้เห็นคำตอบเดิมของข้อคำถามของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 2 ว่าตอบอย่างไร มีความแตกต่างไปจากค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอตไทล์อย่างไรบ้าง เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจยืนยันคำตอบเดิม หรือเปลี่ยนแปลงคำตอบใหม่ ในกรณีที่คำตอบของผู้เชี่ยวชาญคนใดไม่ได้อยู่ในขอบเขตพิสัยระหว่างควอตไทล์ก็จะได้รับการขอร้องให้แสดงเหตุผลนั้นๆ ลงในตอนท้ายของแต่ละข้อคำถามด้วย แล้วนำแบบสอบถามมาหาค่าสถิติและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.6 การพัฒนาร่างต้นแบบชิ้นงาน เมื่อนำกรอบความคิดต้นแบบชิ้นงานนำมาสอบถามผู้เชี่ยวชาญ หรือระดมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาสร้างเป็นชิ้นงานที่จะใช้เป็นต้นแบบ

ชิ้นงานหรือระบบที่พัฒนาขึ้นเป็นต้นแบบ ได้กำหนดไว้ให้มีจำนวน 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สรุปสาระสำคัญ ที่เกี่ยวกับหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ วิเคราะห์ระบบเดิม (ผลสำรวจความต้องการ) องค์กรประกอบและขั้นตอนของระบบใหม่ แบบจำลองระบบ และการทดสอบระบบ

ตอนที่ 2 บทนำ หลักการและเหตุผลที่ต้องพัฒนาระบบดังกล่าว วัตถุประสงค์ในการพัฒนาระบบและประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนาระบบ

ตอนที่ 3 รายละเอียดของระบบที่พัฒนาขึ้น ครอบคลุม (1) การวิเคราะห์ระบบเดิม อธิบายองค์ประกอบ และวิเคราะห์จุดดีและจุดด้อยขององค์ประกอบ (2) การวิเคราะห์ระบบอธิบาย องค์ประกอบใหม่และขั้นตอนของระบบอย่างละเอียด (3) แบบจำลองระบบ สร้างในรูปแบบภูมิแสดง การไหลเวียนของระบบ แบบจำลองระบบต้องสร้างอย่างสวยงาม เป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่าย และ (4) การทดสอบประเมินระบบ โดยระบุถึงแนวทางการทดสอบประสิทธิภาพอย่างละเอียด

ตอนที่ 4 เจ็อนไซ การเตรียมการ และการนำระบบไปใช้ ระบบเจ็อนไซหรือข้อตกลงในการนำระบบไปใช้ มีข้อตกลงที่ต้องดำเนินการ การเตรียมการพื้นฐานการนำระบบไปใช้ต้องเตรียมการในด้านใด และการนำระบบไปใช้มีแนวทางในการนำระบบไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างไร

การพัฒนาบบเหมือนกับการสร้างชิ้นงานเป็นต้นแบบ มีข้อควรคำนึง ดังนี้

- 1) ต้นแบบต้องให้รายละเอียดที่ชัดเจนและมีความเป็นไปได้
- 2) แบบจำลองเปรียบเหมือนพิมพ์เขียวของระบบ
- 3) รายละเอียดของต้นแบบชิ้นงานต้องมาจากข้อมูลทางการศึกษาเอกสารวรรณกรรมที่ศึกษา จากผลการสำรวจ ความต้องการ และจากการสอบถามผู้เชี่ยวชาญ
- 4) ร่างต้นแบบชิ้นงานควรมีครบทั้ง 4 ตอน

3.7 การตรวจสอบและรับรองคุณภาพหรือการทดสอบประสิทธิภาพต้นแบบชิ้นงาน การตรวจสอบและรับรองคุณภาพหรือการทดสอบประสิทธิภาพเป็นการหาหลักประกันว่าต้นแบบชิ้นงานหรือระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ

- 1) การตรวจสอบหรือรับรองคุณภาพของต้นแบบชิ้นงานหรือระบบ เป็นการประเมินคุณภาพของระบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นด้วยแบบประเมินคุณภาพ โดยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ประเมิน ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นบุคคลสำคัญในการประเมินระบบ ดังนั้น ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ ควรมีจำนวน 3 ถึง 5 คน

ในการให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและรับรองคุณภาพระบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นต้องมีแบบประเมินคุณภาพของระบบเป็นแบบมาตราประมาณค่าหรือแบบประเมิน เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิกรอกให้ความเห็นเสนอแนะ แบบประเมินจะต้องมีการให้ผู้ทรงคุณวุฒิลงชื่อรับรองคุณภาพของระบบหรือต้นแบบชิ้นงาน

แบบประเมินมาตราประมาณค่าต้องให้ครอบคลุมทั้ง 4 ตอนของต้นแบบชิ้นงานที่กล่าวข้างต้น และควรให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินในภาพรวม เพื่อนำผลมาใช้เขียนรายงานการวิจัย

- 2) การทดสอบประสิทธิภาพต้นแบบชิ้นงานหรือระบบ ในกรณีที่พัฒนาระบบการสอนหรือพัฒนาระบบการฝึกอบรม ผู้วิจัยจะต้องทดสอบระบบด้วยการนำระบบที่พัฒนาไปสร้างชุดการเรียน/ชุดการสอน/ชุดฝึกอบรม และนำไปทดสอบประสิทธิภาพ

การทดสอบประสิทธิภาพชุดการสอน/ชุดการเรียน/ชุดฝึกอบรม ผู้วิจัยต้องดำเนินการ 3 ขอบข่าย ได้แก่ พัฒนาการหรือความก้าวหน้าในการเรียน ประสิทธิภาพกระบวนการและผลลัพธ์ และคุณภาพของชุดการสอน/ชุดการเรียน/ชุดฝึกอบรม

การทดสอบประสิทธิภาพชุดการสอน/ชุดการเรียนรู้/ชุดฝึกอบรม นิยมดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ แบบเดี่ยว แบบกลุ่ม และแบบสนาม

3.8 การปรับปรุงต้นแบบชิ้นงาน เมื่อได้รับข้อมูลที่เป็นข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยต้องนำมาปรับปรุงชิ้นงานหรือระบบตามข้อเสนอแนะต้นแบบชิ้นงานหรือระบบที่ปรับปรุงแล้วจะเป็นชิ้นงานที่สมบูรณ์ ผู้วิจัยต้องนำกลับไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง ส่วนใหญ่มักจะไม่ได้ดำเนินการในขั้นนี้ เมื่อปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ก็รายงานผลการวิจัยทันที ผู้วิจัยต้องนำกลับไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง

ในกรณีที่ทดสอบประสิทธิภาพต้นแบบชิ้นงานหรือระบบไม่ได้ตามเกณฑ์ทั้ง 3 ขอบข่าย ก็ต้องมาดำเนินการปรับปรุงกิจกรรมระหว่างเรียน แบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งอาจทำให้ผลการทดสอบประสิทธิภาพไม่เป็นตามเกณฑ์

3.9 การรายงานผลการวิจัย เมื่อได้รับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว การกิจสุดท้ายที่ผู้วิจัยต้องดำเนินการ คือ การเขียนรายงานการวิจัย และสรุปผลการวิจัย คือสรุประบบที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะอย่างไร ได้ครบถ้วน และผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและรับรองผลอยู่ในระดับใด ในกรณีที่เป็น การทดสอบประสิทธิภาพ ต้องสรุปผลการวิจัยเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ถึง 3 เกณฑ์หรือไม่ คือ เกณฑ์พัฒนาการ เกณฑ์การทดสอบประสิทธิภาพ E_1/E_2 และเกณฑ์คุณภาพของชุดการเรียนรู้/ชุดการสอน/ชุดฝึกอบรม นอกจากเขียนรายงานวิจัย ควรทำบทคัดย่อ และเขียนบทความเพื่อเผยแพร่ผลการวิจัย

4. แนวปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (2552 – 2561) นับเป็นการปฏิรูปการศึกษา ครั้งที่ 4 หลังจากมีการปฏิรูปมาแล้ว 3 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1 รัชกาลที่ 5 ได้ทรงปฏิรูปการศึกษาโดยมุ่งสร้างความทันสมัย และธำรงความเป็นเอกราชของชาติ นับเป็นการปฏิรูปการศึกษาครั้งแรก โดยเปลี่ยนจากการศึกษาที่ไม่เป็นระเบียบแบบแผนตามประเพณี เป็นการศึกษาที่เป็นระเบียบแบบแผน และมีการขยายการศึกษาไปสู่หัวเมือง การปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้ มุ่งการถ่ายทอดความรู้ ความรู้ถือว่าเป็นชุดที่ได้รับการส่งสมไว้ถ่ายทอดไปจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่ง เป็นการนำแนวความคิดการศึกษาแบบตะวันตก ซึ่งเริ่มต้นไว้ในรัชกาลที่ 4 มาปฏิบัติจริง เป็นการจัดการศึกษาแผนใหม่ และเป็นการวางโครงสร้างพื้นฐานการศึกษาของประเทศเป็นครั้งแรก การศึกษานับความรู้ที่ส่วนใหญ่เป็นของตะวันตก

ครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2520 หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และผลของการใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในอดีตที่เน้นวัตถุนิยมและทุนนิยม ส่งผลกระทบตามมาหลายประการ การปฏิรูปครั้งนี้ มีการใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 และหลักสูตรประถมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ฉบับ พ.ศ. 2521 เพื่อปรับปรุงการศึกษาของชาติให้สอดคล้องกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ การเมืองของประเทศไทย และโลกปัจจุบัน มีเป้าหมายที่เน้นความเสมอภาค ความเท่าเทียมกันด้าน การศึกษา การเข้าถึงโอกาสทางสังคม และยึดหลักการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ ประชาชนผู้ที่ต้องใช้หลักสูตรเข้ามามีส่วนร่วมในการร่างหลักสูตร เป็นแผนการศึกษาและหลักสูตร ฉบับแรกที่มีผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำค่อนข้างหลากหลาย การปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นการมุ่งสร้าง การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม

ครั้งที่ 3 เมื่อ พ.ศ. 2542 มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นการมุ่งสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ควบคู่ไปกับการยึดหลัก เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การจัดการศึกษาตามสาระแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้ สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมชุมชนอื่นๆ ร่วมกันส่งเสริมความ เข้มแข็งของชุมชน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน

พระราชบัญญัติการศึกษาได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมี ความสำคัญที่สุด การประเมินผลผู้เรียน ให้สถานศึกษาพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความ ประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบ ส่วนการจัดสรรโอกาสเข้า ศึกษาต่อ ให้ใช้วิธีการที่หลากหลายและนำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้ ประกอบด้วยหลักสูตรการศึกษา ทุกระดับและทุกประเภท ต้องมีความหลากหลาย โดยส่วนกลางจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้นความเป็นไทยและความเป็นพลเมืองดี การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษา ต่อ และให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญา ท้องถิ่น และคุณลักษณะของสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

สำหรับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (2552 – 2561) นับเป็นการปฏิรูปการศึกษา ครั้งที่ 4 เนื่องจากปัญหาการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2542-2551) พบว่า ผลของการปฏิรูปการศึกษาหลังประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีปัญหาการ

ดำเนินการ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไม่ประสบผลสำเร็จ ครูและผู้เรียนไม่เปลี่ยนบทบาทของตน ครูเคยชินกับบทบาทเดิม คือ การบอกเล่า เน้นการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ให้ผู้เรียน สอดคล้องกับผลการติดตามและประเมินการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2549: 222–245) พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่จัดทำแผนการสอนไว้สำหรับการตรวจสอบตามระบบเท่านั้น มีการนำไปใช้สอนจริงๆ น้อยมาก ครูผู้สอนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ขาดทักษะในการสอนให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ ประกอบกับสาระการเรียนรู้มีมากเกินไป ทำให้ครูกังวลกับการสอนเนื้อหาให้ครบตามหลักสูตรมากกว่าการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ สถานศึกษาจึงไม่สามารถจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ได้ เนื่องจากต้องจัดการเรียนรู้ให้ครบตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่ส่วนกลางกำหนด การปฏิรูปการเรียนรู้ยังไม่บรรลุตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ครูส่วนใหญ่มีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการศึกษา นอกจากนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552: 3) ได้ติดตามและประเมินการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ในปีพ.ศ. 2549-2551 พบว่ามี สถานศึกษาเหลือเพียงร้อยละ 10.40-24.00 ที่สามารถจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้มาตรฐานความรู้ ความสามารถทางวิชาการ สถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่สามารถจัดการเรียนรู้ให้มีเนื้อหาและกิจกรรมที่หลากหลายตามความต้องการและความถนัดของผู้เรียนได้ (นันทกาญจน์ รัตนวิจิตร 2554: หน้า 22-23)

ทิศทางการปฏิรูปการศึกษา ในครั้งที่ 4 จึงมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา โดยกำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ” โดยมีเป้าหมายหลัก 3 ประการ คือ

1) คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย โอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาแหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม หลักสูตรและเนื้อหา พัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า สามารถดึงดูดคนเก่งดีและมีใจรักมาเป็นครูคณาจารย์ได้อย่างยั่งยืน ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

2) เพิ่มโอกาสการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ เพื่อให้ประชาชนทุกคน ทุกเพศ ทุกวัยมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม ในการบริหารและจัดการศึกษา โดยเพิ่มบทบาทของผู้ที่อยู่ภายนอกกระบวนการศึกษาด้วย

สำหรับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (2552-2556) มีรายละเอียดดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา website:www.oned.go.th)

กรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา มีการปฏิรูปการศึกษาและเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดย

1) พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ ที่มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2) พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ ที่เป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า สามารถดึงดูดคนเก่ง คนดี มีใจรักในวิชาชีพครูมาเป็นครู

3) พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาทุกระดับ/ประเภทให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพและพัฒนาแหล่งเรียนรู้อื่นๆ สำหรับการศึกษาศึกษาและเรียนรู้ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย

4) พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชนและทุกภาคส่วน มีระบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

เป้าหมายยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง คณะกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ได้กำหนดค่าเป้าหมายและตัวบ่งชี้การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง จนถึงสิ้นสุด พ.ศ. 2561 จำนวน 4 เป้าหมาย 20 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

เป้าหมายยุทธศาสตร์ข้อ 1 คนไทยและการศึกษาไทยมีคุณภาพและได้มาตรฐานระดับสากล

ตัวบ่งชี้และค่าเป้าหมาย

- 1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาหลักจากการทดสอบระดับชาติ มีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 50
- 1.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้นเป็นไม่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติ (ผลทดสอบ PISA)
- 1.3 ความสามารถด้านภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นร้อยละ 3 ต่อปี
- 1.4 ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 3 ต่อปี
- 1.5 สัดส่วนผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีวศึกษา : สามัญศึกษาเป็น 60:40
- 1.6 ผู้สำเร็จอาชีวศึกษาและอุดมศึกษามีคุณภาพระดับสากลและเป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ

1.7 จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทย (อายุ 15 - 59 ปี) เพิ่มขึ้นเป็น 12 ปี

เป้าหมายยุทธศาสตร์ข้อ 2 คนไทยใฝ่รู้ : สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รักการอ่าน และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้และค่าเป้าหมาย

- 2.1 ผู้เรียนทุกระดับการศึกษาไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 มีทักษะในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
- 2.2 อัตราการรู้หนังสือของประชากร (อายุ 15 - 69 ปี) เป็นร้อยละ 100
- 2.3 ผู้เข้ารับบริการในแหล่งเรียนรู้เพิ่มขึ้นปีละอย่างน้อยร้อยละ 10
- 2.4 คนไทยใช้เวลาอ่านหนังสือนอกเวลาเรียน / นอกเวลาทำงาน โดยเฉลี่ยอย่างน้อยวันละ 60 นาที
- 2.5 สัดส่วนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ต่อประชากรอายุ 6 ปี ขึ้นไปเป็นร้อยละ 50

เป้าหมายยุทธศาสตร์ข้อ 3 คนไทยใฝ่ดี : มีคุณธรรมพื้นฐาน มีจิตสำนึกและค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีจิตสาธารณะ มีวัฒนธรรมประชาธิปไตย

ตัวบ่งชี้และค่าเป้าหมาย

- 3.1 ผู้เรียนทุกระดับการศึกษาไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความเป็นพลเมือง
- 3.2 จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ลดลงร้อยละ 10 ต่อปี
- 3.3 จำนวนเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ที่ตั้งครรภ์ ลดลงร้อยละ 10 ต่อปี
- 3.4 จำนวนเด็กและเยาวชนเข้ารับการบำบัดยาเสพติด ลดลงร้อยละ 10 ต่อปี
- 3.5 สัดส่วนคนไทยที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคมอย่างสม่ำเสมอ เพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ต่อปี

เป้าหมายยุทธศาสตร์ข้อ 4 คนไทยคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ : มีทักษะในการคิดและปฏิบัติ มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสื่อสาร

ตัวบ่งชี้และค่าเป้าหมาย

- 4.1 ผู้เรียนทุกระดับการศึกษาไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณ มีความคิดสร้างสรรค์

4.2 ผู้สำเร็จการอาชีวศึกษาและการอุดมศึกษา มีสมรรถนะเป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้ และมีงานทำภายใน 1 ปี รวมทั้งประกอบอาชีพอิสระเพิ่มขึ้น

4.3 กำลังแรงงานที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 65 และมีสมรรถนะทางวิชาชีพตามมาตรฐาน

(สำนักนโยบายด้านการศึกษามหาภาค สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

<http://www.onec.go.th>)

นโยบายหลักเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.๒๕๕๔-๒๕๖๑) เพื่อให้การขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองบรรลุผลตามเป้าหมาย จึงกำหนดนโยบายหลักเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน ดังนี้

ประเด็นหลักที่ 1 กระบวนการเรียนรู้ใหม่ ประกอบด้วย 12 นโยบายหลัก

1.1) พัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี ภาษาไทย ภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศอื่น และเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยดำเนินการให้เป็นวาระแห่งชาติ

1.2) ปรับหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผลในรูปแบบใหม่ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนตลอดชีวิต โดยเน้นกิจกรรมและการปฏิบัติงานจริงมากขึ้น (70:30) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และใฝ่ดี รวมทั้งกำหนดจุดเน้นพัฒนาผู้เรียนแต่ละระดับให้ชัดเจน

1.3) ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาให้แก่ประชากรทุกกลุ่ม ได้แก่ ประชากรวัยแรงงาน ผู้อยู่นอกภาคแรงงาน ผู้สูงอายุ ด้อยโอกาส เร่ร่อน ชายขอบ พิกุล ถูกดำเนินคดี อยู่ในชนบทห่างไกล เป็นต้น ด้วยรูปแบบหลากหลายทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบวน และตามอัธยาศัย และสนับสนุนการศึกษาทางเลือก ด้วยความร่วมมือของชุมชนและครอบครัว โดยให้สามารถเชื่อมโยงกับการศึกษาในระบบปกติได้

1.4) สร้างความเป็นพลเมือง และมีมาตรการยกย่องคนดีอย่างเป็นรูปธรรม

1.5) พัฒนารอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ และกรอบมาตรฐานคุณวุฒิทุกระดับและประเภท รวมทั้งจัดตั้งสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ พัฒนาระบบเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ และพัฒนามาตรฐานวิชาชีพและหลักสูตรฐานสมรรถนะ

1.6) ส่งเสริมพัฒนาสุขภาพเพื่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน การศึกษาของเด็กปฐมวัย และชีวิตครอบครัวศึกษา

1.7) จัดให้มีระบบคัดกรอง และส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ อย่างเหมาะสมและทั่วถึง

1.8) ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ โดยใช้กิจกรรมที่หลากหลาย การวิจัย และโครงการ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น สามารถคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และแก้ปัญหาเป็น

1.9) ใช้สื่อมวลชนและการสื่อสารสาธารณะ สื่อท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ใหม่ โดยเฉพาะการสร้างตัวแบบที่ดีแก่เยาวชน

1.10) ส่งเสริมการเรียนการสอนรูปแบบทวิภาคี สหกิจศึกษา และการเรียนรู้ที่บูรณาการกับการทำงาน (work integrated learning)

1.11) ปรับระบบการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาให้เชื่อมโยงกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเอื้อต่อการจัดการศึกษาทางเลือก รวมทั้งเป็นระบบที่คำนึงถึงความต้องการและศักยภาพของผู้เรียน

1.12) ผลิตและพัฒนากำลังคนสาขาขาดแคลนและที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ รวมทั้งปรับกระบวนการผลิตกำลังคนสายวิชาการและสายวิชาชีพให้มีประสิทธิภาพตอบสนองการพัฒนาประเทศด้วยกระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่

ประเด็นหลักที่ 2 ครูยุคใหม่/ครูพันธุ์ใหม่และครูสาขาขาดแคลน ประกอบด้วย 13 นโยบายหลัก

2.1) พัฒนาทักษะครูด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี ภาษาไทย ภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศอื่น และเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยให้ครอบคลุมถึงครูทุกระดับ/ประเภท ทั้งครูอาชีวศึกษา ครูทางเลือก ครูนอกระบบ ครูของครู

2.2) เร่งรัดผลิตครูพันธุ์ใหม่ โดยมีการสรรหา และคัดกรองจากคนที่มีจิตวิญญาณครู คนดี คนเก่ง อยากรับผิดชอบ และพัฒนาทักษะการเป็นวิทยากรกระบวนการ (facilitator)

2.3) เร่งผลิตครูสาขาขาดแคลนและครูวิชาชีพด้วยวิธีการที่หลากหลาย สนับสนุนให้นักเรียนและคนไทยในต่างประเทศมาเป็นครู โดยมีมาตรการจูงใจทางการเงิน และสนับสนุนให้รับบุคลากรจากภาคอุตสาหกรรมที่มีความสามารถมาเป็นครู

2.4) พัฒนารูปประจำการให้เป็นครูยุคใหม่ ด้วยวิธีการพัฒนาที่หลากหลาย บนพื้นฐานของการปฏิบัติงานจริง (work-based professional development)

2.5) ส่งเสริมและพัฒนาสถาบันผลิตครู คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์และคณะอื่นที่เกี่ยวข้อง สถาบันอุดมศึกษา ให้มีความเข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพ

2.6) ยกย่องครูสอนดี โดยส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนร่วมกันค้นหา และคัดเลือก เพื่อเป็นต้นแบบและขยายผล ไปสู่ครูโดยทั่วไป

2.7) คืนครูให้กับศิษย์ โดยลดภาระงานที่ไม่ใช่งานสอนของครู เพื่อให้ครูได้ทำหน้าที่ครูที่ดีอย่างเต็มที่

2.8) พัฒนาศึกษานิเทศก์ยุคใหม่ รวมทั้งครูนิเทศก์ ให้เป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องและเฉพาะวิชา เพื่อเป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำและพัฒนาครูในการปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษา

2.9) ยกเครื่องระบบการบริหารงานบุคคล และปรับระบบการประเมินวิทยฐานะครูเป็นเชิงประจักษ์ให้เป็นที่ยอมรับ

2.10) พัฒนามาตรฐานวิชาชีพครูเฉพาะด้านและเฉพาะวิชา ให้สอดคล้องกับภารกิจที่ครูแต่ละคนต้องรับผิดชอบและปฏิบัติ

2.11) จัดระบบ “อุปถัมภ์พัฒนาครู” ให้ครูในการเพิ่มพูนความรู้และทักษะใหม่ๆ

2.12) สนับสนุนให้มีสถาบันคุรุศึกษาแห่งชาติ ดูแลด้านนโยบายและแผนการผลิตและพัฒนาครูของประเทศในภาพรวม และส่งเสริมความเป็นเลิศของสถาบันผลิตครูในทุกภูมิภาค

2.13) ยกย่องสถาบันพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นองค์กรระดับนานาชาติ มีความอิสระ คล่องตัวในการดำเนินงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานยิ่งขึ้น

ประเด็นหลักที่ 3 สถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ใหม่ ประกอบด้วย 9 นโยบายหลัก

3.1) สนับสนุนโรงเรียนดีประจำตำบล อำเภอ จังหวัด และพัฒนาคุณภาพด้วยระบบเครือข่าย โรงเรียนคู่พัฒนา โดยสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น

3.2) สร้างโอกาสการเข้าถึงมาตรฐานการศึกษาและเทคโนโลยีสารสนเทศ (3Ns) ที่เท่าเทียมกันทั้งประเทศ โดยเชื่อมโยงการพัฒนาเครือข่ายใยแก้วนาแสงความเร็วสูง (uninet) และระบบไร้สายให้เข้าถึงทุกโรงเรียนและชุมชน รวมทั้งพัฒนาระบบสารสนเทศด้านการศึกษาที่มีมาตรฐานและเที่ยงตรง ทั้งระดับชาติ (macro) และระดับสถานศึกษา (micro) และพัฒนาศูนย์การเรียนรู้

3.3) ให้มีข้อตกลงอย่างเป็นทางการ (MOU) ระหว่างผู้บริหาร ครู เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนอย่างหลากหลาย

3.4) สนับสนุนศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประจำตำบล และห้องสมุดประชาชนที่มีชีวิต และแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน ชุมชน สนับสนุนการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (free TV) เพื่อเปิดโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้

3.5) ส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยมีส่วนช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับอย่างน้อย 1 จังหวัด ด้วยรูปแบบหลากหลาย รวมถึง learning cluster และการพัฒนาศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ (innovative center) เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนของครู

3.6) ส่งเสริมสถานศึกษารูปแบบใหม่ ได้แก่ โรงเรียนนิติบุคคล โรงเรียนพันธะสัญญา โรงเรียน/สถาบันการศึกษาในกำกับ โรงเรียนวิทยาศาสตร์ โรงเรียนเทคโนโลยีฐานวิทยาศาสตร์ สถานศึกษาทางเลือก โรงเรียนนานาชาติ เป็นต้น โดยให้ได้รับการประเมินที่เหมาะสมกับลักษณะของโรงเรียน

3.7) เพิ่มขีดความสามารถของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศในด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม

3.8) ส่งเสริมเอกชน ชุมชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการ องค์กรสังคมอื่น ฯลฯ ให้มีบทบาทและหรือมีส่วนร่วมในการจัดและสนับสนุนการจัดการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

3.9) ส่งเสริมแหล่งเรียนรู้สำหรับแรงงาน ทั้งในภาคเกษตร นอกภาคเกษตร และแรงงานต่างด้าว

ประเด็นหลักที่ 4 การบริหารจัดการใหม่ ประกอบด้วย 8 นโยบายหลัก

4.1) เพิ่มประสิทธิภาพและลดความสูญเปล่าของโรงเรียนขนาดเล็กด้วยมาตรการที่เหมาะสม ได้แก่ การควมรวม การปรับปรุงประสิทธิภาพ การสร้างเครือข่าย ตลอดจนสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยมีการจัดทำแผนที่ตั้งสถานศึกษา (school mapping) และแผนดำเนินงานแบบขั้นบันไดภายในปี 2561

4.2) สร้างแรงจูงใจเพื่อให้มีผู้เรียนอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้น และขยายการจัดอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา สู่กลุ่มประชากรวัยแรงงาน ผู้นอกภาคแรงงาน และผู้สูงอายุ และสนับสนุนการจัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาวิชาชีพขั้นสูงระดับปฏิบัติการ

4.3) สร้างโอกาสสำหรับคนไทยทุกคน ให้สามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพไม่น้อยกว่า 15 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

4.4) ปรับบทบาทของกระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นหน่วยอำนวยการ สนับสนุน ส่งเสริมเป็นผู้ซื้อบริการ (outsourcer) เพื่อให้เกิดการจัดการศึกษาที่หลากหลายอย่างมีคุณภาพ ตลอดจนกำกับติดตาม ประเมินผล เน้นกระจายอำนาจตัดสินใจ หน้าที่และความรับผิดชอบ (accountability) และการมีส่วนร่วม ตลอดจนพิจารณาปรับรูปแบบการบริหารจัดการร่วมกับองค์กรอื่นมากขึ้น

4.5) ปรับระบบการจัดสรรงบประมาณที่เน้นอุปสงค์หรือผู้เรียน (demand side) ด้วยมาตรการทุกรูปแบบ นางบประมาณอัตราครูเกษียณบางส่วนมาเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านอื่นๆ

4.6) ส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือ และความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาของบุคคล หน่วยงาน/องค์กรต่างๆ รวมทั้งสนับสนุนการจัดกิจกรรมรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ด้านการศึกษา โดยเฉพาะเพื่อแก้ปัญหา ฝ้าระวัง ป้องกัน ส่งเสริม และพัฒนาเด็กและเยาวชน การจัดศูนย์เด็กเล็กในสถานประกอบการ การสร้างงานระหว่างเรียน การจัดการศึกษาสำหรับเด็กในสถานพินิจ การดูแลเด็กในพื้นที่เสี่ยง โดยมีระบบส่งเสริม จูงใจด้านการให้สิทธิประโยชน์เชิงภาษี

4.7) จัดระบบบัตรทองทางการศึกษาให้แก่ผู้ด้อยโอกาสได้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาอย่างมีคุณภาพ และฝึกอาชีพตามความต้องการ

4.8) ปรับระบบบริหารและการจัดการระบบอุดมศึกษา รวมทั้งส่งเสริมระบบธรรมาภิบาล และความรับผิดชอบต่อสังคมของสถาบันอุดมศึกษา โดยปรับบทบาทคณะกรรมการการอุดมศึกษา ให้เป็น Higher Education Commission มีอำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบที่ชัดเจน

โดยมีนโยบายเร่งด่วน 10 ประการ เพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในช่วงปี 2554 - 2555 ดังนี้

ประเด็นหลักที่ 1 กระบวนการเรียนรู้ใหม่

1.1) พัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาต่างประเทศอื่น และเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยดำเนินการให้เป็นวาระแห่งชาติ

1.2) ปรับหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผลในรูปแบบใหม่ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนตลอดชีวิต โดยเน้นกิจกรรมและการปฏิบัติงานจริงมากขึ้น (70:30) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และใฝ่ดี รวมทั้งกำหนดจุดเน้นพัฒนาผู้เรียนแต่ละระดับให้ชัดเจน

ประเด็นหลักที่ 2 ครูยุคใหม่/ครูพันธุ์ใหม่และครูสาขาขาดแคลน

2.1) พัฒนาทักษะครูด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี ภาษาไทย ภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศอื่น และเทคโนโลยีสารสนเทศ ให้ครอบคลุมถึงครูทุกระดับ/ประเภท ทั้งครูอาชีวศึกษา ครูทางเลือก ครูนอกระบบ ครูของครู โดยจัดให้มีคู่มือพัฒนาครู

2.2) เร่งรัดผลิตครูพันธุ์ใหม่ โดยมีการสรรหา และคัดกรองจากคนที่มีความรู้ ความสามารถ คนดี คนเก่ง อยากรับผิดชอบ และพัฒนาทักษะการเป็นวิทยากรกระบวนการ (facilitator)

2.3) เร่งผลิตครูสาขาขาดแคลนและครูวิชาชีพด้วยวิธีการที่หลากหลาย สนับสนุนให้นักเรียนและคนไทยในต่างประเทศมาเป็นครู โดยมีมาตรการจูงใจทางการเงิน และสนับสนุนให้รับบุคลากรจากภาคอุตสาหกรรมที่มีความสามารถมาเป็นครู

ประเด็นหลักที่ 3 สถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ใหม่

3.1) สนับสนุนโรงเรียนดีประจำตำบล อาเภอ จังหวัด และพัฒนาคุณภาพด้วยระบบเครือข่าย โรงเรียนคู่พัฒนา โดยสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น

3.2) สร้างโอกาสการเข้าถึงมาตรฐานการศึกษาและเทคโนโลยีสารสนเทศ (3Ns) ที่เท่าเทียมกันทั่วประเทศ โดยเชื่อมโยงการพัฒนาระบบเครือข่ายใยแก้วนาแสงความเร็วสูง (uninet) และระบบไร้สายให้เข้าถึงทุกโรงเรียนและชุมชน รวมทั้งพัฒนาระบบสารสนเทศด้านการศึกษาที่มีมาตรฐานและเที่ยงตรง ทั้งระดับชาติ (macro) และระดับสถานศึกษา (micro) และพัฒนาศูนย์การเรียนรู้

3.3) ให้มีข้อตกลงอย่างเป็นทางการ (MOU) ระหว่างผู้บริหาร ครู เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนอย่างหลากหลาย

ประเด็นหลักที่ 4 การบริหารจัดการใหม่

4.1) เพิ่มประสิทธิภาพและลดความสูญเปล่าของโรงเรียนขนาดเล็กด้วยมาตรการที่เหมาะสม ได้แก่ การควบรวม การปรับปรุงประสิทธิภาพ การสร้างเครือข่าย ตลอดจนสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยมีการจัดทำแผนที่ตั้งสถานศึกษา (school mapping) และแผนดำเนินงานแบบขั้นบันไดภายในปี 2561

4.2) สร้างแรงจูงใจเพื่อให้มีผู้เรียนอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้น และขยายการจัดอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา สู่กลุ่มประชากรวัยแรงงาน ผู้นอกภาคแรงงาน และผู้สูงอายุ และสนับสนุนการจัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาวิชาชีพชั้นสูงระดับปฏิบัติการ

นโยบายหลักเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2554-2561) ในส่วนของการปฏิรูปครู จะเห็นได้ว่าเน้นการให้ครูทำหน้าที่สอน เป็นครูที่ได้อย่างเต็มที่ การที่จะให้ครูทำหน้าที่อย่างเต็มที่นั้นต้องเน้นบทบาทด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูจึงต้องมีการเปลี่ยนบทบาทของตนจากบทบาทเดิมที่เคยชินคือ การถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน มาเป็นผู้จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด

ดังนั้น การเตรียมครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง สำหรับครูสอนวิชาประวัติศาสตร์นั้น

จำเป็นต้องพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ในส่วนของการพัฒนาครูบรรลุดตามเป้าหมาย

การพัฒนาครูสอนวิชาประวัติศาสตร์ ต้องมีการพัฒนาสมรรถนะของครู โดยเฉพาะการพัฒนางานวิชาการของครูสอนวิชาประวัติศาสตร์ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

สมรรถนะของครูสอนวิชาประวัติศาสตร์ วิชาประวัติศาสตร์เป็นรายวิชาพื้นฐานที่ถูกกำหนดไว้ในสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ จึงเป็นหน้าที่ของครูสังคมศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์เป็นไปตามหลักการและจุดมุ่งหมาย ครูสังคมศึกษาหรือครูประวัติศาสตร์จึงควรมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติที่ดี เพื่อที่จะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม ดังนั้นจึงควรมีสมรรถนะต่อไปนี้

1) สมรรถนะด้านวิชาการ หมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจขอบข่าย และเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ที่ลุ่มลึก และรอบด้าน ขณะเดียวกันควรมีความรู้ในสาขาวิชาอื่นๆ ที่สามารถนำมาบูรณาการเชื่อมโยงกับเนื้อหาวิชาที่สอน เป็นผู้เฝ้าหาความก้าวหน้าทางวิชาการ สมรรถนะทางวิชาการที่สำคัญมีดังนี้

ก. มีพื้นฐานความรู้ในเนื้อหาประวัติศาสตร์เป็นอย่างดี ทั้งในด้านความลึกซึ้ง กว้างขวางของเนื้อหา และสามารถนำไปประยุกต์สอนนักเรียนในระดับต่างๆ ได้

ข. มีความรู้ทั่วไปอย่างกว้างขวางทั้งสาขาสังคมศาสตร์ เช่น มานุษยวิทยา สังคมวิทยา จิตวิทยา ภูมิศาสตร์ รวมทั้งสาขาวิชาอื่นๆ เช่น ด้านปรัชญา วรรณกรรม ดนตรี ศิลปะ และสามารถนำความรู้เหล่านั้นมาสัมพันธ์กับเนื้อหาที่สอนได้อย่างเหมาะสม

ค. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ หลักการสอนประวัติศาสตร์ และเทคนิควิธีสอนประวัติศาสตร์

ง. มีความสนใจ ติดตามข่าว และเหตุการณ์ปัจจุบันสำคัญๆ ของโลกรอบด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคม และสามารถนำเหตุการณ์ดังกล่าวไปเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอดีต

จ. มีความตระหนักในความเป็นนักวิชาการที่มุ่งศึกษาค้นคว้า และทำการวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เช่น กลวิธีการสอนประวัติศาสตร์ การวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นต้น

ฉ. รู้แหล่งหนังสือในการใช้อ้างอิง และค้นคว้าหาความรู้ใหม่ๆ ทางประวัติศาสตร์อยู่เสมอ

2) **สมรรถนะด้านวิชาชีพ** สมรรถนะด้านวิชาชีพ หมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจในองค์ประกอบต่างๆ ของวิชาชีพ ได้แก่ ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับต่าง ๆ โดยเฉพาะฉบับที่ใช้ในปัจจุบัน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรชาติ ฉบับต่างๆ จิตวิทยาพัฒนาการ ทฤษฎีการเรียนรู้ การผลิตและใช้สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

ครูประวัติศาสตร์ที่มีสมรรถนะด้านวิชาชีพ มีคุณลักษณะดังนี้

- ก. มีความรัก ความสนใจ และเจตคติที่ดีต่อวิชาประวัติศาสตร์
- ข. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ หลักการ และจุดมุ่งหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในหลักสูตรชาติ
- ค. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณภาพผู้เรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่กำหนดโดยหลักสูตรชาติ
- ง. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของผู้เรียนด้านต่างๆ เพื่อนำมาพิจารณาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม
- จ. มีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ โดยเฉพาะวิธีการทางประวัติศาสตร์
- ฉ. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้สำหรับการสอนประวัติศาสตร์
- ช. เพิ่มพูนความรู้ทางวิชาชีพให้แก่ตนเองอยู่เสมอทั้งการอบรม/สัมมนาในเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์กับสมาคมประวัติศาสตร์ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี หรือ มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ สมาคมครูสังคมศึกษาแห่งประเทศไทย หรือหน่วยงานอื่นๆ ควรเข้าร่วมอบรม/สัมมนาในเรื่องเทคนิควิธีสอน การใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ ฯลฯ ที่จำเป็นเพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทันสมัยอยู่เสมอ
- ซ. เป็นสมาชิกของสถาบันวิชาชีพประวัติศาสตร์ หรือสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้ และวิธีการใหม่ๆ เพื่อการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
- ฅ. เป็นนักคิดวิเคราะห์ นักอ่าน นักท่องเที่ยว และนักวิจารณ์ที่ดี ยอมรับฟังความคิดเห็นที่ถูกต้องของผู้อื่น และยอมเปลี่ยนทัศนคติบางอย่างที่คนส่วนใหญ่ไม่ค่อยจะยอมรับฟังแล้ว

3) **สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้** หมายถึง การมีทักษะในการประยุกต์ใช้เทคนิควิธีสอนต่างๆ ให้เหมาะสมกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง หรือเนื้อหา รวมทั้งมีหลักจิตวิทยาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญมีดังนี้

ก. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดหลักการและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ฝึกการคิดในเชิงวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์ต่างๆ ได้หลายแง่หลายมุม และสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยเน้นการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์

ข. เลือกและจัดลำดับเนื้อหาวิชาในบทเรียนก่อนและหลังได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถดัดแปลงเนื้อหาได้เหมาะสมกับลักษณะผู้เรียน และสภาพของท้องถิ่น สามารถนำเหตุการณ์ในอดีตมาสัมพันธ์กับเหตุการณ์ในปัจจุบัน

ค. จัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิควิธีสอนหลากหลายรูปแบบ โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สัมพันธ์กับประสบการณ์ในชีวิตจริง สามารถเลือกวิธีสอนได้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง หรือเนื้อหา เช่น วิธีสอนวิธีการทางประวัติศาสตร์ วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน วิธีสอนแบบแก้ปัญหา ฯลฯ

ง. มีความสามารถในการเลือกใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ได้สอดคล้องเหมาะสมกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง หรือเนื้อหา เช่น สามารถเลือกกราฟิกชนิดต่าง ๆ มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ได้อย่างเหมาะสม เป็นต้น

จ. มีความสามารถในการใช้เครื่องมือวัดและประเมินผล โดยมีเครื่องมือวัด และวิธีการวัดที่หลากหลาย

ฉ. จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้สอดคล้องกับเนื้อหาประวัติศาสตร์ที่ผู้เรียนได้ศึกษา เช่น การพานักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น หรือการเชิญวิทยากรในท้องถิ่นมาให้ความรู้กับนักเรียน ซึ่งการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนี้เป็นแนวทางทำให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรง ช่วยสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้อย่างกว้างขวางให้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

4) **สมรรถนะด้านมนุษยสัมพันธ์** หมายถึง ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักเรียน เพื่อนร่วมงาน หัวหน้าสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และบุคลากรอื่นๆ ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของครูประวัติศาสตร์ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ทั้งในหน้าที่การงาน และส่วนตัว นอกจากนั้นยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนอีกด้วย ทั้งนี้เนื่องจากในยุคปัจจุบัน การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์

ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ควรนำนักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น หรือเชิญวิทยากรในท้องถิ่น มาให้ความรู้กับนักเรียน ซึ่งจะต้องมีการประสานงานกับบุคลากรหลายฝ่าย การที่ครูประวัติศาสตร์มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีจะส่งผลทำให้การติดต่อประสานงานต่างๆ เป็นไปอย่างราบรื่น ส่งผลถึงคุณภาพของนักเรียนอีกด้วย

ดังนั้น ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์หรือครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ จะต้องมีความรอบรู้ทั้ง 4 ด้าน คือด้านวิชาการ ด้านวิชาชีพ ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านมนุษยสัมพันธ์อย่างครบถ้วน เพื่อนำสมรรถนะดังกล่าวไปจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ

การพัฒนางานวิชาการของครูสอนวิชาประวัติศาสตร์ พัฒนางานวิชาการเป็นบทบาทหน้าที่หนึ่งที่ครูประวัติศาสตร์ควรปฏิบัติ ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาครู โดยได้กำหนดไว้ในมาตรา 45 ความว่า “...ให้มีกองทุนส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนงานริเริ่มสร้างสรรค์ ผลงานดีเด่น และเป็นรางวัลเชิดชูเกียรติครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา...” จากข้อความดังกล่าวจะเห็นได้ว่า หากครูประวัติศาสตร์ได้มีการพัฒนางานวิชาการของตนเองอยู่เสมอ จนเป็นที่ประจักษ์ ก็สามารรถได้รับเงินอุดหนุน หรือรางวัลเชิดชูเกียรติ ซึ่งเกียรติยศของตนเอง ขณะเดียวกันครูประวัติศาสตร์สามารถนำผลงานการพัฒนาวิชาการที่ได้ปฏิบัติเสนอขอเลื่อนวิทยฐานะให้มีระดับสูงขึ้นได้เช่นกัน สำหรับการพัฒนางานวิชาการของครูประวัติศาสตร์ เพื่อประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพของตน

การพัฒนางานวิชาการที่ครูประวัติศาสตร์สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนามีดังนี้

1) **การเขียนบทความ** บทความ คือความเรียงที่เขียนขึ้น โดยมีหลักฐาน ข้อเท็จจริง และในเนื้อหานั้น ผู้เขียนได้แทรกข้อเสนอแนะเชิงวิจารณ์ หรือสร้างสรรค์เอาไว้ ซึ่งการเขียนบทความนั้นมีหลายประเภท เช่น บทความวิชาการ บทความกึ่งชีวิตประวัติ บทความท่องเที่ยวเดินทาง เป็นต้น ครูประวัติศาสตร์จึงสามารถเลือกเขียนบทความตามประเภทที่ตนเองถนัด และสนใจ

2) **การวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น** นับเป็นแนวทางในการพัฒนางานวิชาการที่ครูประวัติศาสตร์ควรดำเนินการอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากทุกท้องถิ่นซึ่งเป็นที่ตั้งของสถานศึกษาย่อมมีเรื่องราว เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ภูมิปัญญา และในปัจจุบันยังขาดการรวบรวมข้อมูลของท้องถิ่นไว้อย่างเป็นระบบ หากครูประวัติศาสตร์ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์แล้ว จะส่งผล

ทำให้เรื่องราวในอดีตของท้องถิ่นไม่สูญหาย และสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี และมีประสิทธิภาพอีกด้วย ขณะเดียวกันหากผู้เรียนได้มีโอกาส เป็นผู้ช่วยวิจัยของครูประวัติศาสตร์ ก็จะทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝนวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปข้อมูล และที่สำคัญที่สุดทำให้ผู้เรียนได้เกิดความภาคภูมิใจในเรื่องราว ต่างๆ ของท้องถิ่นตนเอง

3) การวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ครูประวัติศาสตร์สามารถทำควบคู่ไปกับการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ได้ โดยนำสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียน การสอนมาแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ เช่น นักเรียนไม่สนใจเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ครูประวัติศาสตร์ต้อง วิเคราะห์หาสาเหตุ และวิธีการแก้ปัญหา กล่าวคือทำอย่างไรจึงทำให้นักเรียนหันมาสนใจเรียนวิชา ประวัติศาสตร์ เมื่อนำวิธีการนั้นมาใช้ และทำให้นักเรียนสนใจเรียนวิชาประวัติศาสตร์เพิ่มขึ้น แสดงว่า วิธีการแก้ปัญหานั้นสามารถแก้ปัญหานักเรียนไม่สนใจเรียนวิชาประวัติศาสตร์ได้ ซึ่งในปัจจุบัน เอกสารหรือตำราที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยในชั้นเรียนออกจำหน่ายเผยแพร่มากมาย ครูประวัติศาสตร์ สามารถศึกษาขั้นตอนในการวิจัยในชั้นเรียนได้ ขณะเดียวกันหากครูประวัติศาสตร์ได้มีการทำวิจัยใน ชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาคำจัดการเรียนการสอนแล้ว การปฏิบัติดังกล่าวยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 มาตรา 23 (5) ความว่า “...ใช้การวิจัยเป็นส่วน หนึ่งของกระบวนการเรียนรู้...” และยังสอดคล้องกับนโยบายห้องเรียนคุณภาพ ของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอีกด้วย

4) การพัฒนาและจัดทำสื่อการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ครูประวัติศาสตร์สามารถ จัดทำสื่อเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ได้หลายชนิด ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อ โสตทัศนูปกรณ์

แนวทางการพัฒนางานวิชาที่ได้นำเสนอไว้เป็นตัวอย่างข้างต้น เป็นเพียงแนวทางกว้างๆ ที่ ครูประวัติศาสตร์สามารถนำไปใช้พัฒนางานของตนเอง หากครูประวัติศาสตร์สนใจที่จะพัฒนา งานวิชาการโดยใช้แนวทางใดแล้ว ก็คงจะต้องศึกษาค้นคว้าข้อมูลรายละเอียดของแนวทางนั้นทั้งใน ด้านขั้นตอนการจัดทำ การหาประสิทธิภาพ หรือการเขียนรายงานผล

เมื่อครูประวัติศาสตร์ได้มีการพัฒนางานวิชาการของตนเองอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง ครูประวัติศาสตร์จะประสบความสำเร็จในด้านการจัดการเรียนการสอน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.1.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องปัญหาการจัดการเรียนการสอน ที่สำคัญได้แก่ งานวิจัยของพรกมล จันทรี (2544) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง “ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร” การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ในด้านต่อไปนี้ (1) การใช้หลักสูตรเพื่อการเรียนการสอน (2) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (3) การใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการในห้องเรียน และ (4) การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นครูสังคมศึกษาที่ทำการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 59 โรงเรียน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่ายเป็นครูทั้งสิ้น 318 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า (1) ด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย พบว่า ครูสังคมศึกษามีการปฏิบัติมากในด้านการใช้หลักสูตรเพื่อการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน และปฏิบัติน้อยในด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการในห้องเรียน และ (2) ด้านปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย พบว่าครูสังคมศึกษามีปัญหามาก ในด้านการใช้หลักสูตรเพื่อการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการในห้องเรียน ส่วนด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนมีปัญหาน้อย

5.1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องการพัฒนาหลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์ มีงานวิจัยที่น่าสนใจของ สุมนา ระบอบ (2548) เรื่อง “รูปแบบการจัดขอบข่ายและลำดับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทย สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรอาชีวศึกษา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดขอบข่ายและลำดับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทย สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรอาชีวศึกษา โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอนคือ (1) การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตรประวัติศาสตร์ไทย เพื่อกำหนดกรอบคำถามของเทคนิคเดลฟายรอบที่ 1 (2) การศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์ไทย ด้วยเทคนิคเดลฟาย จำนวน 3

รอบ (3) การพัฒนารูปแบบการจัดขอบข่ายและลำดับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทย และ (4) การนำเสนอรูปแบบการจัดขอบข่ายและลำดับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ (1) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรประวัติศาสตร์ไทย ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพนิตินักศึกษาศาखाประวัติศาสตร์ อาจารย์ผู้สอนประวัติศาสตร์ไทย ประชาชนชาวบ้าน และผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์ไทย จำนวน 52 คน และ(2) ผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์ไทย โดยใช้เทคนิคเดลฟาย 3 รอบ จำนวน 20 คน

ผลการวิจัยพบว่า (1) รูปแบบการจัดขอบข่ายและลำดับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทยมี 4 รูปแบบ ได้แก่

รูปแบบที่ 1 ชั้น ป. 1 – 4 ใช้หลักการจัดเนื้อหาแบบ Thematic Approach ชั้น ป. 5 – ม. 3 ใช้หลักการจัดเนื้อหาแบบ Chronological Approach ชั้น ม.4 – 6 และ ปวช. 1 – 3 ใช้หลักการจัดเนื้อหาแบบ Thematic Approach

รูปแบบที่ 2 ชั้น ป. 1 – 4 ใช้หลักการจัดเนื้อหาแบบ Thematic Approach และ Chronological Approach ชั้น ป. 5 – ม. 3 ใช้หลักการจัดเนื้อหาแบบ Chronological Approach ชั้น ม.4 – 6 และ ปวช. 1 – 3 ใช้หลักการจัดเนื้อหาแบบ Thematic Approach

รูปแบบที่ 3 ชั้น ป. 1 – 3 ใช้หลักการจัดเนื้อหาแบบ Thematic Approach ชั้น ป. 4 - ม. 3 ใช้หลักการจัดเนื้อหาแบบ Concentric Approach และ Chronological Approach ชั้น ม.4 – 6 และ ปวช. 1 – 3 ใช้หลักการจัดแบบ Thematic Approach และ

รูปแบบที่ 4 ชั้นป. 1 – 3 ใช้หลักการจัดเนื้อหาแบบ Thematic Approach ชั้น ป. 4 - ม. 3 ใช้หลักการจัดแบบ Chronological Approach ชั้น ม. 4 – 6 และ ปวช. 1 – 3 ใช้หลักการจัดเนื้อหาแบบThematic Approach และ Chronological Approach (2) ความคิดรวบยอดทางประวัติศาสตร์ไทย ที่ควรศึกษาร่วมกันตลอดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ กาลเวลา ความต่อเนื่องของเวลาและเหตุการณ์ การเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ สันติภาพ ความจงรักภักดี การอนุรักษ์มรดกของชาติ มรดกทางวัฒนธรรม การพึ่งพาอาศัยกัน และประวัติศาสตร์บอกเล่า (3) ทักษะที่จำเป็นของการเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย ทักษะทางวิชาการและทักษะทางสังคม

5.1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ มีงานวิจัยอยู่หลายเรื่อง ดังต่อไปนี้

1) **ไพศาล เรียนทัพ (2544)** ได้ศึกษาเรื่อง “ผลการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการตั้งถิ่นฐานที่มั่นคงของอาณาจักรไทยในรายวิชา ส 028 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกำแพงเพชรพิทยาคม จังหวัดกำแพงเพชร” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการทดลองของนักเรียนที่สอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์กับนักเรียนที่สอนด้วยวิธีการบรรยาย (2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองของนักเรียนที่สอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์กับนักเรียนที่สอนด้วยวิธีการบรรยาย (3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการทดลองและหลังการทดลองของนักเรียนที่สอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ (4) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการทดลองและหลังการทดลองของนักเรียนที่สอนด้วยวิธีการบรรยาย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ แผนการสอนด้วยวิธีการบรรยาย และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการทดลองของนักเรียนที่สอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ และนักเรียนที่สอนด้วยวิธีการบรรยายไม่แตกต่างกัน (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองของนักเรียนที่สอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ สูงกว่านักเรียนที่สอนด้วยวิธีการบรรยายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองของนักเรียนที่สอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (4) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองของนักเรียนที่สอนด้วยวิธีการบรรยายสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) **อารีญา ศิโรดม (2545)** ได้ศึกษาเรื่อง “ผลการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย” การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ (1) เปรียบเทียบความคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ระหว่างกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ และกลุ่มที่เรียนแบบปกติ (2) เพื่อเปรียบเทียบการคิดอย่างมีอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ก่อนและหลังที่เรียนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545

ในการวิจัยได้แบ่งนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 35 คน โดยใช้แผนการสอน 2 แบบ คือ แผนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ และการสอนแบบปกติ จำนวน 18 คาบ ใช้เวลาในการทดลอง 9 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ที่มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.85 นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย คะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยสถิติทดสอบ ที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า (1) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ 0.05 และ (2) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

3) อัจฉราพร ต้นบรรจง (2546) ได้ศึกษาเรื่อง “ผลการสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านโป่งน้อย อำเภอเมืองเชียงใหม่” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยวิธีการทางประวัติศาสตร์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 29 คน โรงเรียนบ้านโป่งน้อย อำเภอเมืองเชียงใหม่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ สารการเรียนรู้มาตรฐาน ส 4.1 เรื่อง “ประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่” แบบสังเกตกระบวนการเรียนรู้โดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละและนำข้อมูลที่ได้มาเขียนพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า (1) นักเรียนได้ปฏิบัติตามกระบวนการเรียนรู้โดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ โดยรวมทุกขั้นตอน เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละครั้งพบว่า ค่าร้อยละของกระบวนการโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนในครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 สูงกว่าครั้งที่ 1 แสดงว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์มีกระบวนการเรียนรู้โดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ในทุกขั้นตอนสูงขึ้น และ (2) นักเรียนที่เรียนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยรวมทุกด้าน เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละครั้งพบว่า ค่าร้อยละของการคิดอย่างมีวิจารณญาณในครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 สูงกว่าครั้งที่ 1 แสดงว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณในทุกด้านสูงขึ้น

4) สุธรรักษ์ แก้วระงับ (2548) ได้ศึกษาเรื่อง “ผลการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดวิเคราะห์ เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นปัตตานีในรายวิชา

ส 41101 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนทุ่งยางแดง พัทธาคม จังหวัดปัตตานี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนที่สอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ และเปรียบเทียบผลการพัฒนาความคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่สอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์

ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์และการคิดวิเคราะห์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการทดลองของนักเรียนที่สอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และผลการพัฒนาความคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบทดสอบใบงานนักเรียนมีพัฒนาความคิดวิเคราะห์สูงขึ้น โดยเฉลี่ยครั้งละ 0.89

5) ประกิต ราชเสนา (2553) ได้ศึกษา เรื่อง “ผลการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านแจมเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5” โดยวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี ในรายวิชา ส 21101 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่สอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่สอนด้วยวิธีสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.1.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำวิธีสอนแบบอื่นๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ในการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนสาระประวัติศาสตร์นั้น ยังมีงานวิจัยอื่นๆ ที่ศึกษาเกี่ยวกับวิธีสอนแบบต่างๆ ดังตัวอย่างการวิจัยต่อไปนี้

1) พัชรา วีระเผ่า (2547) ได้ศึกษาเกี่ยวกับวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน โดยศึกษาเรื่อง “ผลของการสอนแบบสืบสวนสอบสวนที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง “ประวัติศาสตร์ไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา” ในรายวิชา ส 204 ประเทศของเรา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสุราษฎร์พิทยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา ส 204 ประเทศของเรา เรื่อง “ประวัติศาสตร์ไทยสมัยอยุธยา” ของนักเรียนที่ใช้วิธีการสอนแบบสืบสวนสอบสวนกับวิธีสอนแบบปกติ และเปรียบเทียบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่ใช้วิธีการสอนแบบสืบสวนสอบสวนกับวิธีการสอนแบบปกติ

ผลการวิจัยพบว่า (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ใช้วิธีการสอนแบบสืบสวน สอบสวนกับนักเรียนที่ใช้วิธีการสอนแบบปกติ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และ (2) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่ใช้วิธีการสอนแบบสืบสวน สอบสวนกับนักเรียนที่ใช้วิธีการสอนแบบปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2) จิตรพรรณ ยมขวัญเมือง (2547) ได้ทำการศึกษาวิธีสอนแบบสืบสวน สอบสวน โดยทำการวิจัยเรื่อง ผลการสอนแบบสืบสวน สอบสวนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง อาณาจักรศรีวิชัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุราษฎร์ธานี 2 จังหวัดสุราษฎร์ธานี” โดยกำหนดวัตถุประสงค์การศึกษา เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยวิธีการสอนแบบสืบสวน สอบสวน ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุราษฎร์ธานี 2 จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้วิธีสอนแบบสืบสวน สอบสวน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3) สุปรียญา ัญญาจุฑารัตน์ (2547) ได้นำวิธีการเขียนแผนที่ความคิด มาใช้สอนในสาระประวัติศาสตร์ โดยศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการเขียนแผนที่ความคิด เรื่อง สงครามไทยกับพม่าสมัยอยุธยา สำหรับผู้เรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่” โดยกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาการเขียนแผนที่ความคิด เรื่อง สงครามไทยกับพม่าสมัยอยุธยา สำหรับผู้เรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัยจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า (1) ผู้เรียนมีความรู้ด้านความคิดรวบยอด เรื่อง สงครามไทยกับพม่าสมัยอยุธยา โดยรวมอยู่ในเกณฑ์ดี (2) ผู้เรียนสามารถเขียนแผนที่ความคิด เรื่อง สงครามไทยกับพม่าสมัยอยุธยา จำนวน 6 ลักษณะ คือ แผนที่ความคิดแบบกิ่งไม้ แผนที่ความคิดแบบวงจร แผนที่ความคิดแบบใยแมงมุม แผนที่ความคิดแบบกางปลา แผนที่ความคิดแบบตารางเปรียบเทียบ และแผนที่ความคิดแบบวงกลมทับเหลี่ยม และ (3) ความรู้ด้านความคิดรวบยอดกับการเขียนแผนที่ความคิดของผู้เรียน เรื่อง สงครามไทยกับพม่าสมัยอยุธยา มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง นั่นคือ ถ้าผู้เรียนมีความคิดรวบยอดแยกแยะได้ดีแล้วสามารถนำความรู้มาเขียนแผนที่ความคิดได้ดี

4) สมฤดี นวลทอง (2552) ได้ทำการสอนตามรูปแบบพหุปัญญา มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ โดยศึกษาเรื่อง “การสอนตามรูปแบบพหุปัญญา เรื่อง ประวัติศาสตร์ไทย สมัยอยุธยา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเชิงของวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4” โดยกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดเห็นต่อ

การเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กับกลุ่มที่เรียนโดยใช้การสอนตามรูปแบบพหุปัญญา กับกลุ่มที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู

ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบพหุปัญญา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบพหุปัญญา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดเห็นต่อการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

5.1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ การศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์นั้น ได้มีการนำสื่อการสอนประเภทต่างๆมาใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ เช่น สื่อชุดการสอน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) **ช่อนกลีน เพียรภักดิ์ธรรม (2550)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย เรื่อง อาณาจักรสุโขทัย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4” ได้กำหนดการวิจัยไว้ 4 ข้อ คือ (1) พัฒนาชุดการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย เรื่อง อาณาจักรสุโขทัย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 (2) ศึกษาดัชนีประสิทธิผลชุดการสอนที่พัฒนาขึ้น (3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย และ (4) ศึกษาความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการสอน

ผลการวิจัย พบว่า

- 1) ชุดการสอนที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 82.30/81.00 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80
- 2) ชุดการสอนที่พัฒนาขึ้นมีค่าดัชนีประสิทธิผล 0.60
- 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
- 4) นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย เรื่อง อาณาจักรสุโขทัย มีความคงทนในการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) **สุพรรณิ สุตะวงศ์ (2550)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เมืองโบราณเชียงใหม่ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นปีที่ 1 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 15 (เวียงเก่าแสนภูวิทยาประชาท) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อ หาประสิทธิภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง เมืองโบราณเชียงใหม่ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับ

นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นปีที่ 1 และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เมืองโบราณเชียงใหม่

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เมืองโบราณเชียงใหม่ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผู้เชี่ยวชาญทาง การสร้างหนังสือสำหรับเด็ก ด้านหลักสูตร ด้านภาษาและด้านสังคมศึกษา ได้พิจารณาประเมิน คุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นและแบบรายงาน การตรวจหนังสือเสริมประสบการณ์ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ผลปรากฏว่า ผู้เชี่ยวชาญระบุความเห็น ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องเมืองโบราณเชียงใหม่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นปีที่ 1 ผ่านการประเมินคุณภาพ ของหนังสือให้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมระดับช่วงชั้นที่ 3 ชั้นปีที่ 1 ได้

2) หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เมืองโบราณเชียงใหม่ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.72/82.25 เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องเมืองโบราณเชียงใหม่ที่สร้างขึ้น มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

3) หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เมืองโบราณเชียงใหม่ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากผลการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนจำนวน 30 คน ที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องเมืองโบราณเชียงใหม่ ด้านประสิทธิภาพของหนังสือมีคุณภาพอยู่ใน ระดับ 5 ร้อยละ 55.11 จึงสรุปได้ว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องเมืองโบราณเชียงใหม่มีคุณภาพอยู่ใน ระดับ 5 หมายถึงมีคุณภาพดีมาก

3) ขวัญรัตน์ ว่องไว (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาผลการเรียนรู้ด้วยการเรียน อีเล็กทรอนิกส์ ผ่านกระดานสนทนา เรื่อง ประวัติศาสตร์ชาติไทยสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตน โกสินทร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่6 โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย” โดยกำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อ (1) เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ชาติไทยสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตน โกสินทร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่6 โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย ก่อนและหลังการเรียน อีเล็กทรอนิกส์ ผ่านกระดานสนทนา (2) ศึกษาพฤติกรรมการเรียนอีเล็กทรอนิกส์ ผ่านกระดานสนทนา เรื่อง ประวัติศาสตร์ชาติไทยสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตน โกสินทร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่

6 โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย และ (3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ผ่านกระดานสนทนา เรื่อง ประวัติศาสตร์ชาติไทยสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ชาติไทยสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ผ่านกระดานสนทนา สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) พฤติกรรมการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ผ่านกระดานสนทนา เรื่อง ประวัติศาสตร์ชาติไทยสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัยอยู่ในระดับดี โดยระดับพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนด้านที่สูงที่สุดคือ พฤติกรรมด้านการใช้ภาษามีความเหมาะสมและสร้างสรรค์ ด้านที่ได้คะแนนลำดับสุดท้ายมี 2 ด้านเท่ากัน คือ เข้าร่วมการอภิปรายอย่างสม่ำเสมอ และตั้งใจศึกษาค้นคว้า

3) นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ผ่านกระดานสนทนา เรื่อง ประวัติศาสตร์ชาติไทยสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ อยู่ในระดับดี

4) **ชมน ไชยศรี (2551)** ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่อง การนับศักราชและแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ไทยและสากล ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกาวิละวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่” โดยกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่อง การนับศักราชและแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ไทยและสากล ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้คือ 80/80 เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนจากการเรียนบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่อง การนับศักราชและแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ไทยและสากล ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกาวิละวิทยาลัยมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ คือ 81.56/84.01 ผู้เรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีความรู้เพิ่มขึ้นจากคะแนนก่อนเรียนร้อยละ 86 และความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนอยู่ในระดับมากที่สุด

5) **ณัฐพล ทองสอน (2551)** ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับบทเรียนคอมพิวเตอร์เช่นเดียวกับชมน ไชยศรี คือ เรื่อง “การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่อง ประวัติศาสตร์ไทยสมัยสุโขทัย ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกาวิละวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างบทเรียน

คอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่อง ประวัติศาสตร์ไทย สมัยสุโขทัย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนจากการเรียนบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง ประวัติศาสตร์ไทย สมัยสุโขทัย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ คือ 86.59/91.66 ผู้เรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มีความรู้เพิ่มขึ้นจากคะแนนก่อนเรียนร้อยละ 88 และความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน อยู่ในระดับมากที่สุด

6) วิไลดา วรรณาดิเรก (2553) วิไลดา วรรณาดิเรก (2553) ได้ทำวิจัย เรื่อง การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT เรื่อง ประวัติศาสตร์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้ทำวิจัย เรื่อง การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT เรื่อง ประวัติศาสตร์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT เรื่อง ประวัติศาสตร์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังเรียน และ (3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ผลการวิจัยพบว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีประสิทธิภาพ 81.92/81.75 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและคะแนนหลังเรียน ปรากฏว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 รวมถึงนักเรียนมีความพึงพอใจ ต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในระดับมาก

5.1.5 งานวิจัยเกี่ยวกับครูสอนวิชาประวัติศาสตร์ งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ได้แก่

1) ทวัช บุญแสง (2544) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาสมรรถภาพและความต้องการในการเสริมสร้างสมรรถภาพของครูสังคมศึกษาในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสมรรถภาพในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในด้านความรู้ คุณลักษณะ และทักษะการปฏิบัติ (2) ศึกษาความต้องการในการเสริมสร้างสมรรถภาพของครูสังคมศึกษาในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในด้านความรู้ คุณลักษณะ และทักษะการปฏิบัติ และ (3) ศึกษาแนวทางในการเสริมสร้าง

สมรรถภาพของครูสังคมนาในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามกับตัวอย่างประชากรที่เป็นครูสังคมนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กรุงเทพมหานคร จำนวน 360 คน และสัมภาษณ์ครูสังคมนา 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่ามัชฌิมเลขคณิต และแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า (1) ครูสังคมนาที่สอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เห็นว่าตนเองมีสมรรถภาพน้อยในด้านความรู้ ด้านทักษะการปฏิบัติ และมีสมรรถภาพมากในด้านคุณลักษณะ (2) ครูสังคมนาที่สอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความต้องการในการเสริมสร้างสมรรถภาพด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะ และด้านทักษะการปฏิบัติมากที่สุด 3 ด้าน โดยเฉพาะมีความต้องการด้านความรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ การทำโครงการประวัติศาสตร์ และทักษะการสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป (CAI) ประกอบการสอนประวัติศาสตร์มากที่สุด และ (3) แนวทางในการเสริมสร้างสมรรถภาพของครูสังคมนาในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้แก่ ด้านครูผู้สอน ครูควรศึกษาดำรงวิชาประวัติศาสตร์ต่างๆ เข้ารับการอบรมสัมมนา ทดลองใช้วิธีสอนแบบต่างๆ ศึกษาแหล่งข้อมูลประวัติศาสตร์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ ด้านผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารสนับสนุนครูผู้สอนประวัติศาสตร์ในการอบรม สัมมนา และสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการส่งครูไปศึกษาดูงาน เชิญวิทยากร จัดหาหนังสือใหม่ๆ ผลิตภัณฑ์การเรียนการสอน ด้านหน่วยงานหลักที่เป็นแหล่งข้อมูลประวัติศาสตร์ คือ กรมศิลปากร จัดโครงการอบรมทัศนศึกษาตามแหล่งประวัติศาสตร์ให้แก่ครูสอนประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งข้อมูล จัดทำสื่อพิมพ์เผยแพร่ ตำรา เอกสาร และเตรียมจัดวิทยากรรับเชิญตามโรงเรียนต่างๆ

2) ทศยาภรณ์ ภูมิดอนมิ่ง (2551) ได้ศึกษาเรื่อง “ความรู้ความเข้าใจในวิธีการทางประวัติศาสตร์ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูสังคมนา ระดับมัธยมศึกษา (ช่วงชั้นที่ 3 ถึง 4) ในจังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในวิธีการทางประวัติศาสตร์และศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูสังคมนา ระดับมัธยมศึกษา (ช่วงชั้นที่ 3 ถึง 4) ในจังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัยพบว่า

1) ครูสังคมนา ระดับมัธยมศึกษา (ช่วงชั้นที่ 3 ถึง 4) ในจังหวัดขอนแก่นมีความรู้ความเข้าใจในวิธีการทางประวัติศาสตร์โดยภาพรวมอยู่ในระดับที่ผ่าน เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า มี

ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวิธีการทางประวัติศาสตร์อยู่ในระดับผ่าน และมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์

2) ครูสังคัมศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ช่วงชั้นที่ 3 ถึง 4) ในจังหวัดขอนแก่น มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านสื่อการสอนและแหล่งการเรียนรู้ และด้านหลักสูตร

3) พัณริดา อุปหนอง (2552) ได้ศึกษาเรื่อง “การเสริมสร้างสมรรถภาพของครูสังคัมศึกษาที่สอนสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาลำพูน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเสริมสร้างสมรรถภาพของครูสังคัมศึกษาที่สอนสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ตามนโยบายของผู้บริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาสมรรถภาพและความต้องการเสริมสร้างสมรรถภาพของครูสังคัมศึกษาที่สอนสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ พร้อมทั้งปัญหาและแนวทางแก้ไข ปัญหาการจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของครูสังคัมศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาลำพูน

การศึกษาพบว่า

1) ผู้บริหารสถานศึกษามีนโยบายการเสริมสร้างสมรรถภาพครูสังคัมศึกษาที่สอนสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ คือคัดเลือกบุคลากรที่สำเร็จการศึกษาทางการสอนสังคัมศึกษา ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ทักษะด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอนเพื่อใช้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ให้โอกาสผู้สอนประวัติศาสตร์ไปใช้แหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่น ได้อย่างเต็มที่ และสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และเหตุการณ์ต่างๆ ที่สำคัญทั้งในอดีตและปัจจุบัน

2) ครูสังคัมศึกษาที่สอนสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาลำพูน มีสมรรถภาพโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านทักษะกระบวนการ

3) ครูสังคัมศึกษาที่สอนสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาลำพูน มีความต้องการเสริมสร้างสมรรถภาพโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านทักษะกระบวนการ

4) ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ คือ ครูสังคมศึกษาบางท่านเห็นว่ามีความรู้ในด้านเนื้อหาประวัติศาสตร์ยังไม่เพียงพอ ไร้เป็นปัจจุบัน และไม่ได้รับข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ผู้เรียนยังไม่ค่อยให้ความร่วมมือและไม่พร้อมที่จะเรียนรู้ อีกทั้งขาดเจตคติในการเรียนประวัติศาสตร์ และไม่ได้รับการส่งเสริมจากผู้บริหารสถานศึกษาให้เข้ารับการแข่งขันวิชาการทางด้านประวัติศาสตร์อย่างจริงจัง ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ไม่สามารถประยุกต์ใช้ทักษะในการสอนประวัติศาสตร์เท่าที่ควร โดยเฉพาะการนำเทคนิควิธีสอนแบบต่างๆ มาสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียน เป็นต้น สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหาคือ ควรจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูผู้สอนสังคมศึกษาเกี่ยวกับความรู้ด้านประวัติศาสตร์ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้เพิ่มเติม 3 – 5 วัน จัดอบรมเพิ่มเติมเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับวันสำคัญทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้ครูได้รับข่าวสารและข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน ครูสังคมศึกษาควรตระหนักและเห็นความสำคัญ พร้อมทั้งควรมีความสนใจแสวงหาความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์อย่างสม่ำเสมอ และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาประวัติศาสตร์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการจัดอบรมเกี่ยวกับการสอนประวัติศาสตร์ ที่เน้นการสอนโดยใช้วิธีทางประวัติศาสตร์ การอ่านทอดข้อมูล การเข้าใช้อินเทอร์เน็ต และการวัดผลและประเมินผลในวิชาประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบและจัดให้ครูผู้สอนออกไปศึกษานอกสถานที่ให้มากยิ่งขึ้น เป็นต้น

5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์มีที่น่าสนใจหลายเรื่อง เป็นต้นว่างานวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีมาเสริมเพื่อพัฒนากระบวนการคิดเชิงประวัติศาสตร์ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ เช่น โบราณวัตถุที่ปรากฏในพิพิธภัณฑ์ เป็นต้น ดังรายละเอียดของงานวิจัยต่อไปนี้

1) ออสบอร์น (Osborne, 1995) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “Teaching History through Literature in a Second Grade Class: A Case Study” โดยศึกษาการสอนประวัติศาสตร์ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้ตำราเรียนที่มีในท้องตลาด เพื่อค้นหาวิธีสอนที่ครูใช้ปรัชญารองรับการสอนของครู บรรยายภาสในชั้นเรียน การจัดการเรียนการสอน วินัยในห้องเรียน และการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการติดตามศึกษาห้องเรียนห้องเดียว เป็นเวลา 1 ปี วิธีการรวบรวมข้อมูลที่ใช้ได้แก่ การพูดคุยสนทนากับครู การจดบันทึกกิจกรรมในห้องเรียน การตรวจผลงานของนักเรียน ซึ่งเป็นการแสดงบทบาทสมมุติ การเขียนเรียงความ และผลงานศิลปะ นอกจากนั้นผู้วิจัยยัง

ได้ศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับการแสดงความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนต่อบุคคลในประวัติศาสตร์ และการเชื่อมโยงเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์เข้ากับชีวิตของนักเรียน

ผลการวิจัยได้สรุปว่า บรรยากาศในชั้นเรียนส่งเสริมความกล้าเสี่ยง การตัดสินใจ การเป็นผู้กระทำกิจกรรม และความรับผิดชอบ เทคนิคทางระเบียบวินัยและน้ำเสียงที่ครูใช้ส่งเสริมเจตคติทางบวก การกำกับดูแลตนเอง และความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน

2) เบอร์รี่ (Burroughs 1997) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “Popular Music in the History Classroom: A Case Study” งานวิจัยได้กล่าวถึงปัญหาของการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ว่า นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า การเรียนวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่น่าเบื่อ ไม่เกี่ยวข้องกับตน ไม่มีประโยชน์ และไม่ได้ประโยชน์จากการอ่านหนังสือหรือตำราหรือการจดจำ ดังนั้น จึงควรมีการหานวัตกรรมและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียนให้สนใจเรียนวิชาประวัติศาสตร์มากขึ้น วัตถุประสงค์ของการศึกษารั้งนี้ เพื่อใช้เพลงหรือดนตรียอดนิยม (Popular music) เป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ โดยเริ่มทำการศึกษาโดยใช้เพลงยอดนิยม มาประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในชั้นเรียน ผู้เข้าร่วมโครงการศึกษาประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญการสอนวิชาประวัติศาสตร์เป็นผู้ใช้บทเพลงกับนักเรียนในชั้นเรียน และนักเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มกรณีศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตการเรียนการสอนในชั้นเรียน การสำรวจทัศนคติของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ และการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของกลุ่มนักเรียน

ผลการวิจัยพบว่า การใช้เพลงยอดนิยม มีผลทางบวกต่อการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ เพลงยอดนิยมสามารถนำมาใช้เพื่อนำเข้าสู่บทเรียนและกระตุ้นให้นักเรียนสนใจบทเรียนที่จะเรียน เพลงยอดนิยมสามารถสร้างบรรยากาศให้กับห้องเรียน ตลอดจนเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักเรียนในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์เป็นทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ การคัดเลือกเพลงยอดนิยมมาประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ มีส่วนสำคัญ ต้องเลือกเพลงอย่างรอบคอบเพื่อสร้างบรรยากาศและความสนใจ ตลอดจนอารมณ์ความสนุกสนานของนักเรียนให้มากยิ่งขึ้น การวิจัยครั้งนี้ให้ข้อเสนอแนะว่าการใช้เพลงยอดนิยมมาประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์นั้น ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประวัติศาสตร์ของนักเรียนดีขึ้น ครูสามารถนำเพลงยอดนิยมไปใช้กับห้องเรียนอื่นๆ ระดับชั้นอื่น และวิชาอื่นๆ และการใช้เพลงยอดนิยมประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ยังมีความสำคัญเช่นเดียวกับการใช้หนังสือเรียน หรือสื่อการเรียนการสอนประเภทอื่นๆ อีกด้วย

3) **ดอปเพน (Doppen, 2002)** ทำการวิจัยเรื่อง “Beginning Social Studies Teachers’ Use of Technology in the Teaching of History” ได้ศึกษาการใช้เทคโนโลยีในการสอนประวัติศาสตร์ของครูใหม่ที่สอนวิชาสังคมศึกษา จำนวน 4 คน ซึ่งจบจากโปรแกรม PROTEACH เพื่อการฝึกครู วัตถุประสงค์ของการศึกษา คือเพื่อจะสำรวจว่า พวกเขาใช้เทคโนโลยีในการสอนประวัติศาสตร์เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดเชิงประวัติศาสตร์ (historical thinking) และการสืบสวนสอบสวนทางประวัติศาสตร์ ซึ่งรวมทั้งการเปรียบเทียบปัจจุบันและอดีต (perspective taking) และความเข้าใจจิตใจของบุคคลทางประวัติศาสตร์ (historical empathy) อย่างได้ผลมากน้อยเพียงใด

การวิจัยเรื่องนี้ใช้เวลา 1 ปี โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูล ด้วยระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งรวมถึงการสังเกตการสอนในห้องเรียนของโรงเรียน 4 โรงเรียน การสัมภาษณ์ครูทั้ง 4 คน การสำรวจข้อมูลของนักเรียน การสัมภาษณ์นักเรียน และการวิเคราะห์เอกสาร

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ครูทั้ง 4 คน มีความมั่นใจในการสอนอันเป็นผลจากการได้รับการอบรมในโปรแกรม PROTEACH ในระหว่างปฏิบัติการสอนระยะเริ่มแรก พวกเขามีความวิตกกังวลเกี่ยวกับการไม่ได้รับการสนับสนุนให้ใช้เทคโนโลยีในชั้นเรียนของตน ขณะที่การได้รับการฝึกอบรมจากโปรแกรม PROTEACH มีผลอย่างมากต่อความเชื่อของพวกเขา แต่ความรู้สึกเกี่ยวกับความสามารถของตนเองจะเป็นสิ่งกำหนดว่า พวกเขาจะค้นหาและใช้ความรู้และเนื้อหาวิชาที่คลุมเครือมากน้อยเพียงใด ในการสอนการสืบสวนสอบสวนทางประวัติศาสตร์ โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ถึงแม้ว่านักเรียนจะชอบเรียนประวัติศาสตร์โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เป็นอุปกรณ์ช่วยการค้นคว้า แต่ก็ยังมีปัจจัยอื่นๆ เช่น การทดสอบของรัฐ และวัฒนธรรมการทำงานในโรงเรียนซึ่งจะมีผลต่อการเรียนของพวกเขา

ผลการวิจัยเสนอแนะว่า การจัดการเรียนการสอนเพื่อผลิตครูควรจะต้องช่วยให้ครูเรียนรู้ที่จะใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ และช่วยให้ครูพัฒนาวิธีสอนหลากหลายที่ใช้ได้ผลดี นอกจากนี้ ผู้ที่จะออกมาเป็นครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดเชิงประวัติศาสตร์ และการสืบสวนสอบสวน ผสมผสานการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในชั้นเรียนของตน

4) **สวอน (Swan, 2004)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “Examining the Use of Technology in Supporting Historical Thinking Practices in Three American History Classrooms” โดยทำการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (เกรด 11) 3 ห้องเรียน ในรัฐเวอร์จิเนีย ปีการศึกษา 2003 – 2004 เพื่อที่จะศึกษาว่า เมื่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน

เปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนได้เข้าถึงแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นทั้งแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ครูได้ใช้แหล่งข้อมูลดังกล่าว โดยผ่านทางเทคโนโลยี ในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการทางประวัติศาสตร์หรือไม่เพียงใด ทักษะกระบวนการทางประวัติศาสตร์ประกอบด้วยทักษะการค้นหาคำรู้ทางประวัติศาสตร์โดยใช้แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ทักษะการสืบสวนสอบสวนเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ และทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์

ผู้วิจัยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การสังเกตกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน การสัมภาษณ์ครูที่สอน และการตรวจผลงานของนักเรียน ข้อมูลที่รวบรวมได้ ได้ถูกนำมาวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามที่ว่า แหล่งข้อมูลปฐมภูมิและเทคโนโลยีได้ถูกนำมาใช้เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทางประวัติศาสตร์ในห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนในอเมริกาหรือไม่

ผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้ชี้ให้เห็นข้อสรุป ซึ่งอาจมีผลสำคัญต่อการปฏิบัติในอนาคตสองประการคือ ประการแรก ขณะที่ครูทุกคนที่ผู้วิจัยได้สังเกตได้ใช้เทคโนโลยีและแหล่งข้อมูลปฐมภูมิในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ แต่ครูบางคนมิได้ใช้สิ่งเหล่านี้เมื่อสอนให้นักเรียนเกิดความคิดเชิงประวัติศาสตร์ ประการที่สอง วัตถุประสงค์ของการสอนประวัติศาสตร์ของครูแต่ละคน เป็นสิ่งที่สำคัญที่จะกำหนดว่าครูจะใช้เทคโนโลยีและแหล่งข้อมูลในการสอนประวัติศาสตร์อย่างไร

5) ลิเคน (Liken, 2009) ทำการวิจัยเรื่อง "Museum Objects in the Secondary Classroom: A Comparison of Visual and Tactile aids to Learning" ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาว่าการสอนประวัติศาสตร์โดยใช้โบราณวัตถุจากพิพิธภัณฑ์เป็นสื่อประกอบการเรียนจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมัธยมศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ได้ดีขึ้นหรือไม่ การวิจัยนี้ได้รับความร่วมมือจากครูที่สอนประวัติศาสตร์อเมริกัน 4 คน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา 2 โรงเรียนในเมืองเมซาร์ รัฐอริโซนา ภายใต้วรร่วมมือของครูดังกล่าว บทเรียนเกี่ยวกับการทำหม้องแร่ และชุมชนหม้องแร่ได้ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อใช้สอนในห้องเรียน และได้รับความร่วมมือจากพิพิธภัณฑ์ 2 แห่ง ให้ยืมโบราณวัตถุในพิพิธภัณฑ์และตัวอย่างแร่ 46 ชิ้น มาให้นักเรียนได้สัมผัสจริงในห้องเรียน

ห้องเรียน 20 ห้องซึ่งมีนักเรียนรวม 476 คน ได้ถูกกำหนดให้เป็นห้องเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม นักเรียนในทุกห้องเรียนได้เห็นภาพและภาพถ่ายของวัตถุโบราณในพิพิธภัณฑ์ แต่นักเรียนในห้องเรียนกลุ่มทดลองเท่านั้นได้เห็นและสัมผัสกับโบราณวัตถุและตัวอย่างแร่ของจริง ก่อนการเรียน 2 สัปดาห์ นักเรียนทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ได้ถูกทดสอบโดยข้อสอบปรนัยแบบเลือกตอบ และหลังการเรียน นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มได้รับการทดสอบอีกครั้งหนึ่ง ผลการวิเคราะห์

เปรียบเทียบคะแนนการทดสอบก่อนเรียน ไม่พบความแตกต่างระหว่างคะแนนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

หลังจากสองเดือนผ่านไป นักเรียนในทุกห้องเรียนได้ถูกถามให้ระบุโบราณวัตถุและตัวอย่างแร่ รวมทั้งข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องที่เขาจำได้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มทดลองสามารถระบุโบราณวัตถุ และตัวอย่างแร่ได้มากกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ

การวิจัยที่ยกมาเป็นตัวอย่างข้างต้น เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา ทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อเน้นให้เห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ และให้เห็นแนวทางการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์อีกด้วย

